

POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 1102 LJUBLJANA

Planinski vestnik 12

glasilo Planinske zveze Slovenije

december 2000

POZOR: OPREMA VAM LAHKO REŠI ŽIVLJENJE

MAMMUT

Vrvi, plezalni čevlji, pasovi, oblačila, nahrbtniki.

Za katalog in dodatne informacije pokličite:

T.E.R.R.A., Slovenska 17, 2000 Maribor, telefon: +386 02 2500 966, fax: +386 02 2500 967

E-mail: terraclimb@siol.net

www.promel.si/terra

www.mammut.ch

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

december 2000

12

letnik C

izhaja od leta 1895

vsebina

M. R.	Obletnice treh himalajskih uspehov	514
Marjan Raztresen	Lepši Planinski vestnik	514
Iztok Tomazin	Muhaste nebeško lepe Nebeške gore	518
Danilo Sbrizaj,		
Janez Duhovnik	Tujci v slovenskih gorah	522
Marjan Raztresen	Z gorami zaznamovano življenje	524
	Zorko Jelincič nad prezrtjem in mitom	528
Viki Grošelj	... sva iz iste malhe zobala drobtine	530
Neva Mužič	Astronavti na planetu Zemlja	534
Tone Wraber	Planinec botanik na Maji e Jezercēs	539
Bojan Rotovnik	Internet in planinska dejavnost – 2	544
Mihael Demšar	Kratki nasveti za hojo v hribe	548
Vera Pipal	Ukazi	548
Aleš Tacer	Novo leto prihaja	548
	Odmevi	549
	Iz planinske literature	550
	Društvene novice	553

Slika na naslovni strani: **Maja e Jezercēs (2694 m), Jezerski vrh, najvišji vrh albanških Prokletij in tega gorovja, kot ga vidimo od severozahoda s sedla Gafa e Jezercēs (Jezersko sedlo)**

Foto: Tone Wraber

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 1000 Ljubljana, Dvoržakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelínik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri Agenciji RS za plačilni promet 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d. d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620 - šifra valute - 3053/8. Naročnina za leto 2000 znaša 4500 tolarjev in je plačljiva najpozneje do konca marca 2000, posamezna številka stane 500 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna JOŽE MOŠKRIČ d. d. v Ljubljani.

OBLETNICE TREH HIMALAJSKIH USPEHOV

V dvorani stolpnice TR3 nasproti zgradbe slovenskega parlamenta v Ljubljani je Planinska zveza Slovenije 21. novembra pripravila večer okroglih obletnic treh pomembnih slovenskih himalajskih odprav, na katerem so se spomnili prve slovenske odprave v Himalajo, na Trisul pred 40 leti, uspešne odprave na prvi slovenski osemtisočak Makalu pred 25 leti in uspešne odprave na zadnji slovenski osemtisočak Anapurno pred petimi leti. Dvorana je bila do zadnjega kotička polna predvsem alpinistov in njihovih simpatizerjev, v prvi vrsti je ob predsedniku PZS **Andreju Brvarju**, organizatorju prireditve **Vikiju Grošlju** in načelniku Komisije za odprave v tuja gorstva pri PZS **Tonetu Škarji** sedel tudi predsednik države **Milan Kučan**.

ALPINISTIČNI PROJEKT, DOLG ŠTIRI DESETLETJA

O slovenskem alpinizmu in predvsem o teh obletnicah je najprej spregovoril predsednik PZS Andrej Brvar, ki je dejal:

»Spoštovani obiskovalci, spoštovani predsednik g. Milan Kučan!

Obhajanje današnjih jubilejev je mešanica nostalgičnega spomina na dejanja v preteklosti, ponosa, da smo zaključili zahteven nacionalno pomemben projekt, kalkuliranja, kaj smo s tem pridobili, in hvaležnosti tistim, ki so voz navkljub blatnim stezam in hudi strmini pripeljali na cilj. Pravo, verodostojno zgodovinsko resnico bodo postavili znanjci in jo na ustrezno mesto umestili v alpinistično zgodovino. Spominjanje na opravljen alpinistični projekt je v tem trenutku ne le primerno, pač pa nujno zavoljo več razlogov.

Prva alpinistična dejanja, ki so zapisana v slovenski, nekatera pa celo svetovni planinski zgodovini, segajo daleč pred ustanovitev Slovenskega planinskega društva. Štirje srčni možje so osvojili Triglav 1778. leta, **Valentin Stanič**, pred 200 leti vodilni veleturist takratnega časa v Vzhodnih Alpah, je prvi stopil na Watzmann – nemški Triglav, še bolj je odmeval njegov vzpon kot prvega turista na Grossglockner.

namesto komentarja

LEPŠI PLANINSKI VESTNIK

Planinski vestnik je v več kot sto letih in v sto letnikih doživel razmeroma malo hudih pretresov. Zahvaljujoč se predvsem urednikom, uredniškimi odbori in v nekaterih obdobjih tudi vodstvom Planinske zveze Slovenije je z izjemo nekaj let po prvi svetovni vojni še kar redno izhajal, kar je bil že sam po sebi velikanski dosežek. Ko je nekajkrat – tudi zaradi pomanjkanja denarja – kazalo, da bi ga ukinili, so založniki, Planinska zveza Slovenije, vedno znova ponavljali znamenite besede nekdanjega predsednika PZS **dr. Mihe Potočnika**, da bo Planinski vestnik zadnje, kar bo odšlo iz hiše, ki se imenuje Planinska zveza Slovenije.

Planinski vestnik je bil pač tak, kakršnega si je zamislil v glavnem urednik: nekaj časa bolj literaren in drugič bolj novičarski, nekaj časa bolj razmišljajoč in drugič bolj dnevno informativen, nekaj časa, ko je bilo kaj več denarja, s kakšnimi prilogami in v bistveno večjem obsegu in drugič ujet v svoje običajne strani. Oblikovno je bil vseskozi prej klasično resen kot mo-

derno napreden, kar je bilo slejkoprej spet treba pripisati pomanjkanju denarja za razkošnejše oblikovanje.

Ta številka je zadnja, ki jo tiskamo črno-belo, od prihodnje številke bodo na vseh straneh natisnjene barvne fotografije in druge ilustracije. Nekaj let so trajali pogovori o tem preskoku, opraviti smo ga nameravali že pred letom dni, tako da bi bil že stoti letnik v celoti v barvah, vendar je bilo sklenjeno, naj bo sto letnikov takih, od stoprvega dalje pa naj bo drugače.

Bo to nova kakovost? Skupaj z nekoliko spremenjeno in pestrejšo grafično podobo gotovo. Vendar si enak napredek kot na grafičnem področju ometamo tudi na vsebinskem. Trudili se bomo, da bi k pisanju spodbudili nekatere pisce, od katerih si glede na njihovo bogato gorniško življenje lahko ometamo kakovostne in živahno napisane prispevke. Poskušali bomo k poljudnemu pisanju za našo revijo spodbujati tudi pisce znanstvenih in strokovnih besedil s planinskega področja. Odslej bomo naposled lahko objavljali tudi večje kakovostne fotografije, kakršne bi že dolgo želeli objavljati kar številni planinski fotografi. Sicer pa bodo tudi pisci krajsih besedil zdaj z večjim zadovoljstvom svoje prispevke opremjali s fotografijami, ki bodo natančneje prikazovale opisovane ljudi in pokrajino.

Upravičeno seveda upamo, da bo zaradi tega kakovostnega preskoka po glasilu slovenske planinske organizacije seglo bistveno več bralcev kot je segalo doslej.

Marjan Raztresen

V začetku tega stoletja so slovenski alpinisti začeli plezati najzahtevnejše domače stene, da bi jim pred tuji vtisnili slovenski pečat. Medvojna generacija je v alpinističnem pogledu rešila večino domačih plezalnih problemov. Bili so privrženci rekla »Kjer je volja, tam je pot«. Z iskanjem in utemeljevanjem biti planinstva in alpinizma so nam širili duhovna obzorja. V dialogu z matično organizacijo, ki je večkrat spominjal na družinski prepir, so Slovensko planinsko društvo prevetrili in ga iztrgali iz hotelsko-turističnih vod.

Alpinistična generacija po drugi svetovni vojni je kmalu spoznala, da smo zgubili stik s svetovnim vrhom. **Aleš Kunaver**, vzornik slovenskega prodiranja v svetovno alpinistično areno, je rad poudarjal: »Kdor hoče ujeti pobegli vlak, mora teči hitreje od njega.« Rodil se je alpinistični projekt, ki smo ga uresničevali skoraj štiri desetletja. Cilj, da premagamo vse osematisočake po izvornih smereh, so uresničevale generacije alpinistov. Od Trisula prek Everesta do Anapurne smo v tekmi z drugimi zvečine alpskimi narodi dokazovali in potrjevali našo vrednost, se borili za priznanje in postajali vpliven del svetovne alpinistične srenje. Svetovni vrh smo ujeli z Makalujem, od takrat naprej nove generacije slovenskih alpinistov skupaj z alpinističnimi velesilami postavljajo zgornje meje vrhunškega alpinizma. Poznavalci priznavajo, da so slovenski alpinisti najbolj zaznamovali zadnje desetletje v Himalaji. Navsezadnje temu pritrjujejo tudi podeljena najvišja alpinistična priznanja Zlati cepin slovenskim alpinistom.

Alpinistični projekt, ki ga zaznamujejo obletnice, je združeval in povezoval generacije alpinistov. Je dokaz, da složni zmoremo višje in težje smeri. Ne gre prezreti, da smo v štirih desetletjih s tem alpinističnim projektom Slovenci dobili množico knjig in filmov, ki so prinašali nagrade s prestižnih festivalov in neštevilnih predavanj, ki so jih poslušalci spremljali zadržanega diha. Neprecenljivo vrednost predstavljajo za planinsko organizacijo v himalajskih strminah izurjeni vzgojitelji alpinističnega podmladka. Komisija za odprave v tuja gorstva, ki je vseskozi organizacijsko stala za tem projektom, je ena od najbolj trdnih in stabilnih komisij v Planinski zvezi Slovenije. **Pavle Šegula**, **Aleš Kunaver** in najdlje **Tone Škarja** so sistematično vodili zbiranje logističnega znanja, potencialnih ciljev odprav, izbiro moštva, brusili kljčke in moledovali za pomoč, zastavljali besedo, pogumno puščali račune, ker so verjeli, da se bo na koncu projekt izšel.

Čeprav je planinska organizacija precej vložila, je še več pridobila. Nekdanja meja med šodrovci in alpinisti se je zabrisala, nekateri današnji planinci, ki se sami

1960-2000 **40** let od odprave na **Trisul**
 1975-2000 **25** let od odprave na **Makalu**
 1995-2000 **5** let od odprave na **Anapurno**

Vabilo na slovesnost ob trojni obletnici s fotografijo kipa himalajskega dekleta, ki je delo Marjana Keršiča-Belača.

radi imenujejo gorniki, obiskujejo cilje, ki so še nedolgo tega šteli za registracijo alpinistov. Prestižni dialogi, ki so potekali v tridesetih letih, so preživeli, dozorelo je spoznanje, da je za planince in alpiniste in njih organizacijo medsebojno prepletanje ključnega pomena. Alpinizem skrbi za usmeritev in razvoj, napredek na alpinističnem področju potiska naprej množice obiskovalcev gorá, množičnost planinstva jamči alpinizmu priljubljenost in zasidranost na trgu narodovih vrednot in v javnem mnenju.

Čeprav se komu zdi, da smo se spraznili, ko smo uresničili zastavljen cilj, če sledim največkrat citirani misli **Nejca Zaplotnika**, pa planinska organizacija ostaja na alpinistični poti. Obrisi novega projekta današnje alpinistične generacije so se začrtali pred desetimi leti z **Lotsejem**, bolj jasno pa nakazali z **Daulagirijem** in letos z **Everestom**.

Alpinizem stopa po poti komercializacije in profesionalizacije, cilji postajajo vse bolj zahtevni. To dejstvo terjaja

*Vesele in zadovoljne božične praznike
 ter uspešno, zdravo in vsestransko bogato novo leto 2001
 želita sodelavcem, bralcem in vsem drugim planincem
 uredništvo in uprava Planinskega vestnika.*

tudi prevrednotenje vlog vsakega od akterjev na alpinistični sceni. Če je v minulem obdobju odgovornost za vrhunske alpinistične dosežke prevzemala organizacija, sedaj jemljejo to odgovornost v roke posamezni vrhunski alpinisti, ki so že danes profesionalci. Ne zavoljo komercializacije, čeprav tega neprofitna mama ne zna, ampak zaradi zahtevnosti današnjih ciljev, kjer je črta med slastjo zmage in grenkobo poraza pretenka in preveč nepredvidljiva, teže odgovornosti ne sme in ne more nositi organizacija. Mora pa Planinska zveza Slovenije še naprej omogočati pogoje in vzdušje, da bodo podvigi lažje uresničljivi, in vzgajati mora mlade alpiniste, ki se bodo, če bodo to zmogli in hoteli, zavihteli na svetovni alpinistični vrh.

Današnja slovesnost je predvsem praznik tistih, ki stojijo za zgodbami o naporih na skrajnih mejah moči, borbah za preživetje s snegom in vetrom, o nemočnem hlastanju za zrakom, pomrzjenih prstih in nepopisnem veselju, ko strmine zmanjka in telo prešine spoznanje, da je vrh osvojen.

Čeprav alpinisti s svojih športnih terenov ne prinašajo medalj okrog vratu, jih kljub temu večkrat občudujemo bolj kot druge športnike. Morebiti zato, ker izžarevajo neusahljivo moč, energijo in voljo in ker so predani do zadnje biti ciljem in sanjam, ki jih želijo izsanjati. Morebiti zato, ker oni večkrat uresničijo sanje, ki jih sanjamo povprečni obiskovalci gorā vse življenje. Ali pa zato, ker so alpinisti športni vitezi, če povzamem že napisano misel, ki vložijo sebe in svojo glavo v zameno za rožo leptovice.«

OD MAKALUJA DO ANAPURNE

Za njim je govoril dolgoletni načelnik Komisije za odprave in tuja gorstva pri PZS Tone Škarja, ki je povedal tole:

»Konec tisočletja s svojimi okroglimi številkami kar izziva k iskanju primerno zaokroženih obletnic. Naključje ali ne, zelo lahko jih je bilo najti.

Trije jubileji pomenijo le tri dejanske stvaritve, tri dejanja, ki so mejniki, simboli v razvoju našega himalajizma. Vmes, a z manj okroglo številko, bi se našlo še kaj. Misel, ideja, brez katere pa sploh ničesar biti ne more, pa se je pojavila že tam okrog leta 1950, pred pol stoletja. Takrat je človek že preplezal na prvi osem-tisočak – Anapurno. Ta približno polstoletnica je omembe vredna zato, ker nazorno pokaže naše takratno mesto v svetovnem alpinizmu: tam prvi osem-tisočak (mimogrede: celo brez kisika), pri nas pa šele prva iskra zamisli, začetek ideje. Težko, če smo v katerikoli stvari in v tako kratkem času Slovenci zmogli premostiti tako veliko vrzel, kot je bila prav ta – himalajska: od nič do vrha.

Po sanjah in zamislih o Šiši Pangmi, Makaluju in Nanda Devi je leta 1960 po trezni presoji prišlo do odprave na Trisul v Garvalski Himalaji. Cilj je s 7120 metri predstavljal še obvladljivo višino, dostop zmerno razdaljo, velikost in sestava odprave pa pameten preskus individualcev za skupinsko delo. Bistvena pri tej odpravi pa je bila odločitev, da se na Trisul skuša priti po novi

smeri, ne po že »uhojeni«. Odprava je dosegla šesttisočaka Trisul II in Trisul III, na glavni vrh pa po dolgem grebenu ni več mogla. A dva nova vrhova in spoznanje, da morajo biti jedro moštva predvsem najsposobnejši alpinisti, je dalo osnovno smer za cilje in organizacijo naslednjim himalajskim odpravam. Aleš Kunaver je povzel to s kratko ugotovitvijo: »Zamudnik, ki hoče ujeti pobjegli vlak, mora teči hitreje od njega.«

V naslednjih letih je Planinska zveza Slovenije ustanovila komisijo za odprave, kjer je nekaj ljudi sistematično skrbelo za primerne cilje in usmerjalo alpiniste. Brez tega bi bila vsaka odprava le dogodek zase z zelo omejenim vplivom na prihodnost. Tako pa je že naslednja, le pet let po Trisulu, dosegla dotlej najvišji, prvič po Slovencih preplezani vrh, Zahodni Kangbačen.

Makalu (8463 m), peta najvišja gora sveta, je bil leta 1975 krona petnajstletnega obdobja po Trisulu, vmesnih odpravah in vzporednega razvoja alpinizma. Bil je prvi slovenski osem-tisočak, a še precej več. Prvi vzpon po veličastni južni steni je pomenil tudi vstop v svetovni vrh: južne stene Anapurne, Everesta in Makaluja so bile takrat najtežje, kar je človek dosegel v Himalaji. Petnajst let je minilo od štarta teka za pobjeglim vlakom do njegovega prvega vagona in lokomotive. Pojavilo se je geslo: »Preplezati vse osem-tisočake, po možnosti po novih smereh.« Razen na Broad Peak, Gašerbrum II in Manaslu smo na vse druge osem-tisočake – in na še več sedem- in šesttisočakov – potegnili svoje smeri. Vsaka odprava je pomenila nadaljevanje prejšnje in nastavek nove, predvsem glede razvoja in izkušenj. Kot je v steni ena naveza sledila drugi, tako je ena odprava prekrivala drugo.

Paradoks: Anapurna (8091 m) je bila za človeštvo prvi osvojeni osem-tisočak, za Slovence zadnji. Pa je »osvajanje« trajalo dobro desetletje, dlje in z več poskusi kot na katerikoli drugi osem-tisočak. Neujemanje moštev z značajem gore? Kdo ve. Od vseh štirinajstih osem-tisočakov je Anapurna najnevarnejša, čeprav brez razvpitih katastrof, kot jih imata Everest in K2: na dva zmagovalca ena žrtev. Daleč najhujša statistika. A naši odpravi 1995. se je končno vse posrečilo, čeprav je gora nenehno grozila: vzpon, prvo uspelo smučanje z Anapurne in še solo vzpon od zadnjega tabora. Oboje se je kot projekcija povečalo v naslednjih letih na solo vzpon v južni steni Daulagirija in na prvo popolno smučanje z Everesta, obe najodmevnejši storitvi zadnjih dveh let v Himalaji.

SMRT V HIMALAJI

Leto 2000, leto Everesta, torej ne pomeni le leto kakih nostalgičnih obletnic – 40, 25, 5; pomeni tudi leto enako velikega dosežka zdaj, torej na ničto obletnico. In kot se za konec tisočletja simbolično spodobi: z vrhunskim spustom, ne vzponom. Vsak uspeh postavlja prihodnosti vprašaj. Tudi največji spust z najvišje gore. Veliko dosežkov, veliko uspehov, črte, ki so jih prvi zarisali slovenski alpinisti.

In življenje, ki jih je pobrala Himalaja? Novica o smrti je močnejša od sporočila o uspehu. Uspehu verjameš

takoj, sprejmeš ga brez zadržka. Smrt? Kot bi ti hkrati udarilo v glavo še mrtvilo, kot da ni vse res. Gre po stopnjah: telefon, potem napis na ekranu, slika, faks. Pa vendar: najhujši udarec, šok, je šele, ko zagledaš črke imena, ki so ga v granit vklesali tovariši z odprave: dokončno in zares je mrtev. Neizbrisno, kot je neizbrisen klinopis v granitu.

In razmislek: zakaj je smrt v Himalaji tako vsesplošna tragedija? Zakaj ni le za domače, za družino, kot so druge smrti – prometne, bolezenske, samomorilske, navadne? Zakaj tako obremeni vse? Ko prižgeš svečo in se odlepiš od napisa, te obda nadvse lep in nadvse divji svet, ki ni za človeka, svet, kjer človek nima kaj iskati: bivališče bogov, meja človeštva, elementarna homeriada. Padec v Himalaji je padec na meji, ki jo mora človek nenehno preverjati in jo potiskati naprej. Boj za to mejo je večno poslanstvo človeka, je pravzrok vse človekove civilizacije. Zato so jadranci, izginuli v besnilu oceana, popotniki, ki jih na ledenih neskončnostih Arktike uničijo snežni viharji, astronauti, ki se razblinijo na poti v vesolje, himalajci, ki ne morejo več nazaj v življenje, poraz človeštva v večnem boju za meje, ne samo osebne žrtve. Ko dvigneš pogled od sveče v divje vrhove Janak Himalaje, ti je vse jasno. Šlo je za premik meje...

Le dva tedna pozneje in le slaba dva meseca pred koncem tisočletja so vodji nesrečne odprave Janak Himal

2000 njegovi člani podarili športno majico z ročno uvezenim napisom: Janak Himal 2002. V tej preprosti gesti je vsebovano vse gibalo teh zadnjih 40 let, 1960–2000, in vsa prihodnost.«

Voditeljica prireditve, redaktorica televizijskih oddaj Gore in ljudje **Marjeta Keršič Svetel**, je predstavitveni del večera uvedla s filmom Aleša Kunaverja o odpravi na Trisul II (6690 m) in Trisul III (6170 m), ki sta bila prva slovenska himalajska cilja, ne računajoč udeležbe **Dinka Bertoncija** kot državljana Argentine in člana argentinske himalajske odprave na Daulagiri. Kunaver je bil namreč na Trisulih v dvojni vlogi, kot alpinist in kot snemavec.

Po filmski predstavitvi odprave sta se osebno predstavila člana prve slovenske himalajske ekspedicije – alpinist **Marjan Keršič-Belač** in novinar **Zoran Jerin** – zaradi bolezní na prireditvi ni prišel alpinist **Ante Mahkota**, drugi člani odprave – vodja **Stane Kersnik**, zdravnik **dr. Andrej Robič** ter alpinista **Ciril Debelak-Cic** in Aleš Kunaver niso več med živimi.

Pred četrto stoletja so slovenski alpinisti stopili na vrh prvega osemtisočaka, na Makalu, in sicer po prvenstveni smeri preko južne stene. Na pot je odšlo kar 21 članov odprave, med njimi v alpinističnem svetu tudi tako znana in slavna imena, kot so **Stane Belak**, Viki Grošelj, Aleš Kunaver, **Marjan Manfreda** in **Nejc Zaplotnik**, z njimi pa takrat nič manj znani **Janko Až-**

Kje bo potekala Via alpina

Lani so se na pobudo gđc. **Nathalie Morelle** pričeli s predstavniki Gospodarske komisije in Komisije za pota PZS pogovori o vzpostavitvi poti, ki bi preko Alp povezovala države članice CAA. Po večmesečnih pogovorih, pošiljanju pošte in izpolnjevanju obrazcev ter obisku gđc. Morelle pri nas letošnjega januarja je na sestanku, ki so se ga udeležili **Janez Duhovnik**, **Jože Rován**, **Tone Tomše** in **Danilo Sbrizaj**, prišlo do določitve trase poti preko Slovenije in razdelitve nalog. K sodelovanju je bilo poleg PZS kot predstavnik države povabljen tudi Ministrstvo za okolje in prostor, kot njegov predstavnik pa **dr. Matjaž Jeršič**. Na podlagi dogovora je potem Jože Rován pripravil računalniško podprt zemljevid s traso poti preko Slovenije, ki so ga poslali gđc. Morelle – organizatorici projekta. Ko so bili zbrani vsi podatki iz držav, preko katerih bo tekla pot, smo dobili vabilo na 1. sestanek organizacijskega odbora, ki je bil 21. junija 2000 na sedežu Regionalnega centra Rhone Alpes v Lyonu. Sestanka sva se v imenu PZS udeležila **Danilo Sbrizaj** in **Uroš Vidovič**.

Na sestanku (udeležil se ga je predsednik CAA **Andre Crobier**, predstavnik deželne vlade Rhone Alpes) je bil izbran Mednarodni koordinacijski odbor in za njegovega predsednika evropski poslanec **Luciano Caveri**, za generalnega sekretarja **Noel Leblanc**

in za koordinatorko **Nathalie Morelle**. Odbor sestavljajo člani vseh držav; Italija ima tri predstavnike, Avstrija dva, ostali pa enega člana. Mandat odbora je tri leta, prvi sestanek je bil oktobra v Bergamu. Prednostna naloga odbora bo uskladiti nekatere nespozorazume in pripraviti vse, da bo pot odprta leta 2002, ko bo mednarodno leto gora.

Izbrano je bilo tudi ime poti, ki se bo imenovala Via alpina. Pričela se bo v Trstu (Milje) in preko našega ozemlja potekala do Karavank, šla levo do Tromeje in potem po ozemlju Italije, Avstrije, Nemčije, Liechtensteina, Švice, Italije in Francije do Monaca, kjer se bo končala.

Pot ni idealna za vse udeležence, saj pri nekaterih poteka bolj simbolično in se nekako rešuje z lokalnimi zankami, ki vsem niso privlačne.

Pripravo poti bodo financirali iz programov Interreg 3A in 3B in lokalnih virov. Tu je kamen spotike, saj pri Avstrijcih in Italijanih glavna pot poteka bolj simbolično in so imeli precej pripomb. Naš predlog, ki ga je predstavil Uroš Vidovič, je bil, da bi namesto zank raje določili točke, kot pri naši razširjeni transverzali. Predlog še preučujejo, kot tudi nekatere druge rešitve, ki jih sedaj obravnava koordinacijski odbor. Via alpina je vsekakor zelo zanimiv projekt, zlasti komercialno, saj bo tudi k nam zaradi nje prišlo mnogo turistov-pohodnikov, ki bodo o Sloveniji in naših kočah pripovedovali tudi drugim.

Danilo Sbrizaj

man, Zoran Bešlin, Danilo Cedilnik, Janez Dovžan, Boris Erjavec, Tomaž Jamnik, Stane Klemenc, Ivč Kotnik, Janez Lončar, Bojan Pollak, Milan Rebula, Roman Robas, Jože Rožič in Dušan Srečnik ter zdravnik dr. Damijan Meško in snemalec Rado Riedl.

Slednji je o odpravi posnel izvrsten film, v katerem je takoj po vrnitvi postavil stvari na svoje mesto in s filmskim delom postavil lep spomenik Marjanu Manfredi-Marjonu, nedvomno največjemu junaku odprave, ki je na vrh gore priplezal brez kisikove maske na obrazu in postal prvi človek na svetu, ki je priplezal na vrh osemstisočmeterske gore brez uporabe dodatnega kisika. Cena za to pogumno dejanje je bila velika: žrtvovati je moral malone vse prste na nogah, tako hude omrzline je dobil na mogočni gori.

Po filmu se je na odru predstavila dolga vrsta alpinistov – članov te odprave, od katerih se večina še vedno ukvarja s športom svoje mladosti.

Tudi o odpravi na zadnji slovenski osemtisočak, na Anapurno, je posnet film, ki ga je pripravil dvakratni osvajač Mount Everesta in še več osemtisočakov in drugih najvišjih gorá celin **Stipe Božič** iz Splita. Film prikazuje predvsem prvenstveno smučanje bratov **Dava** in **Drejca Karničarja** prav z vrha gore vse do baznega tabora, s čimer sta postavila piko na i slovenskim osvajanjem najvišjih himalajskih vrhov.

Po zanimivem in deloma celo napetem filmu sta se obiskovalcem večera predstavila brata Karničar, ki sta v nekaj besedah obudila nekaj podrobnosti o svojem smučanju z osemtisočaka.

Po uradnem delu je bilo v predvedrju dvorane dovolj časa za obujanje spominov. Ob prigrizku in kozarcu pijače so se srečevali alpinisti vseh povojnih generacij od tiste, ki sta ji pripadala **Jože Govekar-Jozva** in Marjan Keršič-Belač do tiste, ki se je pred tedni vrnila z vrha Everesta in ki ji pripadata tudi **Tadej Golob** in **Urban Golob**.

M. R.

ALPINISTIČNO SMUČARSKA ODPRAVA TIEN ŠAN 2000

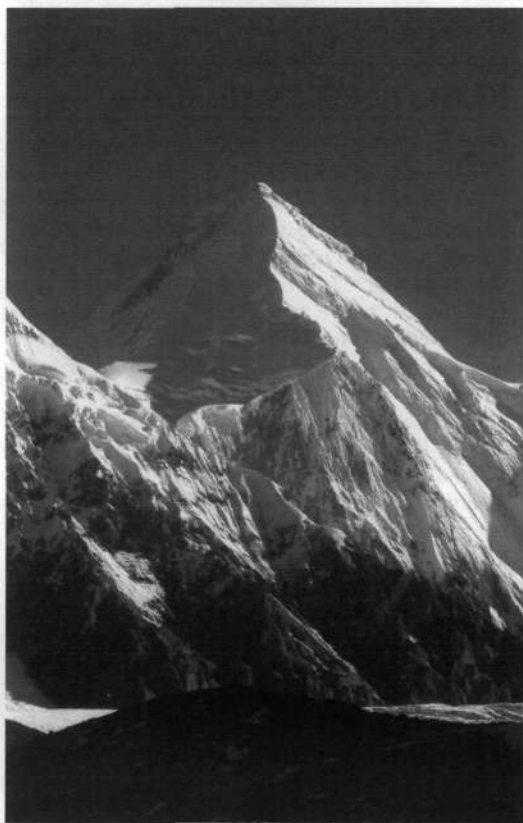
MUHASTE NEBEŠKO LEPE NEBEŠKE GORE

IZTOK TOMAZIN

Mogočno osrednje azijsko gorovje Tien Šan (Nebeške gore) je znano po izredni slikovitosti in zanimivih alpinističnih ciljih, pa tudi po nestanovitnem vremenu z obilnimi padavinami in pogostimi viharji. Posebno mesto tako v gorniški zgodovini kot sedanosti ima tamkajšnja najvišja in najzahtevnejša gora, 7439 metrov visoka Pik Pobeda (Vrh zmage). Velja za enega od najtežje dosegljivih sedemtisočakov, na katerega je težje priplezati kot na prenekateri himalajski osemtisočak. Število neuspešnih poskusov vzpona nanjo je vsako leto mnogo večje od števila uspešnih. Druga najvišja med Nebeškimi gorami je Han Tengri (Gospodar neba), 7010 metrov visoka piramida, ki jo mnogi štejejo med najlepše vrhove na Zemlji. Še nešteto nekoliko nižjih, a nič manj lepih in zanimivih gora z zahtevnimi in celo nepreplezanimi stenami in grebeni prekriva deželo, kjer zaigra srce gornikom, katerih sanje in želje se ne ustavijo pred vabilom višin.

Avgusta leta 2000 sem se namesto v Himalajo podal v Nebeške gore – kot vedno prepoln želja in ciljev od preprostega uživanja in biti tam, odkrivati neznano v sebi in v gorski divjini, do zahtevnih alpinističnih in smučarskih ciljev.

V okviru alpinističnega odseka pri Planinskem društvu Tržič sem organiziral odpravo, pridružili so se mi **Benjamin Blažič** in **Meta Boncelj** iz Alpinističnega odseka (AO) Kranj, **Stojan Burnik** iz Fakultete za šport, **Dejan Jekovec** in **Janko Meglič** iz AO Tržič, **Irena Mrak** iz AO Ljubljana Matica, **Robi Poličnik** iz AO Kamnik, **Mira** in **Zdenko Zorič** iz AO Slovenska Bistrica, **Matej Mejovšek** in **Andrej Terčelj**.

Han Tengri (7010 m)

Severno ostenje Pik
Pobede (7439 m)

Foto: Iztok Tomazin

HELIKOPTERJI IN UPORNIKI

Obet negotovosti in čar neznanega sta značilnosti potovanja v nekdanji sovjetski, sedaj samostojni državi Kirgizijo in Kazahstan, ki si skupaj s Kitajsko delita Nebeške gore. Za manj prijeten del popotnice pred odhodom so nam bila poročila o nesrečah helikopterjev, ki prevažajo alpiniste v vznožje gora, in o vse aktivnejših in nasilnejših muslimanskih upornikih, ki ogrožajo celo že nekatera alpinistično zanimiva območja osrednje Azije. O resničnosti obojega smo se kmalu prepričali. Na ledeniku blizu baznega tabora smo odkrili razbitine dveh helikopterjev, ki sta strmoglavila domnevno zaradi preobremenjenosti in slabega vremena.

Helikopterski prevoz je zaradi velikih razdalj in težko prehodnih ledenikov kljub občasnim nesrečam tod v zadnjih letih najbolj običajen način dostopa do gora. Legendarni ruski Mi 8 s prilagojenimi motorji za letenje na velikih višinah nam je sprva z velikostjo in močjo zbudil nekaj zaupanja, ki pa je v hipu izpuhtelo, ko smo videli, kako ga natovarjajo. Omejitev skupne teže tovora in potnikov je na teh višinah 2000 kilogramov. Ne nas in ne našega tovora niso tehtali, le približno so ocenili našo težo. Privlekli so še kup svojih tovorov in vse skupaj strpali v helikopter. Nato so sumničavo pregledovali podvozje in kolesa helikopterja, dolgo razpravljali in se celo malo prepirali, očitno o preobremenjenosti helikopterja. Mislim, da je bilo vsaj pol tone več od dovoljenega. Dalji so nam podpisati dokument v cirilici, ki je nihče od nas ni znal brati. »No, pa podpišimo svojo smrtno obsodbo« smo se skušali šaliti.

Upali smo, da bodo najprej odpeljali tovor in nato prišli po nas, zato smo bili tem bolj osupli, ko so nam rekli, naj se stlačimo v že skoraj do vrha natrpan tovornopotniški prostor. Čeprav sem se med potniki daleč največ prevozil v helikopterjih, mi je bilo neprijetno,

morda celo bolj kot ostalim, saj sem najbolje vedel, kaj pomeni preobremenitev, še posebej pri letenju in pristajanju na velikih nadmorskih višinah. Leteli naj bi krepko nad 5000 metri, pristali pa na neravnem ledeniku 4200 metrov visoko, kjer redke zrak že zelo omejuje letalne sposobnosti.

Na islamske skrajneže na srečo nismo naleteli, smo pa od ameriških alpinistov slišali srhljivo pripoved.

Dva njihova kolega sta pred kratkim plezala v zahtevni steni na obrobju Tien Šana. Nenadoma so začeli streljati nanju. Kako zelo ranljiv si v strmi steni, navezan na vrvi, pripet na kline in prižet na majhne oprimke, si je le težko predstavljati. Na srečo nista bila zadeta, so ju pa prisilili k sestopu. V vznožju sta se soočila z naperjenimi avtomati četverice teroristov. Trojica obožencev je naslednji dan odšla, eden pa je ostal z njima. Ko ju je gnal po robu prepada v neznano, sta izkoristila trenutek njegove nepazljivosti in ga pahnila v globino, še preden je utegnil sprožiti. Nato sta pobegnila.

TROGLAV

Na ledeniku Južni Inylček smo z velikim olajšanjem izstopili iz hrumečega helikopterja in se zastrmeli v sanjsko lepe prizore. Vsenaokoli visoke bele gore, prepadne stene, zračni grebeni, bleščeči se ledeniki... Na severu čarobno lepa piramida Han Tengrija, na jugu mogočna, z grozečimi oblaki zatrpana gmota Pik Pobeda. Že gore, ki smo jih lahko naenkrat objeli s pogledom, bi nas lahko zaposlile za nekaj let, toliko bi se dalo prehoditi, preplezati in presmučati. Za bližnjimi obzorji pa jih je bilo še mnogo, mnogo več.

Pred vzponi na najvišje vrhove smo se seveda morali aklimatizirati. Ker je bilo med glavnimi cilji odprave tudi alpinistično smučanje, sva z Andrejem najprej izbrala 5340 metrov visoki Troglav. Nihče še ni smučal z vrha, katerega vesine z vrha strmo padajo več kot kilometer globoko na ledenik v bližini baznega tabora. Zaradi

Iztok Tomazin na vrhu Han Tengrija, zadaj Pik Pobeda

Foto: Janko Meglič

lažjega smučanja sva vrv pustila v bazi, kar sva kmalu obžalovala. Šele med vzponom sva odkrila, da navidez gladka strmina skriva kup pasti, predvsem skritih, z varljivo snežno odejo prekritih ledeniških razpok. Nekajkrat se nama je udrlo, da sva z nogami zabrcala v prazno, z rokami pa krčevito iskala oporo na krhkih robovih razpoke. Dna temne globine običajno sploh ni bilo videti.

Brez nezgode sva vendarle dosegla izpostavljen, z opasni ovehšen vrh, kjer sta naju zajela megla in nato snežni metež.

Ko so se težki sivi oblaki nekoliko razmaknili, sva zapeljala v globino. Naklonina je v zgornjem delu ponekod presejala 55 stopinj. Pri plezanju navzgor taka strmina pomeni predvsem užitek, za smučanje pa je to nekaj povsem drugega, še posebno, če si nezadostno aklimatiziran, s težkim nahrbtnikom na ramenih in je pod teboj tisočmetrski prepad. Pod tenko plastjo prhkega snega je bil led, v katerem so nabrušeni robniki prijemali le ob skrbni nastavitvi. Napeta igra ravnotežja v popolni zbranosti je kljub temu postajala vse večji užitek, ki so ga v srednjem delu spet zmotile grozeče razpoke. Njihova večinoma skrita žrela so zahtevala precej previdnosti, nekaj zoprnih skokov, pa tudi nape-te trenutke, ko se je pod smučkami nenadoma razprla globina in je bilo za rešitev potrebno veliko spretnosti in hitrosti. Bližnje srečanje z eno od teh razpok je nekaj

dni kasneje doživel Stojan. Bilo je res srečanje, saj je le malo potolčen pristal na polički pet metrov pod površino, pod njim pa se je grezila neizpolnjena groznja mračne globine.

MAILINKA

Najn naslednji cilj je bila 5365 metrov visoka Mailinka, s katere so doslej edinkrat smučali Japonci, pri poskusu ponovitve zahtevnega spusta pa sta se smrtno ponesrečila nemška alpinista. Koristne podatke o možnostih smučanja sva dobila od Janka, Dejana in Robija, ki so se na Mailinko povzpeli nekaj dni prej.

Lepo, zahtevno in včasih tudi nevarno, to je najkrajši opis tega dejanja. En dan in dve noči sva vedrila v šotorčku na sedlu pod vrhom in zaman čakala izboljšanje vremena. Grozilo je že, da se bova znašla v pasti plazov, ko je le prenehalo snežiti. Z vrha sva zapeljala po ostrem grebenu, ki je na obe strani padal v steno, preskočila ledeno stopnjo in pod njo zevajočo razpoko, nato pa se je pod nama razprla skoraj kilometer visoka, s svežim snegom naphana strmina. Začetek je bil napet. S hitro poševno vožnjo in ostrimi zavoji sva poskušala prerezati debelo snežno odejo in sprožiti plaz, ki bi počistil strmine pod nama. Uspelo nama je le delno. V najstrmejšem delu se mi je sredi zavoja udrlo v skrito razpoko in z glavo navzdol sem poletel v globino. Po grdem prevalu se mi je uspelo zaustaviti, še preden je hitrost padca postala neobvladljiva. Nadaljevala sva še previdneje, sprožila nekaj manjših plazov in rešila vse orientacijske težave med skalnimi in lednimi odlomi, pri čemer nama je pomagal tudi Dejan, ki je z ledenika opazoval najin spust.

GOSPODAR NEBA

Po tednu dni seveda še nismo bili dovolj aklimatizirani, vendar je bilo vabilo najvišjih gora premočno. Prišel je čas za Han Tengri, najlepšo in večini članov odprave najbolj zaželeno goro.

Vzpon smo začeli v globoki soteski med stenama Pik Čapajeva in Tengrija, kjer z obeh strani grozijo plazovi, opasti in seraki, dno pa je preprejeno z razpokami. Začetek še v temi, preden sonce ogreje nestabilne strmine, in največja možna hitrost vzpona sta tu zakon. Hitrost je v visokih gorah nasploh eden od glavnih dejavnikov varnosti. Manj časa si v nevarnih območjih, manj je možnosti, da se ti kaj zgodi.

Grozeče strmine so mirovale in popoldne smo dosegli 5800 metrov visoko sedlo Pirimočka. Presenetile so nas izredne temperaturne razlike – zadnje ure pod sedlom smo medleli v nepopisni vročini, nekaj ur prej in kasneje pa smo drgetali v hudem mrazu in vetru.

Na sedlu ali tik pod njim bivakira večina tistih, ki skušajo doseči Han Tengri, tu se začenja zadnji, najzahtevnejši del vzpona po grebenu in steni vršne piramide. Bili smo brez šotorov, od domačinov obljubljenih snežnih lukenj ni bilo, zato smo morali neprijetno presenečeni s pomanjkljivim orodjem sami zagristi v strmino. Po treh urah izčrpavajočega kopanja smo si pripravili zasilna prenočišča, ki so še najbolj spominjala

na ledene grobnice. Z Andrejem sva razočarana ugotovila, da neprekinjeno smučanje z vrha ne bo mogoče, mnogo preveč je bilo kopnih skalnih odstavkov. Seveda pa bi bilo lepo in vredno že »samo« prilezati na vrh čudovite gore.

Pet se nas je naslednji dan še v trdi temi lotilo preostalih 1200 višinskih metrov snega, ledu in skale, ostali so bili preveč utrujeni ali pa so jih pestile težave z višino. Ko so okoliške gore škrlatno zažarele v jutranji zarji, sem globoko pod seboj v vznožju stene opazil podolgovato gmoto, za katero je bilo očitno, da je priletela od zgoraj. Zlo slutnjo so prekrili napor, hlastanje za vse redkejšim zrakom in popolna zbranost za plezanje v strmeh skalovju.

Skoraj točno opoldne so se ure garanja prelile v brezčasje uživanja na vrhu Han Tengrija. Nepopisen razgled, občutek izpolnitve in stika – samo nebo, nekateri oblaki in Pik Pobeda so bili višje.

Célo uro sem zdržal na vrhu, Janko in Robi sta že zdavnaj začela sestopati. Ostal bi še dlje, a se je mraz ob močnem vetru počasi le pregrizel skozi odlična Vrhova oblačila. Med sestopom sem srečal Stojana in Benota, ki sta zaostala, a še vedno vztrajno rinila navzgor. Veselje ob srečanju, spodbudne besede in najboljše želje, potem pa smo šli vsak svojo pot.

Tudi onadva sta dosegla vrh in do večera smo bili vsi izdelani, a zadovoljni spet na sedlu. Tam smo izvedeli, da pod steno leži truplo beloruskega alpinista, ki je po dveh bivakih izčrpan omahnil in padel čez steno, verjetno ponoči, le nekaj ur pred našim vzponom.

VRH ZMAGE

Izkušnja s Pik Pobede je preseгла vse drugo na tej odpravi. V polnosti sem doumel in okusil sloves legendarne, zloglasne gore. Enostavne, objektivno varne poti nanjo ni. Znana je tudi po samosvojem vremenu – pogosto so okoliške gore vključno s Han Tengrijem v soncu, Pobeda pa je zatrpna z viharnimi oblaki. Po dolgotletnih obleganjih so na njen vrh prilezali ruski alpinisti šele leta 1956, torej kasneje, kot je bil prvič osvojen Everest. Vodil jih je takrat njihov najboljši alpinist **Abalakov**, za vzpon pa so potrebovali kar 30 dni. Leto dni pred tem se je zgodila tragedija, ko je na višini 6900 metrov 12 članov ruske odprave zajel vihar. Preživel je samo eden. Do leta 1998 je na Pobedi umrlo več kot 90 alpinistov.

O tem in še marsičem sem razmišljal, ko sem se v snežnem metežu v petčlanski mednarodni navezi prebijal navzgor. Bili smo močna in motivirana ekipa, dodatno nas je spodbujalo medsebojno spoštovanje, pa tudi nekaj tekmovalnosti, zato smo v zares obupnih razmerah rinili navzgor. Želel sem kot prvi doslej smučati z vrha Pobede, kar bi bil izreden dosežek. Moji slovenski prijatelji so modro ostali v bazi ali pa so se lotevali drugih ciljev. Janko in Robi sta čakala ugodne razmere za nočni prvenstveni vzpon v steni Gorkega, ostali pa so še enkrat poskusili prilezati na vrh Han Tengrija. Žal jim je slabo vreme to onemogočilo.

Medtem smo na Pobedi navezani na skupno vrv prešli grozeči labirint Ledenege slapu, nad njim gazili do

Iztok Tomazin med smučanjem s Troglava

Foto: Andrej Terčelj

Andrej Terčelj med smučanjem z Mailinke

Foto: Iztok Tomazin 521

pasu globok novo zapadli sneg, se v besnenju viharja že začeli umikati, a po drugi ledenomrzli noči na gori spet nadaljevali. Tretji dan vzpona sem s težkim srcem moral odložiti smuči, saj jih je bilo v viharju poleg ogromnega nahrbtnika nemogoče nositi. Ko je kdo okleval in predlagal umik, so ga ostali spet spodbudili.

Tretjo noč smo v silovitem viharju, ki nam je skoraj odpihnil oba višinska šotorčka, prebili na izpostavljenem rebbru 6100 metrov visoko med ostanki polomljenih in raztrganih višinskih šotorov. Višje na gori je bilo divjanje elementov še hušje in ko se vreme naslednje jutro ni popravilo, so se oba Rusa in Kazahstaneec odločili za umik. Z Litvancem Sanjo sva ostala sama na besneči gori v plahutajočem, z ivjem napolnjenem šotorčku, v katerem se brez pomoči sotrudnika niti obrniti nisi mogel. Vrh je bil še daleč, a sem ga začutil tako močno, da sem sklenil poskusiti do meje, preko katere nočem in ne smem. Če se v visokih gorah zmotiš, je zelo narobe, močno zmotiš pa se samo enkrat. Pravilne, pogosto ne samo razumske odločitve so tu meja med uspehom in neuspehom, pogosto pa tudi med preživetjem in smrtjo.

Vihar se žal ni polegel, a puščal nama je tesno priprt edini izhod iz pasti, v kakršni je leta 1955 umrlo enajst ruskih alpinistov in kasneje še mnogi drugi. Zato nama peti dan bivanja na pobesneli gori ni bilo težko priznati poraz. Vedela sva, da bo vrnitev enako zahtevna, kot bi bil vzpon na vrh v lepem vremenu.

V objemu pobesnele gore sva morala zbrati vse moči za umik. Ves dan sva sestopala in se trgala iz objema razpok in plazovitih vesin, zadnje ure pred prihodom v bazo pa naju je zajelo neurje s silovitim sneženjem. Po petih dneh garanja v viharjih ob pogosti grožnji plazov sva se vrnila z zavestjo, da je na tej gori največji uspeh priti nazaj. Izjemno doživetje, čeprav ni bilo kronano z vzponom na vrh!

Po vrnitvi domov smo izvedeli, da v letu 2000 ni nikomur uspelo priplezati na Vrh Pobebe. Viharji in plazovi so zavrnili vse, nazadnje tudi kazahstansko alpinistično reprezentanco, v kateri so bili tudi njihovi najboljši poznavalci Pik Pobebe. Ob izteku sezone so jih s helikopterjem prepeljali v vznožje gore, da bi vsaj kdo dosegel vrh.

A v gorah je že tako, da najostrejše zavrnitve lahko pomenijo tudi povabilo. Zato se bom še vrnil v Nebeske gore.

Naša odprava je glede na vremenske in druge okoliščine lepo uspela, čeprav vseh smelo zastavljenih ciljev nismo dosegli. Pet članov je v kratkem času doseglo vrh Han Tengrija, ki velja za eno od najlepših visokih gorá na svetu. Nekateri so dosegli osebne višinske rekorde in obogatili svoje visokogorske izkušnje. Opravili smo dva zahtevna smučarska spusta in navezali dobre stike z domačini. Zanimivih in zahtevnih alpinističnih in smučarskih ciljev je tod še ogromno.

ln na koncu, pa ne najmanj pomembno: zelo dobro smo se razumeli in take odnose ohranili tudi po vrnitvi domov.

SREČANJE ODGOVORNIH ZA KOČE IN POTA PRI ČLANICAH CAA OD 15. DO 18. JUNIJA 2000

TUJCI V SLOVENSКИH GORAH

DANILO SBRIZAJ, JANEZ DUHOVNIK

Planinska zveza Slovenije (Gospodarska komisija Upravnega odbora) je bila letos organizator in gostitelj četrtega srečanja odgovornih za kočje in pota iz planinskih zvez, ki so članice CAA – Club Arc Alpin (Klub alpskega loka). Srečanje je bilo na planinskih poteh in v planinskih kočah v Kamniško-Savinjskih Alpah nad Logarsko dolino.

Srečanja so se udeležili **Hermann Plank** in **Andrea Plank**, OEAV (Avstrija), **Jean Pierre Buraud** in **Pierre Schubetzer**, CAF (Francija), **Simeone Manzotti** in **Piergiorgio Repetto**, CAI (Italija), **Franz Unterlechner**, AVST (Južna Tirolska), **Peter Weber** in **Hans Feldhusen**, DAV (Nemčija), **Peter Buechel** in **Renato Buzzini**, CAS (Švica).

Predstavniki PZS so bili na srečanju ves čas podpredsednik **Janez Duhovnik**, **Janko Mirnik**, član UO PZS in podpredsednik PD Celje **Jože Kodre** in strokovni sodelavec GK in KZP **Danilo Sbrizaj**. Začetka srečanja sta se udeležila tudi predsednik Savinjskega MDO in član UO PZS **Martin Aubrecht** ter direktor Logarske d.o.o. **Gusti Lenar**. Prva dva dneva sta bila na sreča-

nju načelnik GK **Metod Kovač** in član UO PZS in KZP **Uroš Vidovič**. Razgovora o označevanju, varovanju in upravljanju planinskih poti zvečer drugega dne se je udeležil član KZP **Jože Rován**. Na srečanju na Kamniškem sedlu so sodelovali še predsednik PD Kamnik **Dušan Štefula**, gospodar Kamniške kočje **Matevž Košir**, tajnik PD Kamnik **Miran Jereb** in **Stane Simšič**, ki sta druge udeležence naslednji dan spremljala do Kocbekovega doma na Korošici.

Namen srečanja je bil ogled naših planinskih koč in poti ter pogovori in izmenjava izkušenj na področju označevanja, gradnje, vzdrževanja in upravljanja planinskih poti, upravljanja in trženja planinskih koč ter usposabljanja oskrbnikov.

Srečanje se je pričelo s sprejemom udeležencev v Domu planincev v Logarski dolini ter ogledom slikovne in zvočne predstavitve Solčavskega v hotelu Plesnik. Udeleženci so nato odšli do Frischaufovega doma na Okrešlju, kjer so se seznanili s programom srečanja in zgodovino Frischaufovega doma. Ogledali so si tudi čistilno napravo in njeno delovanje. Po večerji so se dogovorili še za program naslednjega dne in se glede na želje in sposobnosti razdelili na dve skupini.

ODGOVORNOST UPRAVLJALCEV PLANINSKIH POTI

V petek je manjša skupina pod vodstvom Janka Mirnika odšla na Kamniško sedlo in se od tam povzpela na Brano. Večja skupina pa je pod vodstvom Jožeta Kodreta odšla po poti na Savinjsko sedlo do Mrzlega Dola, po zavarovani poti na Križ, na Kranjsko Rinko in preko Turške gore po zavarovani poti čez Kotlične na Kamniško sedlo. Namen ture je bil predvsem ogled oznak in varoval na naših planinskih poteh. Vsi tuji udeleženci so imeli s seboj opremo za samovarovanje na zavarovanih poteh in čelade, med našimi pa le nekateri. Ponovno se je izkazalo, da je zaradi pri nas uveljavljenega načina varovanja z jeklenicami, ki so pritrjene na klinih, zavrtanih na majhnih medsebojnih razdaljah, samovarovanje zaradi pogostega prepenjanja zelo zamudno. Jeklenica je pri nas očitno namenjena predvsem oprijemanju. To brez uporabe samovarovanja sicer olajša ali sploh omogoča vzpon ali spust na kritičnih mestih, toda v primeru, da planinca zadene kamen ali pri morebitnih zdrsih ne nudi nikakršne varnosti. Nemoteno drsenje varovalne vponke ovirajo tudi pogosti stiki jeklenic z objemkami na velikih razmikih. Pretirano napete jeklenice so bistveno bolj občutljive na pretrg ob udarcu padajočih skal kot ohlapne.

Na Kamniškem sedlu so udeležence srečanja popoldne pričakali predstavniki PD Kamnik na čelu s predsednikom Dušanom Štefulo. Po sprejemu, dobrodošlici in kosilu so predstavniki PD Kamnik predstavili pogodovino PD in Kamniške kočice s tovorno žičnico, nato pa so si udeleženci ogledali čistilno napravo. Načeto je bilo tudi vprašanje izkoriščanja vetrne energije. S tem v zvezi PD Kamnik izvaja meritve, tuji udeleženci pa so ponudili svojo pomoč pri uporabi svojih izkušenj. Sledil je pogovor o označevanju in varovanju na naših planinskih poteh, o njihovi gradnji in upravljanju ter odgovornosti upravljalcev poti v primeru nesreč. Delo KZP je predstavil vodja tehnične podkomisije KZP Jože Rovčan, ki je podrobno opisal delovanje KZP in način dela na planinskih poteh.

V razpravi so prisotni pohvalili urejenost naših poti in naše nove table, ki so v skladu z usmeritvami, sprejetimi na srečanju v Parmi pred leti. Vsi so se strinjali s tem, da je mogoče nove table postavljati le postopno in ob tem odpravljati nekatere pomanjkljivosti. Napisi na naših tablah so se nekaterim zdeli premajhni. Med predstavnikom DAV in OEAV s Tirolskega se je ob razgovoru o obliki tabel raznela polemika o smiselnosti spremembe oblike tabel, ki pa je bila razrešena z ugotovitvijo, da mora biti zamenjava postopna.

Načeto je bilo tudi vprašanje odgovornosti upravljalca poti v primeru nesreč. Pri nas smo doslej po vedenju naših udeležencev imeli dva taka primera. V obeh se je sodišče zadovoljilo s pojasnilom, da je bila pot bodisi zavarovana na primeren način oziroma zaradi poškodb varoval zaprta. V tujini je odgovornost upravljalcev poti zahtevnejša.

V zvezi s tem so tuji udeleženci predlagali, da bi bilo primerno, če bi bila opozorila o zahtevnosti poti in drugih nevarnostih napisana tudi v enem od tujih jezikov. Na Južnem Tirolskem poleg nemščine in italijanščine, ki sta tam uradna jezika, uporabljajo tudi angleščino. Pojasnili smo jim, da so pojasnila in opozorila pri nas v več jezikih napisana na planinskih kartah.

RAZLIČNO OSKRBOVANJE PLANINSKIH KOČ

V soboto so udeleženci odšli v dveh skupinah na Korošico. Prvo je čez Srebrno sedlo vodil Jože Kodre, drugo pa čez Planjavo, Babo, Škarje in Ojstrico Miran Jereb.

Po kosilu in ogledu Kocbekove kočice, ki je bila nabito polna alpinistov in planincev, je Jože Kodre najprej podrobno predstavil pogodovino PD Celje in Kocbekovega doma, temu pa je sledil pogovor, namenjen načinom upravljanja in trženja planinskih koč. Naše izkušnje in prakso je predstavil član GK in podpredsednik PZS, ki ima na skrbi kočice in pota, Janez Duhovnik. V razpravi se je izkazalo, da pri nas v kočah I. in II. kategorije večinoma gospodarijo PD sama, z oskrbniki pa imajo sklenjene pogodbe in jih nagrajujejo glede na promet. V tujini so kočice večinoma oddane v popoln najem, le pri manj obiskanih, manjših kočah poznajo tudi dežurstvo članov sekcij. Najemnik plačuje najemnino, vse drugo v zvezi z oskrbovanjem kočice je njegova skrb. Od prenočišč dobi denar društvo, ki upravlja kočico. Ta denar potem deloma odvajajo v centralno blagajno, iz katere potem tudi financirajo investicije v vseh kočah. V Švici člani prispevajo v sklad za kočice tudi del članarine. Iz društev, ki imajo kočice, je prispevek na člana 1 SFRS, iz tistih, ki kočice nimajo, pa 4 SFRS. Morda bi bila to primerna rešitev tudi za naše razmere in ustrezen nadomestek za nekdanja PVP in investicijski sklad. V Švici se je zveza zavestno odrekla kakršnikoli pomoči države za gradnjo in vzdrževanje koč, ker hoče biti popolnoma neodvisna. V drugih državah se pomoči države ne branijo, zanjo si celo močno prizadevajo. V Franciji je lastnica vseh koč zveza, ki jih vse oddaja v najem klubom, ti pa dosledno v popoln najem skrbnikom. Razlog za to so davčni predpisi, ki društvom ne dovoljujejo gospodarske dejavnosti.

Glede vzorčnih pogodb z oskrbniki so bili udeleženci mnenja, da so dobra podlaga za pripravo posameznih pogodb, ki pa se od kočice do kočice vedno razlikujejo. Pogoji so tudi v tujini za vsako kočico precej različni.

Ekološka sanacija planinskih koč poleg posameznih akcij poteka tudi v treh večjih projektih znotraj Evropske zveze. Nanaša se na enake probleme kot pri nas – čiščenje odpadnih vod in izkoriščanje obnovljivih virov energije.

Trženje kočice je v vseh zvezah pomembna dejavnost. Povsod poudarjajo pomen kočice za vzgojo mladine. Le v Franciji trenutno velja prepoved prenočevanja mladinskih skupin v planinskih kočah zaradi nevarnosti požara. V vseh državah se PD trudijo za sodelovanje s turističnimi dejavniki. Pri propagiranju obiska kočice aktivno sodelujejo tudi najemniki.

Usposabljanje oskrbnikov poteka v vseh državah. Razlikujejo med usposabljanjem tistih, ki so kot oskrbniki že delali, in novinci. Usposabljanje navadno organizirajo večkrat na koncu tedna izven glavne sezone. Diplome podeljujemo le pri nas. Seminarji so povsod dobro obiskani.

V večini držav organizirajo poleg zborov gospodarjev tudi zbere oskrbnikov. Ker so države večje, so vsi zbori organizirani po regijah, ki pa so večje od Slovenije. Mnenja in pripombe oskrbnikov povsod štejejo kot izjemno pomembne. Ta srečanja bistveno prispevajo k razrešitvi morebitnih problemov med PD in oskrbniki.

PROMOCIJA SLOVENSkih ALP

V nedeljo so se udeleženci odpravili čez Škarje in mimo Koče na Klemenči jami v Logarsko dolino. Posebno prísčno je bilo nenapovedano srečanje z novim vodstvom PD Solčava in oskrbnikom Koče na Klemenči jami, ki so že malo utrujene udeležence srečanja spontano pogostili s skutnikom in kislim mlekom, kar je vsem ostalo v najlepšem spominu.

Na zaključku srečanja v Domu planincev so predstavniki CAI predlagali, da bi bilo srečanje leta 2001 pri njih na prelazu Pordoi v Dolomitih, kjer je zgrajen izobraževalni center CAI. Predlog je bil soglasno sprejet. Program srečanja in tematiko, ki naj bi jo na njem obravnavali, bodo organizatorji pripravili na začetku leta 2001.

Srečanje je v celoti potekalo po programu in je izpolnilo pričakovanja udeležencev. Tudi vreme, ki je bilo prvi dan deževno, se je iz dneva v dan izboljševalo in v nedeljo nas je pozdravilo kristalno čisto nebo.

Poleg izmenjave številnih izkušenj je pomembno, da smo svojim planinskim prijateljem iz CAA pokazali njim doslej neznan del Alp. Vsi so na koncu izrazili prepričanje, da bodo Kamniško-Savinjske Alpe sami in skupaj z drugimi člani svojih planinskih zvez ponovno obiskali. Številni med njimi so bili navdušeni nad bogato floro, ki smo jo srečevali na celotni poti.

Tuji udeleženci so nam prinesli precej svojih priložnikov in druge strokovne literature s področja koč in poti, ki je na voljo članom naših komisij.

AKADEMSKI KIPAR IN VRHUNSKI ALPINIST MARJAN KERŠIČ-BELAČ JE PRAZNOVAL 80-LETNICO

Z GORAMI ZAZNAMOVANO ŽIVLJENJE

MARJAN RAZTRESEN

»Vse življenje sem bil zelo srečen človek, saj sem v glavnem lahko delal tisto, kar sem rad delal. Čeprav sem se znašel v neštevilnih nevarnih situacijah, doživel dramatične trenutke v navezah in padce soplezalcev, sem staknil eno samo poškodbo, gležnja, na Veliki planini,« pravi **Marjan Keršič Belač**, akademski kipar in njega dni vrhunski alpinist in gorski reševalec, ki je letošnjega 18. maja praznoval 80-letnico življenja – isti dan kot papež **Janez Pavel II.**

Natančen, kot je, lahko vsak trenutek postreže z natančnimi podatki: na Mont Blancu je bil sedemkrat, na Grossglocknerju 13-krat, na Triglavu 78-krat, kamor je na planinskih pohodih »Sto žensk na Triglav« pripeljal 14 navez po deset udeleženk teh pohodov, v 52 letih svojega alpinističnega udejstvovanja je pozimi in poleti preplezal 340 plezalnih smeri, tudi več težavnih v Lienzkih Dolomitih, bil je član prve slovenske (oziroma jugoslovanske) alpinistične odprave v Himalajo, na Trisule, do svojega 80. rojstnega dne je premagal 1,100.000 višinskih metrov.

UČNA LETA PRI MOJSTRU KALINU

Vse svoje gorske obiske od leta 1935 dalje ima skrbno zapisane in fotografsko dokumentirane v 28 knjigah ročno spisanih dnevnikov – vsa svoja doživetja iz gorskega sveta, posebna dva dnevnika, dve debeli knjigi, pa sta nastajali na njegovi edini himalajski odpravi in takoj po njej. Alpinistične vzpone je od planinskih pohodov vseskozi ločeval z rdečimi pikami pred opisi.

Na Barju, v ravnini rojeni Ljubljčan Marjan Keršič je v otroških letih pogosto hodil k stari mami v Smlednik, kjer so ga očarale Kamniške planine, ki jih je od tod gledal iz bližine in iz imenitne perspektive. O bližnjih srečanjih s temi vršaci je takrat lahko le sanjal.

Marjan Keršič-Belač maja 1946

Po meščanski šoli na ljubljanskih Prulah je pravzaprav po naključju prišel v zasebno kiparsko šolo **Borisa Kalina**. Eden od Keršičevih stricov je bil livar, ki je v bron vlival umetniška dela kiparjev, drugi stric je ulitke cizeliral, jih torej do podrobnosti obdelal. Marjana je to delo tako navdušilo, da se je sklenil izučiti te obrti in nadaljevati njuno delo. Ko ga je nekega dne pri teh stricah videl mojster Kalin in ob tem spoznal še nekatere Keršičeve izdelke iz gline, ki je je na Barju vsepovsod dovolj in je bila njegov material za oblikovanje skulptur, je svetoval, naj bi Marjan prišel k njemu v kiparsko šolo, kar se je leta 1935, pri fantovih 15 letih, tudi zgodilo. Tako je začel hoditi v to šolo, ki jo je imel mojster Kalin pri kamnoseku **Kunovarju** pri Svetem križu, na sedanjih ljubljanskih Žalah: tam je mojster za obrtnika po naročilu klesal kipe Marij in Jezusov, ki zdaj stojijo na grobovih, in tam se je mladi Keršič učil modelirati, klesati in ta dela vlivati v mavec.

Leta 1939 je za umetniškega vajenca prišla prva velika preizkušnja: potem ko je mojster Kalin dobil naročilo za skulpture, ki bodo krasile nove Žale arhitekta **Jožeta Plečnika** in ko bi bilo treba kipe oddati, so Borisa Kalina poklicali na orožne vaje na Rupnikovo linijo v Železnike. Marjan Keršič je končal velika kipa Marije in Jezusa, ki zdaj stojita na vrhu slavoloka na Žalah, Kalin je s kolesom prišel v Ljubljano pogledat, ali je vse v redu, dopolnil nekatere podrobnosti in se vrnil na Gorenjsko, Keršič in slikar **Lojze Kogovšek** pa sta oba kipa vlivali v umetni italijanski cement in ju taka lahko še zdaj občudujemo.

Druga Keršičeva velika kiparska preizkušnja je bila leta 1940, ko je Boris Kalin dobil prvo nagrado za štiri metre visok spomenik jugoslovanskega **kralja Aleksandra** na konju, ki naj bi stal v Mariboru. Pri tem delu je imel Keršič možnost študija konjenika in postopek vliivanja v bron. Vendar ni izdelek nikoli prišel tja, kamor je bil namenjen. Ko so ga v Beogradu že vili v bron, so Nemci zbombardirali mestni predel Voždovac, kjer je bila livarna, in ob začetku druge svetovne vojne v bron ujeto umetnino uporabili v drugačne namene.

IZ CELICE TALCEV V TABORIŠČE GONARS

Boris Kalin je svojega učenca Marjana zastrupil s kiparstvom in vsaj deloma tudi z gorami. Bil je odlični smučar, ki je veliko hodil po gorah, na planini Jezerce na Kravcu pa je imel v najemu pastirsko bajto, kamor je večkrat šel tudi Marjan. Tako je mladi Keršič pri svojih dobrih petnajstih letih prišel med drugim prvič na Zvoh in še na nekatere kamniške vrhove, o katerih je dotlej le sanjal v dolinah. Pri devetnajstih letih je začel še plezati, ker se je pač znašel v taki družini, z leto dni starejšim **Mirkom Flandrom**, na primer, katerega družba je takrat velik del plezala na Turmcu na Šmarni gori. Ko je bil Marjan star 19 let, je s Flandrom prvič preplezal Slovensko smer v Severni steni Triglava, potem pa pred vojno med drugimi še Hornovo smer v Jalovcu.

Med drugo svetovno vojno so bile Ljubljančanom Alpe zaklenjene in tako so družbe, v katerih je bil tudi Keršič, s kolesi hodile v Iški vintgar, kjer so plezale in Italijane

Uspešne alpinistične naveze iz prvega povojnega desetletja: Rado Kočevar, Sandi Blažina, France Zupan in Marjan Keršič.

Povojna planinska družina na Kamniškem sedlu: Alenka Svetelova, ki je bila Marjanova soproga, Milan Hodalič, Boris Režek in Božo Fakin.

dražile tako, da so na tamkajšnjih turnicah, kamor njihovi vojaki niso mogli, obešale slovenske zastave, med drugimi pa pomagale tudi pri gradnji partizanske bolnišnice Kravica. To je trajalo do konca leta 1941, ko so Italijani požgali vasi v dolini Iškega vintgarja, vključno s kočo Slovenskega planinskega društva, katere oskrbnik **Pintar** je odšel k partizanom in tam postal partizan Tole.

Prvo vojno leto je Marjan Keršič stanoval pri svojih na kmetiji na Barju in sodeloval z Osvobodilno fronto. Štirikrat so ga zaprli, zadnjič v celico talcev v kasarni Srca Jezusovega, ki je bila po vojni znana kot vojašnica na Metelkovi ulici v Ljubljani. Vendar je imel takšno srečo, da so ga poslali v internacijo v italijanski Gonars, kjer je bil 19 mesecev številka 3261. Tam je ostal še dva meseca po kapitulaciji Italije, da je še z nekaterimi drugimi poskrbel za prevoz predvsem mater z otroki v domovino.

Od zadnjih decembrskih dni leta 1943 je spet delal pri Borisu Kalinu, ki je imel od leta 1939, ko si je denarno opomogel, lasten atelje v Lavričevi 5 za Bežigradom v Ljubljani. Preko umetnika se je Keršič povezal s komi-

Bil je Belačev soplezalec in odličen predvojni alpinist: Bogomir (Miko) Flander – Klusov Joža, ki je leta 1943 padel pri Bosiljevem na meji s Hrvaško, med vojno pa je pisal črtice iz partizanskega življenja in jih objavjal v partizanski periodiki.

sijo za zasledovanje vojnih zločinov in v skupini dr. **Vladimirja Kanteta**, šefa kriminalistične policije v Ljubljani, ki so ga odkrili in ga je 24. februarja 1945 policijski šef **Hacin** lastnoročno obesil v prisilnih delavnicah na Povšetovi ulici v Ljubljani, odkril 27 pobitih žrtev in identiteto morilcev. V teh letih si je zaradi belega prama, ki mu je rasel med temnimi lasmi, sam dal ilegalno ime **Belač**, ki se ga drži še zdaj.

PRVA ODPRAVA V CENTRALNE ALPE

Po koncu vojne so Keršiča za tri mesece poslali v Gornji Grad, da je za Savinjsko dolino pomagal popisati vojno škodo, septembra istega leta 1945 pa se je vpisal na Akademijo likovnih umetnosti, kjer je po štirih letih diplomiral in bil sprejet v mojstrsko šolo Borisa Kalina, nekakšen podiplomski študij. Vendar je po pol leta študija izstopil, ko je ugotovil, da po toliko letih dela z mojstrom ne more nič več pridobiti.

Že za božič leta 1945 je s planinskimi tovariši odšel v Kamniške planine, kjer je s prijatelji **Fredijem Šerbcom**, **Ladom Bučerjem**, takratnim študentom medicine **Milanom Hodaličem** in takratnim gimnazijskim maturantom **Francetom Zupanom** preplezal nekaj dolgih (kajpada zimskih) smeri v Grintovcih. Z Zupanom sta odtlej ostala večletna dobro uigrana naveza.

Po diplomi leta 1950 je leto dni služil vojsko v Beogradu, po vrnitvi v Ljubljano je dobil status svobodnega umetnika in je vse več časa posvečal kiparjenju in manj plezanju. Vendar plezanja ni popolnoma opustil: še precej let se je s to dejavnostjo tako intenzivno ukvarjal, da je bil vseskozi v skupinah, ki so potrjevale sloves slovenskega alpinizma.

Že leta 1946 sta ga **Boris Režek** in **Vinko Modec**, ki sta v PD Ljubljana Matica vodila gorsko reševalno skupino, sprejela v GRS, potem ko je opravil prvi zvezni

alpinistični tečaj v Aljaževem domu v Vratih, ki ga je vodil **Joža Čop**, in postal je tudi inštruktor alpinizma. Kmalu zatem je za Planinsko zvezo Slovenije oziroma njeno Gorsko reševalno službo izdelal znak GRS, ki je z majhnimi poznejšimi popravki še vedno edini znak slovenske GRS.

Leta 1950 je bilo za letošnjega slovenskega planinskega jubilaranta vsaj dvakrat pomembno: izšla je njegova »Plezalna tehnika«, prvi povojni slovenski učbenik tehnike plezanja, ki ga je sam tudi ilustriral, PZS pa je septembra istega leta poslala na svojo prvo povojno »odpravo«, v Centralne Alpe, štiri svoje alpiniste, poleg Keršiča še **Miho Verovška**, **Uroša Županciča** in **Maksa Medjo** ter z njimi še dva Hrvata. Tam so bili prav takrat, ko se je v Francijo vrnila francoska odprava, ki je z **Mauricom Herzogom** na čelu priplezala na vrh prvega osemtisočaka, na Anapurno. Močno pomrznjene nekatere člane odprave, tudi Herzoga, ki so mu morali amputirati prste, so zdravili v bolnišnici v Chamonixu, kjer so jih slovenski alpinisti obiskali. Takrat so francoski kolegi vsakemu od Slovencev podarili po pet takrat znamenitih Alainovih vponk, imenovanih po **Emilu Alainu**, in blago za bivač vreče.

Po letu 1950 so slovenski alpinisti vse pogosteje hodili v tuje gore, kjer so predvsem v Lienških Dolomiti in v pogorju Gesäuse preplezali več težkih smeri. Mednarodno priznanje o svojih sposobnostih, nemara prvo po vojni, so doživeli aprila leta 1958, ko so se tri slovenske ekipe GRS udeležile mednarodnega tekmovanja alpskih dežel v reševanju z akia čolni v švicarskem Davosu in vse tri dobile zlate medalje – »naveze« **Aleš Knaver** – Marjan Keršič, **Rado Kočever** – Marjan **Lavtižar** in **Ciril Praček** – **Stane Koblar**.

Isto leto je Marjan Keršič postal uradno priznan gorski vodnik, ko je iz rok Jože Čopa prejel vodniški znak s številko 6.

PLEZANJE V HIMALAJI IN ALPAH

Že pred letom 1960 so se slovenski alpinisti začeli pripravljati na prvo potovanje v Himalajo in začeli Planinski zvezi Jugoslavije dopovedovati, da je popoln nesmisel sestaviti odpravo, v kateri bi bili plezalci iz vseh jugoslovanskih republik. Dobil so sponzorje, ki so bili izključno slovenska podjetja in tovarne, vsa oprema je bila iz slovenskih delavnic, saj je bil uvoz komajda mogoč, če pa je bil, je bil predrag, in kar 14 alpinistov je tega leta 1960 odpotovalo na resne priprave v Centralne Alpe. Za preizkus svojih sposobnosti je trojica od njih, poleg Belača še **Jože Govekar-Jozva** in **Milan Pintar**, v enem dnevu prišla iz Chamonixa na nadmorski višini 1000 metrov na Plan d'Aiguiles (2200 m), do vrha Mont Blanca (4810 m) in po drugi strani v dolino – v 17 urah neprekinjene hoje so premagali 3800 metrov višinske razlike brez kakršnihkoli zdravstvenih posledic. Takrat so začeli zares verjeti, da so sposobni za Himalajo.

Kandidatov za prvo himalajsko odpravo, ki naj bi sprva plezala na Nanda Devi, šele na ladji tik pred New Delhijem pa so dobili sporočilo, da imajo dovoljenje za

skupino Trisulov, je bilo 15; ker nekaterih kandidatov na pot niso pustile žene in še iz drugih vzrokov so poleg vodje odprave **Staneta Kersnika**, zdravnika **dr. Andreja Robiča** in novinarka **Zorana Jerina** ostali le štirje alpinisti – **Marjan Keršič**, **Aleš Kunaver**, **Ante Mahkota** in **Ciril Debelak**. Junija tega leta je Belač skupaj z Mahkoto in Kunaverjem stal na vrhu 6270 metrov visokega Trisula III.

Po vrnitvi iz Himalaje se je v glavnem posvetil kipaženju. V gore je sicer še hodil in hodi še zdaj, vendar ni imel nobene himalajske želje več.

Niti z reševanjem v gorah, iz katerih je prinesel 27 smrtno ponesrečenih in kdove koliko ranjenih, se ni več ukvarjal toliko kot dotlej, čeprav je bil vse od leta 1946 pa do lanskega leta član ljubljanske postaje GRS.

Zdaj še pogosteje kot prej lista po svojih dnevniških zapiskih v ličnih knjigah, popisanih z njegovo kaligrafsko pisavo: kolikokrat je imel neznansko srečo, da je prišel živ in zdrav v dolino!

Nekoč se je po strmem grušču vrgel za nekom, ki ga je že neslo proti prepadu. Ujel ga je sicer in ga zadržal, vendar je ponesrečenec pred tem tako močno z glavo udaril ob skalo, da je dva dni pozneje v bolnišnici umrl.

Med zimskim prečanjem Kamniških Alp je trojna naveza tik pod Skuto ob enajstih ponoči in ob polni luni zdrsnila po snežišču, ledenem kot steklo, potem ko se je **Tonetu Jegliču** zataknila dereza v hlače in je padel. Celotna naveza je začela drseti, kot zgornji jo je Belač

Malo je objavljenih Belačevih fotografij iz gor, čeprav jih je posnel veliko; tale prikazuje Triglav z Viševnika (2047 m) z dolino Krme spodaj.

Na poti na Trisul je Belač sredi vasi Ghes (2300 m), kjer se zbirajo domačini, v veliko granitno ploščo vklesal večer spomin na prvo našo odpravo v Himalajo.

s cepinom zaustavil na robu prepada, v katerega bi padla vsaj sto metrov globoko v Gamsov skret. Jegliča, ki je imel zlomljen gleženj, sta tovariša spravila 150 metrov navzgor v bivak pod Skuto, Belač je tekel v Kamniško Bistrico in poklical gorske reševalce, s katerimi se je še isto noč vrnil do ponesrečenega in ga pomagal spraviti v dolino. Kapo in očala, ki jih je izgubil tisto noč, je našel šele spomladi pod Gamsovim skretom, ko je tam skopnel sneg.

V severni steni Šit se je med prvenstvenim vzponom soplezalcu Francetu Zupanu v zadnjem raztežaju, tik pod vrhom torej, odlomil skalni blok, padel je, spullil med padanjem dva vmesna klina, po približno desetih

metrih pa ga je Belač zadržal, čeprav ga je varoval samo preko rame in čeprav ni bil pripet na klin ob sebi. Kakšnih 800 metrov bi letela – »zvečer sva bila bližje vstopu v steno kot zjutraj, ko sva vstopila vanjo«, kot je pozneje ta doživljaj zelo doživeto popisal umetnostni zgodovinar France Zupan.

VEČNA OBELEŽJA

Vse življenje je Belač klesal in modeliral, samo na javnih krajih stoji 82 njegovih spomeniških upodobitev, velik del marmornih in bronastih poprsij znanih Slovencev. Tako stoji pred Vojkovo kočjo na Nanosu njegovo bronasto poprsje **Janka Premrla Vojka**, po katerem se imenuje kočja, na pokopališču Sv. Križa nad Jesenicami njegov bronasti portret Jože Čopa, Belačev portret iz žgane gline, ki upodablja tega alpinista, pa v Triglavski muzejski zbirki v Mojstrani. Na pokopališču v Slovenski Bistrici je Keršičev bronast spomenik žrtvam Špika, njegovi bronasti spominski plošči **Valentinu Staniču** z reliefnim portretom tega veleturista izpred dveh stoletij sta na Staničevem domu pod Triglavom in na Watzmannhausu nad Berchtesgadnom v Nemčiji, v votlini blizu planinskega doma na Peci pa je Belačev bronasti spomenik kralja Matjaža v nadnaravni velikosti.

Spominske plošče, ki jih je izdelal in ki stojijo na javnih krajih, ima preštete samo natančni Marjan Keršič. Zanjjo za zaslužnega planinca je izdelal letošnjo jesen: na

planini Jasenje med obema Martuljskima slapovima nad Gozdom Martuljkom je spominska tabla veliki alpinistki **Pavli Jesih**.

V galeriji **Krvina** v Gorenji vasi v Poljanski dolini so letošnjo pozno jesen ob kiparjevi 80-letnici odprli pregledno razstavo nekaterih Keršičevih pomembnih del, ki so jo novembra prenesli v galerijo Krka v Novem mestu.

Za svoje delovanje je Marjan Keršič-Belač dobil vrsto visokih priznanj: PZS mu je podelila zlati častni znak, takisto Planinska zveza Jugoslavije, ima častna znaka GRS in PD Ljubljana Matica. Za zasluge pri razvoju smučarskega športa v Sloveniji – leta 1954 je postal smučarski učitelj, devet let pozneje je opravil izpit za vodnika visokogorskega smučanja pri Švicarski smučarski zvezi – je prejel srebrni in zlati častni znak

Smučarske zveze Slovenije, za njegovih 35 let krvodajalstva mu je Rdeči križ Slovenije podelil zlati znak za te zasluge, dobil je tudi priznanje Civilne zaščite za posebne zasluge pri reševanju ljudi v gorah in dolinah.

Med obujanjem prijetnih spominov vendarle kapne kakšna grenka kapljica: »Ogromno izkušen sem si nabral v doživljajev bogatem življenju, ki jih ne morem skoraj nikomur posredovati, ker starcev pač ne vabijo več na različna posvetovanja in tečaje,« pravi in za hip ali dva umolkne. Ko se mu odtavane misli spet vrnejo z izleta v neponovljivo preteklost, zbrano nadaljuje: »Kajpada nismo v stari Grčiji, ampak v 21. stoletju!« Tak je bil in tak je Marjan Keršič-Belač, ki še vedno strumen pokonci hodi pod pezo devetega križa, ki si ga je bil naložil sredi letošnjega maja.

OB 100-LETNICI ROJSTVA

ZORKO JELINČIČ NAD PREZRTJEM IN MITOM

»Zorko primahal, vso noč je hodil,
On je držal besedo brez obljub...«
(dr. Klement Jug)

Kdo je **Zorko Jelinčič**? Kakšen je bil človek, ki se je boril, da ne bi bila Primorska po prvi svetovni vojni z enim samim zamahom prisvojena in poitalijančena? Kakšen je bil človek, ki je skupno z drugimi rodoljubi izgoreval v narodnem buditeljstvu? Je Zorko Jelinčič »samo« eden od izjemnih primorskih protifašističnih borcev in tigrovcev? Je morda bolj pomemben kot kulturno-prosvetni delavec in publicist ali raziskovalec na področju arheologije in toponomastike? Kaj pa njegova zvestoba planinstvu, alpinizmu in jamarstvu? Ob tako bogati in razgibani dejavnosti je osebnost Zorka Jelinčiča zelo težko enostavno opredeliti. Preizkušan je bil v različnih režimih, upognil se ni nobenemu. Bil je samosvoj, pokončen, narodno zaveden ter vsestransko razgledan in dejaven človek, čigar vrednote so bile svoboda, domovina in tovarištvo.

Planinsko društvo Tolmin in Planinska zveza Slovenije ob podpori Ministrstva za kulturo Republike Slovenije izdajata ob stoletnici rojstva Zorka Jelinčiča jubilejni zbornik, v katerem različni avtorji v dvaindvajsetih prispevkih združujejo vse, kar je do sedaj znanega o njegovem življenju in delu. Po Jelinčičevih spominih, ki sta jih pod naslovom *Pod svinčenim nebom* uredila hči **Rada** in sin **Dušan**, izdala pa Goriška Mohorjeva družba (1994), imamo sedaj na knjižnih policah drugo pomembnejše delo, ki osvetljuje skoraj vse razvojne stopnje njegovega razgibanega življenja. O TIGR-u je zadnje čase išlo kar nekaj knjig, ki posredno ali neposredno opisujejo tudi Jelinčičev prispevek v tej ilegalni organizaciji. O devetletnem obdobju, ki ga je preživel v ječah in konfinaciji, je najbolj avtentično spregovoril v svojih pričevanjih sam. Teh poglavij iz njegovega življenja v zborniku nismo ponavljali.

Podoba Zorka Jelinčiča iz let kulturno-prosvetnega delovanja med obema vojnama na Goriškem

Arhiv Dušana Jelinčiča

Neposreden povod za nastanek knjige *Nad prezrtjem in mitom* je bil simpozij »Zorko Jelinčič v slovenski preteklosti«, ki je bil 20. maja letos v Tolminu. Na njem so avtorji prispevkov, ki jih v zborniku objavljamo, nekatere svoje izsledke prvič predstavili javnosti. Simpozij je bil le eden od pomembnejših dogodkov, ki so se v letošnjem letu zvrstili v počastitev stoletnice Jelinčičevega rojstva.

Čas nam kot živi pesek polzi med prsti. Na nekatere prireditve v sklopu t. i. »Jelinčičevega leta« bo kmalu legel prah pozabe, nekatere stvari pa bodo ohranjale živ spomin. Mesto Nova Gorica se je s krstom nove Jelinčičeve ulice in postavitvijo doprsnega kipa simbolično oddolžilo temu velikemu slovenskemu rojaku. Posvečamo mu tudi knjižno delo, ki bo osvetlilo njegovo vlogo v naši polpreteklosti. Zbornik *Nad prezrtjem in mitom* ob odkrivanju mejnikov Jelinčičevega razgibanega življenja osvetljuje tudi dramatična poglavja primorske in slovenske polpretekle zgodovine. Naj nas prebiranje prispevkov o Jelinčičevem življenju in delu obogati z življenjskim pogumom in modrostjo, da mračnih dogodkov iz naše zgodovine ne bi ponavljali.

Življenjepis Zorka Jelinčiča (1900–1965) je več kot preprosta in suhoparna faktografija. To je zgodba o trpki usodi prezrtega in neupogljivega idealista, plemenitega človeka, ki je izgoreval za svoj narod; je pripoved o bojevniku, čigar orožje je bila predvsem beseda, pisanje ali govorjena, in o človeku, ki je neomajno verjel v svobodo; je zrcalo obdobja brez prihodnosti, iz katerega je samo peščica idealistov videla izhod in bila zanj pripravljena tvegati vse; je pogled v težko obdobje primorske in slovenske zgodovine med obema vojnoma, ki s svojim nadaljevanjem, z borbo za pravice slovenske narodne manjšine v Italiji sega v današnji čas.

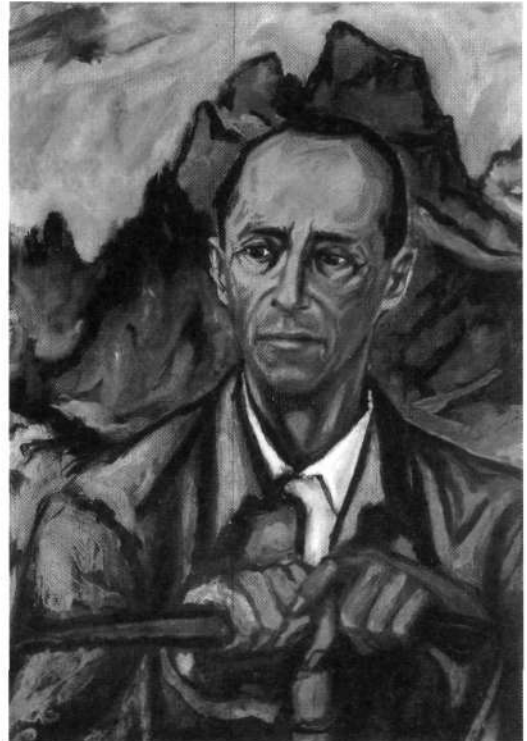
Življenjepis Zorka Jelinčiča, ki je hkrati odsev usodnih zunanjih dogodkov, je rdeča nit zbornika *Nad prezrtjem in mitom*. V njem sledimo temu, kako je poskušal vplivati na potek širših družbenih dogajanj svoje dobe in jim pri tem hote ali nehote vdihnil svoj pečat.

Zakaj sta se ravno Planinska založba in Planinsko društvo Tolmin odločila za izdajo dela *Nad prezrtjem in mitom*? Mar samo zato, ker je prav, da ob 100-letnici Jelinčičevega rojstva nekdo opravi to poslanstvo? Ali ne bi bila za takó odgovorno nalogo bolj primerna kakšna druga organizacija ali institucija? Odgovor se glasi: Zorko Jelinčič je bil – ob obilici raznovrstnih nalog, ki si jih je naložil sam ali pa so mu jih zaupali drugi – od trenutka, ko je na severnih pobočjih Jalovnika uzrl svojo prvo očnico, zaprisežen gornik in dejaven aktivist slovenske planinske organizacije. Zvestoba gorskemu svetu in vsemu, kar se je pletlo okrog njega, je bila rdeča nit, stalnica njegovega življenja in neusahljivi navdih za druge življenjske podvige. Zato je nedvomno prav, da se s to izdajo ravno planinsko občestvo dostojno in na trajen način oddolži njegovemu spominu.

Kaj nam ponuja vsebina?

- Pregled pomembnejših mejnikov Jelinčičevega življenja,
- pogled sina **Dušana Jelinčiča** na očetovo osebnost,
- podobo Zorka Jelinčiča v očeh pisatelja **Borisa Pahorja**,
- predstavlja Jelinčiča kot ustanovitelja ilegalnega planinskega kluba Krpelj,
- analizira odnosa Jug–Jelinčič v slovenskem alpinizmu,
- prinaša odlomke iz korespondence Jug–Jelinčič v letih 1922–1924,

- razčlenjuje Jelinčičevo kulturno-prosvetno in narodnoobrambno delo na Goriškem (1924–1930),
- predstavlja lik njegove žene, pesnice **Fanice Obid**,
- govori o Jelinčiču pred posebnim sodiščem za zaščito države,
- predstavlja Jelinčičevo delo v Pokrajinskem narodnoosvobodilnemu odboru (1944–1947),
- predstavlja njegovo politično delovanja v coni A Svobodnega tržaškega ozemlja (1947–1954),
- predstavlja njegovo delo na narodnem in kulturnem področju na Tržaškem (1945–1965),
- razčlenjuje Jelinčičev literarni opus in njegov lik v literarnih delih drugih ustvarjalcev,
- predstavlja nekatera raziskovalna dela Zorka Jelinčiča,
- predstavlja njegov prispevek k obnovitvi in delu slovenske planinske organizacije v Trstu,
- predstavlja njegovo delo na področju toponomastike in pionirstvo v povojni arheološki dejavnosti na Tržaškem,
- prinaša grafološko študijo Jelinčičevega rokopisa,

Jelinčičev goriški portret v Domu Zorka Jelinčiča na Črni prsti, delo slikarja Jožeta Cesarja

- prinaša prvič na enem mestu zbrano in urejeno bibliografijo Zorka Jelinčiča.

Ustvarjalci zbornika: **Žarko Rovšček** (Tolmin) – glavni urednik, **Avgust Stušek** (Ljubljana) – tehnični urednik, **Mojca Dariš** (Ljubljana) – oblikovanje, **Francka Šiljar Rot** (Tolmin) – lektoriranje.

Avtorji prispevkov: **Gorazd Bajc** (Trst), **Metka Gombač** (Ljubljana), **Andreina Ječič Troha** (Nova Gorica), **Dušan Jelinčič** (Trst), **dr. Milica Kacin Wohinz** (Ljubljana), **Aleksej Kalc** (Trst), **dr. Branko Marušič** (Nova Gorica), **Boris Pahor** (Trst), **Milan Pahor** (Trst), **Robert Petaros** (Trst), **dr. Igor Škemperle** (Ljubljana), **Žarko Rovšček** (Tolmin), **Jože Štucin** (Tolmin), **dr. Nevenka Troha** (Ljubljana), **Loredana Umek** (Trst), **Andrej Zaghet** (Trst), **Matej Župančič** (Koper).

Kaj so o Zorku Jelinčiču napisali nekateri znani Slovenci?

Ga ne poznaš? To je Zorko Jelinčič, Goričan, eden mojih najboljših soplezalcev. Fejst fant in odličen tovariš. Ne govori veliko, toda nanj se lahko zaneseš kot na skalo.

(Klement Jug)

Rožmana ni od nikoder. Doslej je vedno držal besedo. Vidim, da se tudi nanj človek ne more prav zanesti. Sicer mu nočem delati krivice. Morda je prišlo kaj nepričakovanega vmes. Škoda, da se nisem dogovoril z Jelinčičem. On bi prišel čez drn in strm. Tak je, kakršen sem jaz: zanj ni zaprek...

(Vladimir Bartol: Al Araf)

Bil je idealist, ki pri svojem delu ni nikoli zasledoval osebnih koristi, zato se mi upira, da se mu dela krivica. Če hočemo njegovo delo in prizadevanje poplačati z

nekim priznanjem, je imenovanje skromne ulice po njem najmanj, kar mu lahko danes nudimo. Zaslužil je veliko več.

(France Bevk)

Pri tem pa nam dolžnost nalaga dosti več kot to, da se poklonimo idealni Jelinčičevi podobi. Predvsem moramo vztrajno skrbeti, da se bo pomen TIGR-a uveljavil v slovenskem občestvu kot celoti, saj je njegov upor, ki se je nadaljeval v osvobodilnem boju, uresničil svojo dokončno fazo v vojskovanju za samostojno Slovenijo. Zato bo morala knjiga slovenske zgodovine poučiti že dijaka in univerzitetnega študenta o dramatičnem poglavju naše primorske usode v dobi med prvo in drugo svetovno vojno.

(Boris Pahor)

Od začetka brezkompromisne borbe, ki je sicer ni on začel in vodil do kraja, ga bo zgodovina uvrstila med tiste, ki so kot akterji in vzorniki prispevali, da je tisti del naroda, ki je bil v času iztrebljanja najbolj izpostavljen, šel po pravilni poti resničnega patriotizma izven ideoloških razlik za dosego svojih vzvišenih ciljev.

(Slavko Tuta)

Naj nam ta veliki Slovenec pomaga, da ne bomo nikdar pozabili včerajšnjega dne. Saj bi sicer pozabili samega sebe. Naj nam pomore, da bomo z vedrino, s pokončnostjo, s pogumom gledali v prihodnost.

(Saša Vuča)

SPREMNA BESEDA K 5. PONATISU KNJIGE »POT« NEJCA ZAPLOTNIKA

... SVA IZ ISTE MALHE ZOBALA DROBTINE

VIKI GROŠELJ

V Založbi Mladinska knjiga je izšel že 5. ponatis knjige pokojnega alpinista Nejca Zaplotnika Pot, ki je postala nekakšna ideologija za marsikaterega mladega slovenskega plezalca. Spremno besedo je za to izdajo napisal njegov alpinistični kolega Viki Grošelj. Knjiga je znana, spremno besedo z dovoljenjem avtorja ponatiskujemo. (Op. ur.)

Nejc Zaplotnik je brez dvoma ena najbolj karizmatičnih osebnosti slovenskega alpinizma. Za tako oznako pač ni dovolj, da imaš za seboj kopico imenitnih vzponov v domačih in tujih gorah. Tudi ni dovolj, da so med njimi tri težke prvenstvene smeri na osemtisočake, kar ga je leta 1979 postavljalo ob bok slavitemu **Messnerju**. Tisto najpomembnejše je dejstvo, da je Nejc svoje življenje resnično živel tako iskreno, kot ga je opisal v Poti. Zato temu mojstrskemu tekstu ni kaj dodati niti odvzeti.

Danes, po toliko letih, je moj spomin nanj še vedno enako živ kot leta 1983, ko je plaz pod Manaslujem pretrgal njegovo življenjsko pot. Živ zato, ker mi je bilo dano preživeti z njim veliko lepih trenutkov. V gorah in pod njimi. Oba sva začela plezati ob koncu šestdesetih

let in se do odprave na Makalu leta 1975 le bežno poznala. Vse, kar sva potem skupaj z ostalimi člani odprave doživela v južni steni in na vrhu pete najvišje gore sveta, je v nama utrdilo tisto redko prijateljstvo, ki ne glede na okoliščine traja vse življenje. Prijateljstvo, ki ga hude preizkušnje v gorah, pa tudi v dolini le še krepijo. Imeti takega prijatelja je dragocen dar. Tudi zato so najine gorske poti po letu 1975 postajale vse bolj skupne.

Že leto po Makalaju sva šla plezat v Centralne Alpe skupaj z **Denom Cedilnikom** in **Ivčem Kotnikom**. Uspelo nam je preplezati severno steno Matterhorna. Leto kasneje sva bila z Nejcem spet v Aziji, a ne skupaj. Nejc je bil s tržiško odpravo na Hidden Peak, jaz pa v afganistanskem Hindukušu. Po vrnitvi sva se z vsemi močmi vključila v odpravo odprav, Mount Everest 1979. Dve leti smo živeli samo za ta veliki cilj in na koncu je prav Nejc skupaj z **Andrejem Štremfljem** uspelo stopiti na vrh sveta. Še iste jeseni je Nejc sodeloval še pri enem zgodovinskem projektu. Z **Alešem Kunaverjem**, **Denom Cedilnikom** in **dr. Jožetom Andlovicem** je v slovenski šoli v Manangu pomagal spraviti v življenje prvi tečaj za nepalske gorske vodnike.

S tem tečajem se Nejcova knjižna Pot konča. Kako pa se je nadaljevala njegova življenjska? Leta 1980 se je posvetil pisanju knjige in študiju na Fakulteti za šport, takrat še Visoki šoli za telesno kulturo. Leto mu je v obliki dela s pisanjem, plezanjem, študijem in družino minovalo izjemno hitro, saj so se začele še priprave na novo, izredno zahtevno odpravo v Himalajo, v južno steno Lotseja. To je bil tudi čas prvih korakov v takrat še novo zvrst zimskega alpinizma, plezanje zaledenelih slapov. Nejc se je lotil z zanj značilnim viharim navdušenjem. Uspelo mu je nekaj imenitnih prvenstvenih vzponov in pri enem od njih sem bil tudi sam zraven. Januarja 1981 sem z Nejcem in Andrejem Štremfeljem preplezal težavno ledeno svečo pod Češko kočo. Pet ur smo se mučili v krhkem navpičnem ledu in se nazadnje le prebili na vrh. Pravzaprav sta bila Nejc in Andrej glavna pri tem vzponu, zato sem jima tudi prepustil poimenovanje nove smeri. In kot že tolikokrat je Nejc prišel z domisljico, ki ji je bilo težko ugovarjati: »Če sva že midva kot prva preplezala najtežje dele, naj se pa po tebi imenuje, da bomo imeli vsi nekaj od tega.« Poimenoval jo je Vikijeva sveča.

Mesec dni kasneje smo odpotovali v Nepal in se sprijeli z južno steno Lotseja. Dobre tri kilometre visok ledeni in granitni zid še danes predstavlja enega od največjih problemov Himalaje. 64 dni smo se v njenih prepahanih vesinah borili za vsak meter. Kar 59 dni je snežilo. To je bila moja najtežja odprava v Himalajo in kot mi je Nejc povedal, njegova tudi. Po fantastičnih uspehih na Makaluju, Hidden Peaku in Everestu je bil Nejc nehote ključni mož morebitnega uspeha v tej grozljivi steni. Močno zdesetkanim zaradi omrzlin, poškodb in izčrpanosti nam je vendarle uspelo postaviti tabor šest na višini 8000 metrov. Iz njega so Nejc, Andrej Štremfelj in **Pavel Podgornik** poskusili proti vrhu. Na višini 8250 metrov jih je zaustavila zadnja, a najtežja skalna bariera. Kljub vsej energiji, ki so jo še imeli, in kljub dejstvu, da je bil med njimi Nejc, jim žal ni uspelo priti čez. Svoje je prineslo še poslabšanje vremena in morali so nazaj. Nekaj dni kasneje je **Frančuko Knezu** in **Vanji Matijevcu** uspelo priti do roba stene, a levo od smeri proti vrhu. Stena je bila preplezana, vrh pa, žal, nedosežen. Kljub formalnemu neuspehu pa je bila to v kategoriji klasičnih odprav najtežja slovenska odprava v Himalajo. Za Nejca in zame pa tudi največ, kar nama je uspelo dati od sebe v najvišjem gorstvu sveta.

Vrnitev domov je bila zame precej nesrečna. Poškodba hrbtnice, ki sem jo staknil v Lotsejevi steni, je bila tako huda, da sem moral na operacijo. Po njej ni bilo čisto jasno, ali bom sploh še lahko normalno hodil, kaj šele plezal. Hude dileme za človeka pri devetindvajsetih. In v tisto pooperacijsko malodušje, polno črnih misli in vprašanj, kako naprej, se je nekega popoldneva prišmejal Nejc, ves sijoč in žarečih oči, ter mi podaril svojo pravkar natisnjeno, kot je sam rekel »še tople« Pot. Ne bi mogel priti v bolj primernem trenutku. Odprl sem jo in na prvi strani prebral posvetilo, tako značilno njegovo:

Nejc Zaplotnik oktobra 1975 po uspešnem vzponu na Makalu v baznem taboru

Vikiju v spomin

*Čprav sva prišla z različnih strani neba
in zrla vsak svoja obzorja,
sva dobršen kos poti prehodila skupaj
in iz iste malhe zobala drobtine.*

Nejc Zaplotnik

Prebral sem jo na dušek, potem pa še nekajkrat počasi. Od vrstice do vrstice, pa še tisto, kar je vmes. Bil sem očaran. Napisal jo je zase, zame, za vse nas. Napisal jo je za tiste, ki podobno čutimo, živimo in doživljamo. Nejcju navdušenja nad knjigo nihče od nas seveda ni pokazal naravnost, ampak v narejeni jezi, češ, kaj je šel vse to pisat, saj sedaj nima smisla, da kdo od nas sploh poskusi, ker se bolje pač ne da.

Veselje in navdušenje nad knjigo je bilo veliko, nihče pa ni slutil, da bo tako globoko segla v dušo ne le gornikom, ampak Slovincem nasploh.

Tudi leta 1982 sem se z Nejcem veliko družil. Pozimi na Komni in poleti na Vrščiu sva na republiških tečajih mlade plezalce učila osnovnih alpinističnih veščin. Zanimivo delo, ki sva ga z veseljem opravljala. Bila sva v gorah, prenašala svoje izkušnje na mlade in imela dovolj časa za razmišljanja in sanjarjenja o novih načrtih. Pogovori nikoli niso ostali le pri gorah. Dotikali so se vsega, literature, družine, študija, filozofije, religije, športa, dela, ljubezni in spet literature. Poleti sva se srečala v Chamonixu in z ostalimi Slovenci preživela nekaj zabavnih dni v znanem na črno postavljenem

kampu za pokopališkim zidom. Vse dni je deževalo, tako da smo se lahko do sitega nagovorili in nagledali drug drugega, deževnega mesta, trgovin z alpinistično opremo in knjig z isto vsebino. Ko po desetih dneh ni še nič kazalo na izboljšanje, smo drug za drugim odhajali domov. V čakanju na izboljšanje so vztrajali le najbolj predani. Nejc je bil seveda med njimi in čakanje se mu je pošteno obrestovalo. Uspel mu je solo vzpon v sloviti smeri Major v mogočnem ostenju Mont Blanca.

Konec poletja nama je z Nejcem kot darilo z neba prišlo vabilo iz Splita. **Stipe Božič** naju je povabil v prvo splitsko odpravo na osemtisočak Manaslu. Ocenil je, da so sami premalo izkušeni za tako zahtevno in nevarno goro, nama pa ni bilo treba dvakrat reči. Kot že nekajkrat sva se z vso voljo in energijo vključila v priprave. Z izposojenim in razpadajočim kombijem sva v Split peljala opremo in hrano, ki nama jo je uspelo dobiti v Sloveniji. Potovanje v Split je bilo bolj napeto kot marsikatera najina plezarija. Na avtu sva pokvarila še tisto, kar ni bilo že prej in bolj z dobro voljo in iznajdljivostjo kot pa z bencinom sva se le srečno pricijazila tja in nazaj. To so bili časi, ko smo imeli ogromno volje in navdušenja, vsega ostalega pa zelo malo.

Proti Manasluju smo odpotovali marca 1983. Do baze pod južno steno, v kateri smo nameravali preplezati novo smer, smo potovali v dveh skupinah. Sam sem bil v prvi, Nejc pa v drugi, tako žal nisva mogla skupaj doživljati čarov Himalaje in zelo zahtevnega pristopa. Tudi pri delu na gori sva se le srečevala, saj smo Stipe, Nejc in jaz kot najbolj izkušeni vodili vsak svojo skupino plezalcev. Za druženje so nama ostajali le dnevi počitka ali slabega vremena, ki nas je zadrževalo v bazi. Kljub skoncentrirani pozornosti na zahtevni cilj, ki je bil pred nami, so Nejcu misli nemalokrat uhajale drugam. Začel je pisati svojo drugo knjigo, jeseni naj bi že vodil odpravo na svoj naslednji osemtisočak Anapurno, v času med obema odpravama pa naj bi se povsem posvetil družini. Kako prepričljivo nam je slikal dolge počitnice na morju, ko bodo zanj v ospredju le Mojca, Nejc, Luka in Jaka...

15. aprila smo v bazi praznovali Nejčev 31. rojstni dan. V prešernem razpoloženju je pod streho jedilnice razrezal torto, ki mu jo je pripravil kuhar. Nazdravili smo rojstnemu dnevu in skorajšnjemu uspehu na gori. Niti v najbolj črnih sanjah nismo mogli slutiti, kaj se bo zgodilo devet dni kasneje.

24. aprila sva se z **Edom Retljem** spuščala od tabora dva nazaj proti bazi, Nejčeva skupina pa se je z enke odpravila navzgor. Nekje sredi stene naj bi se srečali. Že nekaj dni se nisva videla in veselil sem se srečanja z njim. Povedal naj bi mu, da nama je z Edom uspelo postaviti tabor štiri in napeti vrvi do višine 7000 metrov. Pogovorila se bova, kje naj nadaljujejo in v naslednjem poskusu bomo morda že lahko posegli po vrhu.

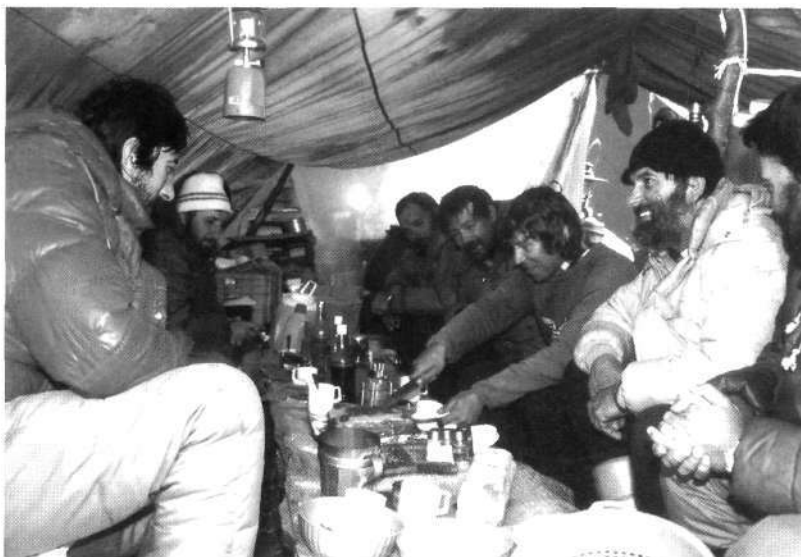
Stena, po kateri sva se spuščala, je bila tako lepa in bleščeča v mirnem nedeljskem jutru. Na ledeniku pod steno sem že videl pet drobnih pikic, ki so se počasi vzpenjale. Nejc, Srečko, Ante in dvoje šerp. Ravno ko sem se pripravil za nov stometrski spust ob vrvi, se je v moji višini le nekaj sto metrov proti desni utrgala

Ena od zadnjih Zaplotnikovih fotografij iz aprila 1983 pod Manaslujem

ogromna plast serakov in zgrmela navzdol. Najprej počasi, nato pa vse hitreje. Ledeni bloki, veliki kakor hiše, so se drobili med seboj v vse manjše kose in se spreminjali v strahovito hiter leden plaz. Kot uročen sem opazoval drobne pike pod steno, ki so za hip obstale, potem pa začele bežati. Kljub temu, da je glavni del plazu zgrmel mimo njih, je stranski tok plazu zajel dvojico, hip zatem pa so vsi izginili v oblaku ledenih drobcev, ki se je dvignil nad orjaški podor. Mrtvaška tišina je kakor meč zasekala v sončno dopoldne.

Oblaki ledenih drobcev so se počasi razblinili. Brez diha sem napeto opazoval ledeni kaos pod seboj in iskal kakšno znamenje življenja pod plazom. Na levi strani sem opazil dva, ki ju plaz ni zajel, takoj zatem pa na drugi strani opletajočo postavo, ki išče še drugo dvojico. Preko oddajnika sem sporočil v bazo, kaj se je zgodilo, nato pa oddrvel po steni navzdol. Od šerp sem izvedel, da je zasulo Nejca in Anteja, ter tekel naprej proti točki, kjer sem ju zadnjič videl. Edo in oba šerpe sta mi sledila. Panično smo premetavali grude ledu. Nenadoma sem zagledal fotoaparat in nahrbtnik! Kopal sem kot nor, a le nekaj centimetrov pod ledenim drobirjem je bil plaz trd kot kamen. Od orjaškega pritiska so se ledene gmote sprijele v pravi beton. Nenadoma sem zagledal čevlji, nogo, Nejčevo trenirko. Brez cepina ni šlo. Ihtavo sem zamahoval, pa spet z rokami odmetaval izkopani led.

Nejčev rojstni dan 15. aprila 1983 v bazi pod Manaslujem

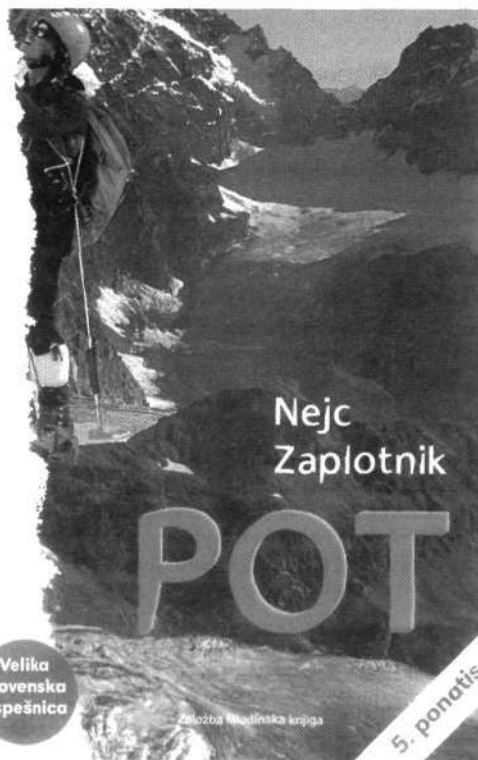
Foto: Viki Grošelj

Sprostili smo še drugo nogo in trup. Sam sem se lotil ledu okoli glave. Previdno sem ga odstranjeval in odtrgal še zadnjo ploščo. Nejc je bil pred menoj. Čudno miren, malo začuden obraz je strmel vame. Obupno sem jokal in ga stiskal k sebi. Solze so kapljale na njegov obraz, dokler me ostali niso odtrgali proč in odnesli mrtvega prijatelja na varnejši kraj. Šele takrat sem se zavedel, da se vsak hip lahko utrga nov plaz. Vseeno smo poskušali najti kakšno sled za Antejem, vendar je bilo brezupno. Plaz je bil tako trd, da ga nismo mogli predreti s sondami. Vtem je prihitel na pomoč še Stipe iz baze. Objela sva se in jokala kot otroka. Obema se je podiral svet.

Nekaj ur kasneje je priletel helikopter, ki nam ga je uspelo priklicati, in odpeljal poškodovanega, a živega Srečka. Šele ko je potihnilo bobnenje elis, se je nad nas zgrnila tišina, ki je nismo bili vajeni. Počasi, kot v transu, smo začeli pripravljati nosila za Nejca. Sklenili smo ga prenesti ven iz ledenika in ga pokopati na travnatem morenskem robu. Dva dni je trajala ta žalostna pot. Tretji dan smo ga položili v grob, izkopan na grebenu nad ledenikom. Zbrali smo se okoli gomile na tem najlepšem, najbolj osamljenem in najbolj žalostnem kraju Himalaje. Povedal sem nekaj besed o Nejcu, o tem, da je v dobrih tridesetih letih doživel več kot marsikdo v vsem svojem življenju, o tem, da je vedno vedel za svojo pot, ki se s smrtjo ni končala. Nadaljevali jo bomo mi, njegovi prijatelji, za nami pa rodovi mladih plezalcev, ki jim bo vselej velik zgled. Bilo je še veliko besed. Toplih in prijaznih, a vse je bledele ob dejstvu, da Nejca živega in nasmejanega nikoli več ne bo med nami.

Po dolini navzgor so se začele zbirati megle in na jugu je pogrmevalo. Še zadnjič sem se poslovil od Nejca in med hlipanjem stekel po grebenu navzdol. Šele nižje na ledeniku sem se počasi umiril in se ozrl. Križ se je risal na belih pobočjih gore na drugi strani ledenika. Vedel sem, da bom sem se prišel.

Tragedija pod Manaslujem mi je odzvanjala v mislih dan za dnem, noč za nočjo. Gore, ki tako strahotno zareže v tvojo notranjost, ne moreš nikoli pozabiti. Tudi zato sem s Stipetom, z Alešem Kunaverjem in Edom Retljem leto kasneje še enkrat odšel pod Manaslu. Samo popolna predanost cilju, ki sem se je učil prav pri Nejci, in vroča želja doseči vrh tudi za mrtva prijatelja

Nejc
Zaplotnik

POT

Velika
slovenska
uspešnica

Založba Vladaška knjiga

5. ponatis

sta nam pomagali, da smo dosegli navidez nemogoče. Srečno smo preživeli številne nevarnosti, prestali hude napore in imeli tudi tisti nujno potreben kanček sreče, brez katere pri tveganem plezanju na osemstočake ne gre. 4. maja leta 1984 sva s Stipetom dosegla vrh 8156 metrov visokega Manasluja. Kako lepo je bilo na ozki grebenasti rezi, čeprav je pihalo, čeprav so prsti ledeni in je bil zrak tako redek! A stala sva tam zgoraj za Nejca in Anteja, za vse, ki so veliko žrtvovali, da je nama uspelo.

Nekaj dni kasneje smo se mimo Nejčevega groba vračali proti dolini. Iz nahrbtnika sem vzel kamenček, ki sem ga prinesel z vrha, in ga spoštljivo položil pod samotni križ. V znak hvaležnosti, prijateljstva, spomina in izpolnitve skupnega gorečnega hrepenjenja. Težko se je bilo posloviti. A zaradi izpolnjenega cilja vseeno laže kot leto poprej.

V naslednjih letih smo, Nejčeva generacija, vse bolj posegali po vrhunskih ciljih in počasi se je izoblikoval tisti največji, ki ga je Nejc tako silovito začel. To je, osvojiti vseh štirinajst vrhov na Zemlji, ki segajo več kot 8000 metrov visoko. Enajst let kasneje smo jih res. Večinoma po novih, prvenstvenih smereh. Bilo mi je dano, da sem se večine teh odprav tudi udeležil. Kako smo se skupaj veselili, garali, trpeli, pa tudi jokali! Doživljali veličastna zmagoslavja, pa tudi tragedije. Nejc fizično žal ni bil več prisoten, zato pa nas je toliko bolj spremljal v naših srcih, mislih, pogovorih in spominih. Vselej, ko nam je uspelo kaj imenitnega, se mi je utrnila misel – kaj bi šele bilo, če bi bil še Nejc z nami.

Leto 1996 mi je prineslo moje najbolj ganljivo potovanje v Himalajo. Tretjič sem odšel pod Manaslu. Ne zato, da bi ga preplezal, ampak zaradi obljube, ki sem jo dal Nejcu, ko smo se po tragediji leta 1983 poslavljali od njega. Obljubil sem: če bo kdaj možnost, bom njegovo ženo Mojco in njune tri otroke pripeljal na njegov samotni grob. Vsa pot v pozni jeseni, od Katmanduja do lesenega križa pod Manaslujem, ki je trinajst let kljuboval viharjem, je bila en sam spoštljiv, umirjen in prijazen spomin na Nejca – moža, očeta, prijatelja, velikana slovenskega in svetovnega alpinizma. Magična dežela prijaznih ljudi, mavričnih barv in nezemsko visokih vrhov – na katerih so božanstva resničnost, ljudje, ki plezajo nanje, pa le privid – je v vseh nas, ki smo bili na poti k Nejcu, pustila sledi spoštljivega sobivanja človeka in narave.

»Moj oče je bil kralj! Poglej, kakšno pokrajino si je izbral za svoje pokopališče,« je rekel Nejčev najmlajši sin Jaka, očaran nad veličastno naravo, ki nas je obdajala. Sam pa sem se takrat v mislih pogovarjal z njim o vsem, kar se je medtem zgodilo, o vsem, kar smo dosegli, in o tem, kakšni izzivi so pred novimi generacijami plezalcev, ki jim je še vedno vzor.

Moj spomin na Nejca tudi danes, ob novem ponatisu Poti in magični letnici 2000, ostaja svetel, čist in neokrnjen. Le bolečina ob izgubi se je skozi leta spremenila v spoštovanje, srečo in ponos, da mi je bilo dano z njim »dобрšen kos poti prehoditi skupaj in iz iste malhe zobati drobtine.«

12. MEDNARODNI FESTIVAL GORNIŠKEGA IN AVANTURISTIČNEGA FILMA GRADEC 2000

ASTRONAVTI NA PLANETU ZEMLJA

NEVA MUŽIČ

Še pred začetkom festivala gorniškega in avanturističnega filma v Gradcu, dvanajstega po vrsti, je bilo možno brati tiskovno gradivo, ki je nakazovalo ne le dobro pripravljenost festivala, ampak določalo tudi njegovo mesto znotraj dogodkov, ki so se na filmskih festivalih vrstili v letošnjem letu.

Če primerjamo najbližjega med njimi, festival v Trentu, potem je jasno, da so bili tam poudarki predvsem na obletnici osvojitve Anapurne in na filmskih dokumentih, povezanih z osvojitvijo osemstisočakov ter seveda tudi na pogovorih z najbolj slavni alpinisti, ki so vsak po svoje prispevali k tej spektakularni alpinistični zgodovini. Edina, ki povezuje takratne dogodke s temi v Gradcu, sta **Sir Edmund Hillary** in **Tomaž Humar**. Nagovor glavnega direktorja festivala, alpinista in snemalca **Roberta Schauerja**, ter organizatorke **Barbare Korten-Tauscher** je opremljen s fotografijo obeh v družbi s slavim Novozelancem, ki je bil letos poleti na obisku v Grazu. **Tomaž Humar** ter seveda alpinist in snemalec filma v konkurenci **Stipe Božič** pa sta pred-

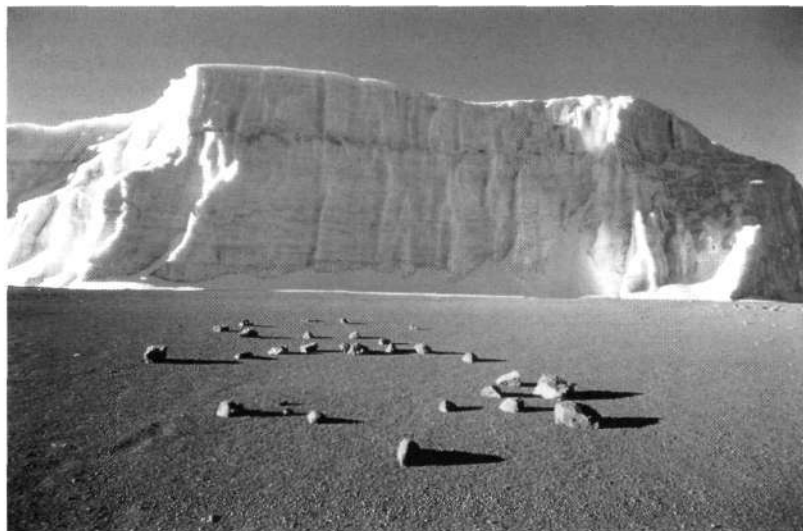
stavljena kot ustvarjalca glavnega alpinističnega dogodka festivala, ki je potekal v treh prekrasnih dvorah graškega Kongresnega centra.

KNJIGE, REVIJE, FOTOGRAFIJE

Knjižni sejem je bil ravno pravšnji, da ga je obiskovalec obvladoval. Tu si lahko knjige tudi kupil, kar sicer ni

Potapljanje v labirinte na Floridi

Prizor iz filma o Kilimandžaru

vedno običajno. Splošna ponudba je veljala najpomembnejšim vrhovom in gorskim sklopom s poudarkom na Alpah. Tudi avtorji so bili pretežno evropski, čeprav ni manjkal kakšen Američan s tamkajšnjimi velikanskimi stenami, seveda letos vseprisotna **Malloryjeva** »druga smrt«, **Reinhold Messner** in še nekateri drugi prispevki.

Razveseljivo je, da je vedno več ženskih prispevkov in da nas vedno več ženskih alpinistk gleda z naslovnice. Predstavljena je bila alpinistična oprema in simbolni zastopani svetilke za ves dan in pregled novejših klinov in derez ter seveda obleke proti mrazu in vetru, ostalo je bilo za nižje, bolj gorniške pohode.

Marsikaj je obiskovalcu rojilo po glavi, ko je hodil mimo elektronskih montaž, teleskopov, razstavljenih revij in številnih fotografij, ki jih je pripravila nemška revija *Berge*. To revijo odlikuje visoka kakovost slike in tekstov, želi biti drugačna ter prav zdaj razširja svoj monografski koncept. Romanje v hribe kot ritual čaščenja, narava kot svobodna, lepa, čista. Revija *Berge*, ki išče nove, nadarjene fotografe, se nam predstavi s fotogalerijo vseh finalistov za letošnjo nagrado in z nagrajenci zadnjih štirih let.

O trdem boju pohoda na naslovnice nam pove marsikaj enourna predstavitev diapozitivov že uveljavljenega fotografa, hkrati pa tudi predsednika letošnje žirije **Billa Hatcherja**. Po stenah osrednjega hodnika visi nekaj deset njegovih mojstrov, za katerimi so leta in leta garanja ter izkušnje. Brez plezalnih spretnosti bi bile nemogoče, brez pomoči drugih plezalcev prav tako. Seveda pa je treba spoznavati tudi tehniko in kako se določeni aparati obnašajo v naravi. Kajti biti fotograf krajine, »outdoor«, ni enako kot biti umetniški fotograf postavitev v ateljejih. Na dober posnetek lahko čakaš tudi ves teden, na posnetek, ki ti potem vzame dih. In če ni takšen in če ni vezan na edinstven dogodek, ti fotoreportaže nihče ne bo objavil in vloženi trud in materialni stroški gredo v nič.

Najbližji domač primer takšne vrste je fotograf **Arne Hodalič**, ki mu je propadla fotoreportaža v Paris Matchu, ko Tomaž Humar ni dobil Zlatega cepina, kar so očitno pričakovali vsi, celo nealpinistični mediji. Bill Hatcher pa je imel še to prednost, da je živel v kreativnem okolju, saj je bila njegova mama slikarka, ki mu je lahko veliko ponudila ne le v obliki znanja, potrebnega za kadiranje fotografije, ampak tudi s svojim zgledom trdega dela, kjer največ veljata vaja in vztrajnost. Seveda ne smemo pozabiti, da je bil njegov ded **Jim Miller** fotoreporter in mu je veliko pripovedoval o daljnih in nevarnih krajih, da se je šolal v Evropi, v Münchnu, nekaj korakov stran od Alp, in nato živel še v Wyomingu, kjer se je srečal z novinarstvom in se končno odločil, da prične prodajati fotografije. Ni bilo lahko, za zagon je prodal vse, kar je imel, in porabil vse, kar je prihranil, a le tako danes lahko pripoveduje svojo zgodbo.

NAPOVEDANI FILMI IN TEHNIKA

Letos je na festival prispelo 154 filmov, od tega jih je selekcijska komisija izbrala za tekmovanje 68. Filme so vrteli v treh dvoranah, vendar kljub vzporednim projekcijam ni bilo mogoče prikazati vseh, ampak so se odločili za približno štirideset predstav. Ostalo si je lahko vsakdo ogledal v manjši dvorani s še tremi separiji za video projekcije. Vse filme je bilo mogoče videti in s slušalkami tudi poslušati v izvorni verziji, za domačine pa je bil simultani prevod v dvorano.

Mednarodni žiriji je bilo pri ocenjevanju v oporo kratko protokolarno besedilo, ki pa je v bistvu vzpostavljalo kriterije, ki so sicer potrebni za dober film, še zlasti umetniški: film mora biti tehnično dovršen, kar zadeva uporabo vseh izraznih sredstev, stremeti mora k čim večji kakovosti, upoštevati elemente alpinizma, žurnalizma in filmske zgodovine, hkrati pa biti tudi etnološko zanimiv. Najboljši od teh iz vseh kategorij, ki zadovoljuje vsem tem kriterijem, dobi nagrado »grand prix Graz«, zlato kamero (Kamera Alpin in Gold) pa prej-

Tomo Križnar in Maja Weiss: Nuba, čisti ljudje

mejo najboljši filmi iz kategorij alpinistični dokumentarrec, plezanje v skali in ledu, avantura, narava in okolje ter alpske in tuje kulture.

Veliko filmov, ki smo jih gledali letos, je bilo še posnetih na filmski trak, vse več pa že na video; kar se kaže kot odlična perspektiva, so izdelki, ki so že (ti so izjeme, ki potrjujejo pravilo) ali pa bodo uporabljali digitalno tehniko visoke definicije (HDTV), ki ob podpori primernih projekcijskih aparatov, česar se ob odličnih dosežkih Sonyja ni bati, dosežejo kakovost filmskega traku. Dokaz za to so nam pokazali na festivalu, saj je film »Divje Alpe« **Jurgena Martina** posnet prav v tem video formatu, ki ponuja jasnost in kontrast klasičnega filma.

Na drugi strani pa ima v prihodnje možnost preživetja tudi IMAX-70 mm format, kar je dokazal izredno dobro sprejet film Everest, ki je podrl vse blagajniške rekorde, vendar zahteva za predvajanje vse kaj drugega kot že omenjeni digitalni izdelki: posebne dvorane s posebno tehniko, za to usposobljene ljudi in seveda požrtvovalne snemalce, med katere sodi tudi sam direktor graškega festivala Robert Schauer, ki je letos poleti še držal kamero pod Kilimandžarom in na njem (skupaj z **Jackom Tankardom**) snemal film, o katerem je bilo na festivalu mogoče videti devetminutni dokumentarec z naslovom »Gora z mnogimi obrazy«. Bil je, kratka, član IMAX tima, ki se je zbral okoli še danes slavnega in spoštovanega snemalca **David Breashearsa**, ki je želel pokazati še kaj drugega, kot je bil film »Sneg na Kilimandžaru« (po romanu **Ernesta Hemingwaya**) pred njim. Zaveda se, da je tudi mrtvi vulkan, najvišja

samostojno stoječa gora na svetu, prav toliko zanimiva za gledalca kot Everest, saj s svojimi posebnostmi, snegom in afriško savano pod seboj še vedno buri gledalčevo radovednost, ki jo Breashears še podvaja z dodatno zgodbo z otroki v glavnih vlogah. Celotni film bo na sporedu leta 2002. Ostali filmi so bili na sporedu že novembra letos.

KAJ PA ŽIRIJA?

Navadno o žirijah ne slišimo veliko ali pa le kaj spornega, zato si oglejmo letošnje člane in ugotovimo, kakšne sposobnosti so potrebne, da lahko postaneš član mednarodne žirije, ki sicer ni imela nobene novinarske konference, na kateri bi utemeljila odločitve in se zagovarjala pred morebitnimi neljubimi vprašanji, ampak je gledalce in nagrajence postavila pred končni rezultat.

Članica žirije je bila **Tina Radke-Gerlach** (Nemčija), ki že 17 let dela za nemško televizijo ZDF (arte) kot filmski avtor in producent. Po več kot sto igranih prispevkih se je osredotočila na dokumentarne filme in reportaže. V okviru njenih filmskih ekspedicij lahko omenimo prečesanje Butana po dolgem in počez, peš, z Reinholdom Messnerjem. Je tudi prva ženska, ki je s kajakom premagala pot od Aljaske do Sibirije. Do danes je pripravila 25 dokumentarcev, ki so ji prinesli tudi nekaj nagrad, žal pa jih pri nas nismo videli (mogoče jih bomo kdaj v prihodnje v oddaji Gore in ljudje). Najraje ima Arktiko in budistična območja. Piše knjige, objavlja fotoreportaže, trenutno pa izpopolnjuje svoje znanje buizma na univerzi v Hong Kongu.

Bill Hatcher (ZDA) je alpinist in fotograf, o katerem smo nekaj že povedali. Je fotograf za naravo in objavlja v revijah, kot so National Geographic, Discovery Channel, Outside Magazine, Reebok, IMAX Corp, Patagonia itn. Pojavil se je že na več kot 40 naslovnih, kot so Geo, Newsweek, Paris Match, Bunte, Elle itn. ter zmagal na nekaterih mednarodnih natečajih. Sodi tudi med boljše alpiniste in je pred nekaj leti spremljal odpravo pod Trango Tower.

Klaus Feichtenberger (Avstrija) je študiral jezikoslovje, angleščino in nemščino z literaturo in prevajanje. Zadnjih dvajset let prevaja v glavnem s področja fotografije in umetnosti. Šest let je delal v Španiji, Veliki Britaniji, Nemčiji in Ameriki. Je tudi novinar, pisec reklamnih tekstov (copy writer) in fotograf ter poučuje na oddelku za prevajanje in interpretacijo na graški univerzi. Do sredine osemdesetih let je bil producent in tudi režiser več filmov, od leta 1991 pa dela dokumentarne filme za ORF in mednarodne koproducente, kot so BBC, ZDF in Discovery USA.

Kees T'Hooft (Nizozemec v Angliji) je alpinist, snemalac in montažer. V London je prišel študirat na mednarodno filmsko šolo in je ostal v tem mestu. Najprej je delal kot pomočnik montažerja tako pri dokumentarnih kot igranih filmih. Delal je celo s slavnim **Davidom Leanom** pri filmu »Potovanje v Indijo« (igral je tudi pri nas). Ko se je pridružil odpravi v južno Gruzijo, se je njegovo življenje spremenilo. Film so prikazali v ciklu National Geographica. Od takrat dela kot snemalac in glavni direktor fotografije na angleški in ameriški televiziji. Prejel je kar dve nagradi zapored. Snema tako rjavenje

ruskih podmornic kot alpinistične odprave v Himalajo, pa tudi vožnja s kanuji po severozahodni Kanadi mu ni neznana.

Dieter Pochlatko (Avstrija) je filmski producent. Rojen v Grazu je študiral nemščino in romanske jezike. Prvič je prijel za kamero v očetovem podjetju »epo-Film« in leta 1977 postal upraviteljski partner. Potem je posnel vrsto mednarodnih projektov in postal direktor oddelka za audio in film pri koroški gospodarski zbornici. Njegovi največji dosežki: trikrat prva nagrada za najboljši turistični film, šestkrat prva nagrada za film s področja gospodarstva in dvakrat za najboljši igrani film. Prejel je tudi nagrado Romy za televizijsko zabavno serijo »Idealen kandidat«. Trenutno snema celovečerni televizijski film, njegov dokumentarec »Čarobna drevesa Assama« pa je prišel v finalno skupino za nagrado »Wild Screen 2000«.

Glede na to o verodostojnosti žirije, ki je podelila nagrade, verjetno skoraj ni dvomiti.

TIBET

Tibet je bil nekako neimenovana srčna linija letošnjega festivala, ki pa je želela opozoriti predvsem na glavno temo festivala v letu 2002, v letu gorá torej. Potem ko se nam je zdelo, da je bilo o Tibetu že vse ali pa vsaj veliko povedanega, se vendarle najdejo filmi presečnečenja.

V uvodnem gradivu za medije se je članek o njih začel z besedami, da je mesto Graz »gateway« ne le za gledanje hribov in narave, ampak tudi za spoznavanje različnih verstev in kultur. Graz v tem pogledu deluje kot mesto dialoga, saj so v njem ponovno postavili sinagogo, leta 2002 pa bodo organizirali svetovni kongres tibetanskih budistov za mir na svetu.

Med filmi omenimo celovečerni »Windhorse«, kar pomeni molitveni zvitek razseljenih Tibetancev, katerih molitev naj bi veter raznesel po himalajskih vrhovih. Gre za usodo treh otrok, ki po brutalni dedkovi smrti ostanejo sami in se čez osemnajst let soočajo s političnimi problemi, ki se dotikajo njihove najosnovnejše eksistence. Z zgodbo se avtor dotakne političnih dogodkov v daljšem časovnem obdobju.

V ta sklop sodi še film »Pod Everestom«, ki opisuje Hillaryjeve dobrodelne akcije, predvsem postavitev šolske mreže v revnih vaseh pod Everestom.

»Iskalci zakladov« so vohuni, ki so v 19. stoletju vstopili v Tibet kot budistični menihi, da bi pomagali poveljniku britanske armade **Siru Francesu Younghusbandu** pri vstopu v prepovedano mesto Lasa, ki se ga je prvi v zgodovini lotil z orožjem. »Zunaj Tibeta« pa je film po resnični zgodbi o ljubezni med nemško punk pevko, ki se je rešila zasvojenosti z mamili prav s pomočjo zenbudizma in postala nuna, in tibetanskim menihom, ki je bil zaradi političnega delovanja najprej zaprt, potem pa je zbežal v Indijo, kjer je prišlo do srečanja. Prepovedali so mu tudi opravljanje meniških nalog, tako da zdaj v Nemčiji na cesti propagira ideje svoje dežele. Film je predvsem en sam velik vprašaj ne le o usodi ljudstva, ampak tudi o usodi mešanja kultur na zasebni ravni –

Molitveni zvitek

kako se je možno kot posameznik vključiti v tujo družbo, pa naj bo to Nemka ali Tibetanec.

Za zaključek vidimo še pogovor z **Dalai Lamo**, 14. po vrsti, ki govori o svojem življenju v Lasi, pa tudi o begu v kraj Dharamsala v severni Indiji pred 42 leti.

NAGRADE

Filmi, ki smo jih videli v vseh treh dvoranah in nekaj še na video kasetah, so izredno kakovostni, izredno zanimivi in odkrivajo človekovega duha po raziskovanju tako pod vodo kot na zemlji in tako visoko v zraku, da se že skoraj dotikajo »božjega«. To niso le navadni potopisi, ampak tudi raziskave o tem, kaj je bilo z našo zemljo na začetku – ali današnje trditve zares držijo ali pa bo počasi potrebno resneje prisluhniti tudi alternativnim namigom. Takšni so predvsem veliki raziskovalni projekti (v glavnem) televizije National Geographic, omenimo le potapljanje v podzemne vodne rove na Floridi, pa vstop v vulkan Vanuatu na oddaljenem otoku v južnem Pacifiku, tri otroške inkovske mumije na gori Llullaillaco v Argentini (fantastična kriminalka zaradi objektivnih vzrokov, s katerimi so se morali spoprijeti znanstveniki, in najbrž to sploh ni edini primer), pa raziskave v dolini Amazonke, ki povezujejo to celino s pomočjo artefaktov, na primer školjk in fosilov, z afriško – in tako naprej.

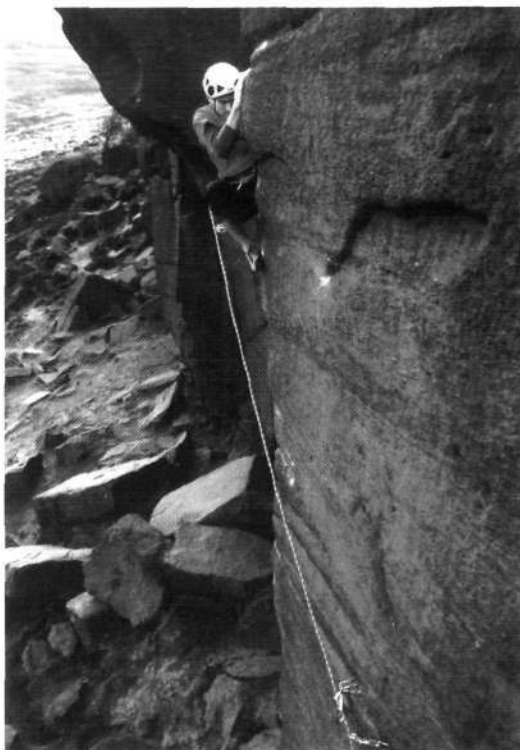
Poleg te kategorije so seveda vedno najbolj zanimivi filmi, ki govorijo o človekovi drznosti in preverjanju tako naravnih sil kot lastnih moči. Teh filmov je bilo kar 537

nekaj, osnovna nit vseh pa je bila, da se njihovi junaki gibljejo na robu, da imajo raje smrt (če je že treba) kot dolgočasen vsakdan, da je njihova pot začrtana in zato do neke mere vnaprej določena in v tem smislu immanentno ponujajo odgovor, da se ni najbolj modro vtikati vanjo. Moramo omeniti izvrstne filme, kot so »Stikine« (ZDA), Everest vseh rek, kot ji pravijo, po kateri se odpravi skupina kanuistov na vožnjo, ki bi se lahko končala vse drugače, kot se je, pa »Trpljenje na južni transverzali« (Nova Zelandija), kjer gre za petdnevno neprekinjeno tekmovanje v človekovi vzdržljivosti, »Ravotežje« (Velika Britanija – kako premagati nepričakovan neuspeh pri prostem plezanju), »Drama v severni steni Eigerja« (Nemčija – tragedija dveh mladih alpinistov, ki ju je presenetilo slabo vreme in rešilo golo naključje), »Zadnja avantura« **Erica Escoffiersa** (Nemčija – o Francozu, ki mu je po hudi avtomobilski nesreči in napol paraliziranemu uspelo priplezati na Čo Oju, z naslednjega, Broad Peaka, pa se ni vrnil), »Ganek« (Poljska – hrib v Tatrah, na katerega je pozimi sam plezal **Wiesław Ignatowski**, film, ki izrecno dokazuje, da za vsak uspel film ni potreben le dober vzpon, ampak tudi izvorna ideja), »K2 – pogubna strast« (Nemčija – o tem, kako sta lani **Hans Kammerlander** in **Konrad Auer** želela na vrh, a se je pred njuni očmi odvijala drama, kako rešiti ranjenega romunskega alpinista).

Vse to in še marsikaj se odslikava tudi v nagrajenih filmih.

Grand Prix Graz je dobil poljski film »Ikar« o kontroverznem jadralnem letalcu **Bogdanu Kulki**, ki je s svojimi drznimi leti ne le navduševal in prejemal nagrade, ampak tudi zabaval vsega naveličano občinstvo, ko se je šemil v različne živali in vzemirjal moralo, po drugi strani pa pisal neverjetno modre članke za revijo »Aviation Review«, in sicer v svojem poetičnem slogu, kot se je izrazil glavni urednik. Tudi sicer je film v osnovi kombinacija med dokumentarnimi posnetki Kulke, ki se je kot siceršnji profesionalni fotograf med poleti snemal, z vsemi komentariji in vzhicnimi krikli, in dodanim gradivom, ki zajema predvsem razmišljanja najbližjih sorodnikov in znancev, predvsem jadralnih padalcev, o glavnem liku. Ni potrebno razlagati, da so njegovo obnašanje ljudje v glavnem razglasili za norost in da se njegova lastna usoda konča seveda tako, kot se zanj lahko, se pravi z radikalno potezo: ko že leti smrti naproti, gre pri nevarni spirali do konca. Film je prava majhna mojstrovina, kar ni nič čudnega, saj jo je zrežiral in zmontiral **Mirosław Dembinski**, sicer profesor za montažo na svetovno znani filmski šoli v Lodzu.

Za nas je zanimiva nagrada v kategoriji alpinističnega filma, ki jo je prejel film »Dhaulagiri Express« o solo vzponu preko južne stene te gore, ki ga je opravil Tomaž Humar, junak festivala še pred festivalom. Zato najdemo v press materialu tudi njegovo biografijo z naslovom »Portret moža, ki prekima meje«. Enake pozornosti je bil deležen tudi režiser in scenarist Stipe Božič, ki je nagrado iz rok direktorja Roberta Schauerja tudi osebno prejel. Festival se je torej poklonil alpinističnemu uspehu in snemanju tega uspeha, hkrati pa pouda-

Prizor iz filma **Ravnotežje**

Vse fotografije: 12. mednarodni festival gomiškega in avturističnega filma v Gradcu, Robert Schauer Filmproduktion GmbH

ril tudi nove tehnologije, ki so bile pri tem uporabljene, še zlasti internetno spremljanje v živo, ki je nekako tudi premaknilo vizualne meje spremljanja alpinističnih dosežkov.

CELOVEČERNI IGRANI FILM

Za nas je zanimiv še film »Nuba – čisti ljudje«, ki je na vsakem festivalu izredno opažen. Prejel je nagrado v kategoriji alpskih in tujih kultur. **Tomo Križnar** je prišel po nagrado, čeprav ne gre pozabiti profesionalnega dotika režiserke **Maje Weiss**, ki je izredni vsebini dodala pravšnjo mero filmskosti. Film se zdi vsak dan bolj aktualen, kot lahko beremo v dnevnem tisku.

Najboljši film v kategoriji plezanja v skali in ledu je »Drama v severni steni Eigerja«, ko je režiser **Gerhard Baur** posnel dramo dveh prijateljev, ki sta v veliki meri po njegovi zaslugi ostala živa, čeprav sta enajst dni doživljala pekel med življenjem in smrtjo. V kategoriji avanture je povsem zaslužen zmagal film »Skrivnostni Mamberano«, film, ki je neverjeten dokaz, kaj vse zdrži človek tako fizično kot mentalno, če se bori za svoj cilj. Mamberano je namreč strogo zastražena pokrajina, že sama po sebi dovolj nevarna, dostop do nje po neznanem in smrtno nevarnem terenu pa skoraj samomorilski, saj gre za eno od zadnjih neraziskanih območij na Zemlji, za delček Nove Gvineje, za katerega so menili, da ga tako in tako naseljujejo ljudožerci. V

kategoriji narava in okolje pa je prejel nagrado film »Pra-Amazonka, reka iz puščave«, o kateri smo že spregovorili. Je bila Amazonka nekoč v afriški puščavi? se glasi vprašanje.

Festival v Gradcu je pokazal tudi to, da planinski celovečerni igrani film sploh ni nemogoč, da je v okviru čistih planinskih filmov možno preseči zgolj opisovanje dosežkov, samo kazati gorsko sceno in poseči po tistih elementih, ki v osnovi sicer črpajo iz resničnosti, ki pa lahko postanejo primerni za umetniško delo, ko postanejo predmet našega poželenja, ko presežejo zgolj svoj fizis in se spremenijo v metaforo, v nosilca splošnega pomena, kjer so ljudem – plezalcem dodeljene vloge, ko prekoračijo svojo aktualno entiteto.

Plezalci morajo, skratka, preseči vlogo alpinista, plezalca, izletnika, karkoli.

Tak primer je bil film »Prvi v navezi« (drugi del nosi naslov »La Grande Crevasse«), ki iz resničnega dogodka družine gorskih vodnikov Servettaz črpa ljubezensko zgodbo, v kateri avtorji razmišljajo ne le o nevarnostih v gori in o človeških usodah ob ali na njej, ampak o usodah nasploh, ki jih poosebljajo filmski junaki. Razmislek velja predvsem domačim logom, saj vemo, da je celovečerni planinski (umetniški) film od začetkov, se pravi od filmov »V kraljestvu Zlatoroga« in »Triglavske strmine« naprej, ostal skrita bolečina Slovencev, v katero je le enkrat stopil »Steber« z **Jožo Čopom** in **Pavlo Jesihovo** – in glej, tudi ona je imela kinematograf!

MALO ALI ČISTO NIČ ZNANE ALBANSKE GORE – 2

PLANINEC BOTANIK NA MAJI E JEZERCĚS

STONE WRABER

19. julij 2000. Po jutranji kavi se odpraviva navzgor. Najin cilj je Jezerski vrh. Prvi del vzpona naju vodi čez povsem popasen svet. Kmalu nad studencem pa steza vstopi v vlažen žleb, v katerem naju čaka pravzaprav pričakovano presenečenje: na vlažnih, senčnih in kamnitih tleh je v večjih preprogah zelenela modrocvetočna koroška vulfenovka (*Wulfenia carinthiaca*). To je znamenita rastlina, ki je bila vse od odkritja leta 1779 znana le na nekaj nahajališčih v okolici Mokrin nad Šmohorjem v Karnijskih Alpah, nakar so jo leta 1903 našli tudi v Črni Gori in se je z novimi najdbami v Črni Gori, Albaniji in na Kosovem polagoma oblikoval danes znani balkanski, od koroškega mnogo večji areal. **Marash** mi je zaupal, da je prvi albanski botanik, ki je videl koroško vulfenovko v naravi.

Izstop iz žleba je malce neroden, potem pa naju je steza pripeljala na obsežne pašnike in se v velikem loku pod grebenom Maje Malisores z značilnim naravnim oknom obrnila k prelazu Qafa e JezercĚs. Na njem se odpro čisto novi pogledi. Takoj na sever od njega je Maja Bojes (2461 m), proti severovzhodu se v dolini sveti gladina ledeniškega jezera Liqeni Madhe (Veliko jezero), na jugovzhodu pa je vrh, ki s svojo sivomodro apnenčasto kamnino, belino obsežnih snežišč, drzno stožčasto obliko in vso okolico prekašajočo višino za dolgo časa pritegne občudujoč pogled. Jezerski vrh, višinski prvak Prokletij, se v vsej svoji veličini vzpenja v višave. Blizu je bil, a se je vendar zdel daleč in tudi ne ravno preprosto dostopen.

Do tega prvega bližnjega srečanja z njim nisem prebral nobenega opisa vzpona na njegov vrh in sva si ga vsekakor morala poiskati sama. Po kratkem razglab-

Pogled s severozahodnega pobočja Maje e JezercĚs na Majo Bojes (2461 m), na katere levi strani je sedlo Qafa e JezercĚs. Na drugo stran sedla se pobočje najprej planotasto, nato pa strmo spušča v dolino, ki od sedla Qafa e PejĚs poteka čez ravnici Fusha e RudnicĚs in naprej v dolino Ropojani (že v Črni Gori). Vrhovi levo zadaj so na albanski strani skupine Vezirove Brade, ki ločuje dolino Grbaja in Ropojani. Od ledenika zaobljeni svet, ki se navidez nadaljuje kar v Majo Bojes, je od te v resnici ločen po globoki dolini z ledeniški jezeri. Ta »Jezerski Dol« se na severni strani konča na albansko-črnogorski meji, kjer je albanska (zdaj že opuščena) planina Buni i JezercĚs, na južni pa z močno zasneženo kotlino Lugu Grads neposredno pod ovršjem Maje e JezercĚs.

ljanju o tem, kje bi se to dalo narediti, sem te misli pre-podil, naredil nekaj fotografij in se prepustil prijetnemu botaniziranju in herbariziranju na kamnitih travščih, s katerih sva po sicer zarasli, a kar dobro opazni stezi pod opuščeno planino dosegla spodnji rob obsežnega snežišča, ki napolnjuje kotanjo Lugu Grads. Snežišče se je položno vleklo vse pod greben, ki proti zahodu povezuje Jezerski vrh z Majo Malisores, in se nato bolj strmo vzpelo proti vzhodu. Prišla sva na obsežna melišča, ki so nudila zanimivo botaniziranje. Na višini okrog 2200 m so tam rasli prokletjska špajka (*Valeriana bertiscea*), vzhodni divjakovec (*Doronicum columnae*), črnodlakavi visokogorski jajčar (*Leontodon montanus* subsp. *montaniformis*), resasta popkoresa (*Moehringia ciliata*), Sartorijeva zlatica (*Ranunculus sartorianus*), rumenkasti alpski repnjak (*Arabis alpina* subsp. *caucasica*), sinja penuša (*Cardamine glauca*), vretenčasti ušivec (*Pedicularis verticillata*), goličasti kamnokreč (*Saxifraga glabella*), alpska latovka (*Poa alpina*), blagodišeča spominčica (*Myosotis suaveolens*) in še nekaj drugih vrst, vmes pa je – na svojem najvišjem nahajališču – cvetelo nekaj primerkov koroške vulfenovke. Čisto nov pa je bil za naju v albanskih Prokletjih endemični Dörflerjev repuš (*Petasites doerfleri*), ki se v tem rodu, vsaj v Evropi, edini pojavlja v visokogorskem pasu.

Botanična dejstva se zanimivo dopolnjujejo s tistimi iz politične zgodovine. Dörfler je rastlino odkril, ko se je leta 1914 kot odposlanec Avstrijske akademije znanosti pridružil komisiji, ki je po balkanskih vojnah na terenu določala mejo med kraljevino Črno Goro in novoustanovljeno kneževino Albanijo. Prav najdba tega repuša priča, da je prvi v najvišjem delu albanskih Prokletij delujoči botanik prišel blizu samega ovršja Jezerskega vrha.

Nabiranje v herbarijsko mapo in fotografiranje naju je spet dobira zaposlilo, nakar sva si privoščila okrepcilo. Vreme se je skisalo, iz megle je padlo nekaj kapelj, ki so se polagoma zgostile v že kar neprijetno rosenje. Vseeno sva pridobivala višino. Svet je postajal vse bolj visokogorski in tudi zelo zakrasel. Tudi do deset metrov globoke škraplje so me spomnile na podobno škrapljuste pode na Gorenji Komni, tam med Velikimi Vrat in Plazkim Voglom. Misel na to, da bi se na navidezno trdnem snežišču utegnil udreti in zagozditi v kateri od škrapelj, je spodbujala k previdnosti.

Rastlinski svet je postajal – po številu vrst in pokrovnosti – vse bolj skromen. Ob volnatem pelinu (*Artemisia eriantha*) sem se spomnil, da sem ga videl tudi na ne ravno oddaljenem vrhu Maja Gur i Zjarmit med dolinama Grbaja in Ropojani, ob srhki gladnici (*Draba aspera*) pa na srečanje z njo na Planjavi. Prenjski kamnokreč (*Saxifraga prenja*) je nad Jezersko planino (Buni Jezerce) na severni strani Jezerskega vrha videl že Dörfler. Na neki skali sta se družno naselili travnolistna (*Edraianthus graminifolius*) in timijanovolistna vrčica (*E. serpyllifolius*), obe iz rodu, ki kaže najvišjo mero razvoja ravno na Balkanskem polotoku.

NA VRHU NAJVIŠJE GORE

Medtem je nehalo rositi in ko sva prišla na prelaz Qafa Grads, s katerega sva videla v dolino Valbono, se je odprl pogled na obsežno snežišče na severni strani Jezerskega vrha. Nekaj več kot pol stoletja prej se je **B. Gušić** navduševal nad dejstvom, da je odkril edini ledenik na Balkanskem polotoku (6). Tokrat bi se dalo govoriti le o snežišču. Se je Gušić zmotil? Odgovor sem našel v spominu, kako sem leta 1952 med Kredarico in Triglavom še videl plitvo naguban led, 1. septembra 1999 pa prav tam le še kamnito puščavo z nekaj komaj omembe vrednimi snežišči.

Vrh bližnje Maje Kokervhake (2508 m) na severu, ki se na zahodno stran proti dolu z ledeniški jezeri (»Jezerski dol«) spušča z značilnimi odlomljenimi ploščami, se je vse bolj nižal. Bila je četrta ura in končno sva se morala odločiti, ali z vzponom na Jezerski vrh misliva resno. Na neki ravnici sva pustila moj nahrbtnik in torbi, ki ju je, eno čez ramo in drugo v rokah (!), nosil Marash. Čez skalne stopnje, gruščnate police in kratka snežišča sva iskala smer navzgor in skozi kratek žleb skoraj nepričakovano hitro izstopila na zahodnem, sprva zelo razbitem grebenu in se sprehodila med velikimi skalnimi bloki. Ti so se vse bolj nižali in se tik pod vrhom spremenili v preperelo kamnišče, ki se je v položnem loku nagnilo na drugo stran. Ob 17. uri sva bila na vrhu.

Za botanika na njem ni bilo dela. Med temnimi kamni je rumeno cvetel le en sam primerek skalnega grinta (*Senecio squalidus*), navadno razrasle, tudi nad pol metra visoke rastline, tukaj pa je njegov edini košek zrasel le nekaj centimetrov nad tlemi. Tako visoko ga doslej menda še niso našli.

Odlomljeni kovinski drogovci so najbrž ostanek nekdanje triangulacijske piramide, drugače pa skorajda ni sledov o človeku. Avstrijski alpinisti so leta 1930 na vrhu videli kar 3 m visoko umetelno zloženo piramido, ki so jo postavili italijanski zemljemerji (11), a o njej ni več sledu. Na skalah je vpraskanih nekaj imen, a tudi napis R. Sh. E. Hoxha, kar se prebere kot Rroftë shoku Enver Hoxha, po naše Naj živi tovariš Enver Hoxha. *Sic transit gloria mundi*, v gorah očitno pozneje kot v dolini.

Vrh, na katerega sem stopil po več kot pol stoletja gorniške dejavnosti in 13 let potem, ko sem ga s črnogorske Maje Bals (2460 m) prvič videl (38), sem si zaželel, a se obenem zavedal, da ga morda ne bom nikoli dosegel. Po Olimpu, Musali, Vihrenu, Midžorju, Pelistru, Dudici, Turčinu, Ljubotenu, Vasojevičkem in Kučkem Komu, Orjenu, Paštriku, Djerovici, Hajli in drugih še eden od vrhov na polotoku, ki me tudi kot botanika neustavljivo privlači. Vrhovi mi nikoli niso pomenili edine vabe v mojem botanično zaznamovanem gorništvu, a vendarle vedno znova pritrdim **Kugyju**, da naj se pot v gore konča na vrhu.

KDO JE BIL PRVI NA VRHU?

Na severu se je pod temnimi Visitorjem sončilo Gusinje, na jugu bleščala gladina Skadrskega jezera z Rumijo, vmes pa se je gnetla neskončna množica prokletjskih

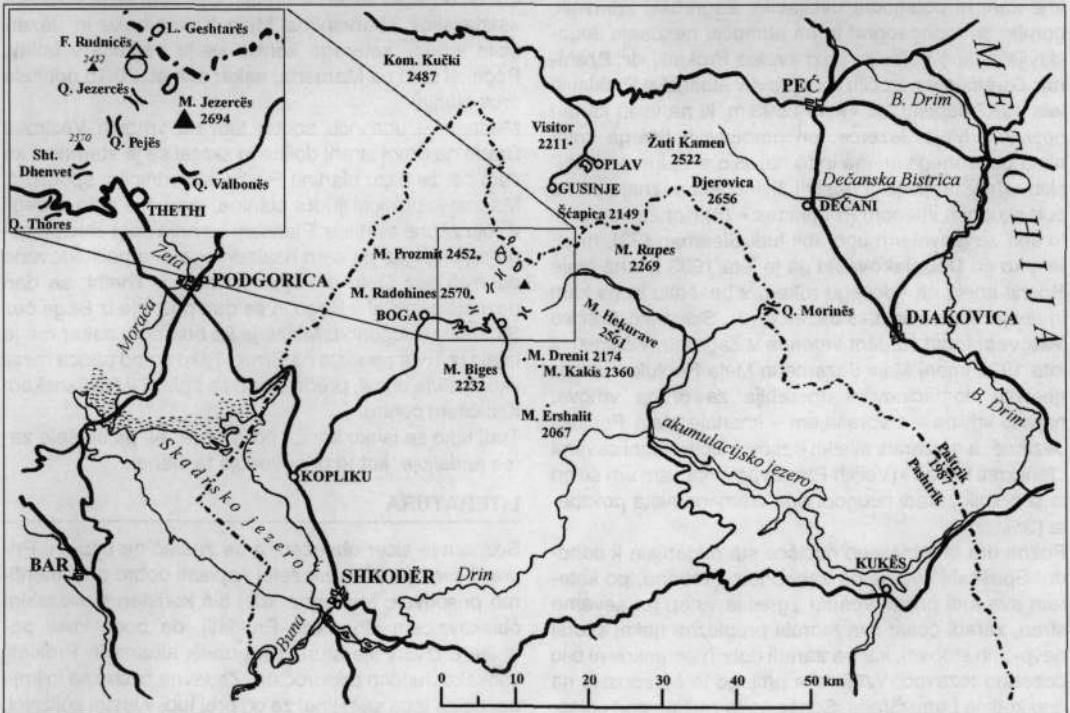
vrhov. Ali imam prav, ko pravim, da je »vršni indeks« (število vrhov na enoto površine) v Prokletjih višji kot v drugih gorovjih? Za nekatere od vrhov sem ime vedel, za večino sploh ne. Nekaj vednosti sem pridobil šele pozneje, ko sem – že doma – prizadevno nadaljeval zbiranje literature in tako pravzaprav nadaljeval svoj julijski pohod po albanskih Prokletjih in pri tem nič manj doživljal in užival. Naj nekaj tega napišem v nadaljevanju članka.

Na vrhu Maje e Jezercës takoj vidiš, da si na najvišjem vrhu Prokletij, vendar je do tega spoznanja moralo preteči kar nekaj časa. Dolgo so za najvišji vrh – gotovo zaradi njegovega samostojnega položaja in izrazite oblike – imeli Shkelsen na južni strani Djerovice (34, 23). Spominjam se, da je prav zaradi tega ta vrh zbudil mojo pozornost, ko sem se v juliju 1973. leta razgledoval na vrhu Djerovice. Madžarski geolog **F. Nopcsa**, ki je območje osrednjih Prokletij spoznal v zimi 1905/1906, je leta 1908 še napisal, da je najvišji vrh Prokletij Maja Radohinës (2570 m) in mu pripisal višino okrog 2800 m (27). Ko pa je bil leta 1907 ponovno v tistih krajih, se je povzpel tudi na ta vrh in mu z aneroidom nameril le 2430 m, obenem pa uvidel, da je Jezerski vrh višji. Obžaloval je, da se nekaj dni prej, ko je bil od njega oddaljen le nekaj sto metrov, ni povzpел nanj (28). Ali bi bil to prvi vzpon? Leta 1908 je po visokih albanskih Prokletijah hodil **Liebert** in opazil, da sta vzhodno od sedla Qafa e Pejës vrhova, ki sta mu bila označena kot Mali Popdzuks, vendar pripominja, da se tako najbrž imenuje le nižji od obeh. Za višjega, seve-

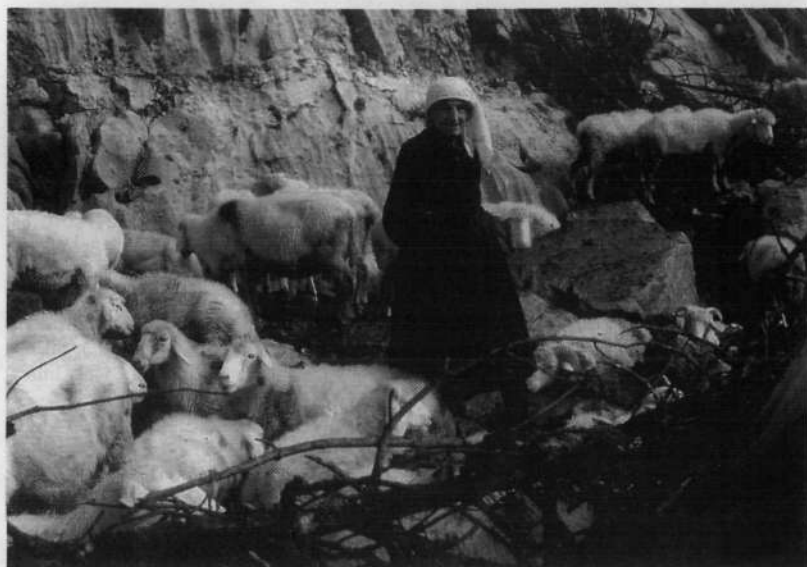
rovzhodnega, ki ga sicer ne imenuje, je z aneroidom določil višino 2600 m in ga proglasil za najvišjo vrh »Severnoalbanskih Alp«, to je Prokletij (23).

Kdo je bil torej prvi na najvišjem vrhu Prokletij? Ker vzpon nanj ne predstavlja kakšnih posebnih težav, je precej verjetno, da je bil že pred časom na vrhu kak anonimen albanski pastir. Ko so po teh gorah v tridesetih letih 20. stoletja hodili avstrijski plezalci, so bili tudi na Jezerskem vrhu (11, 12, 15). Leta 1934 so bili v osrednjih albanskih Prokletijah spet dejavni Avstrijci, z njimi pa še Nemci in so tudi dosegli vrh. V skupnem poročilu so napisali, da »je bil domnevno prvi gornik, ki je stopil na vrh, leta 1929 Anglež **C. M. Sleeman** s svojim tovarišem« (1). V knjigi Zemëpis velehor (1969) češka avtorja navajata, da so prvopristopniki bili Britanci leta 1928 (2).

Kaj pa o tem prvem vzponu piše Sleeman (33)? Leta 1929 so se v albanske Prokletije odpravili on, **W. T. Elmslie** in **L. A. Ellwood**. Iz Skadra so odšli v Bogo in čez škrbino Shtegu e Dhenvet v dolino Thethi, iz nje pa čez sedlo Qafa e Pejës na ovčjo planino na ravnici Fusha e Rudnicës, s katere so četrty dan (26. julija 1929) po odhodu iz Skadra dosegli vrh gore. To v članku sicer imenujejo Popluku, a je že po dokaj natančnem opisu poti s planine na vrh in odlični fotografiji povsem jasno, da so bili prav na Jezerskem vrhu. Toda na vrhu so našli pred kratkim zložen mozič (»Arrived there we found a recently built cairn«), ki so ga nedvomno postavili italijanski zemljemerji, za katere so že v Thethiju izvedeli, da so nekaj tednov poprej hodili po gorah nad

Prokletije (Albanija, Črna gora, Kosovo). Prirejeno po jugoslovanski preglednotopografski karti (PTK 500) 1:500.000 (list 55 / Titograd / iz leta 1979 in 56 / Skopje / iz leta 1986. Narisal L. Malenšek

Albanska planšarica po ovčji molži na planini Buni e Rudnicës

Foto: Tone Wraber

dolino in na skoraj vseh zložili močice. V arhivu italijanske kartografije so gotovo spravljene morda še neobjavljeni podatki o dnevih vzponov na posamezne vrhove, to gradivo pa bi bilo za zgodovino odkrivanja teh gorá gotovo zanimivo. Na zadevno vprašanje pri Vojaškem geografskem inštitutu v Firenzah še nisem dobil odgovora.

Vrh je zdaj znan kot Maja e Jezercës, vendar se je to ime zanj le polagoma uveljavilo. Zagrebški zdravnik, gornik, antropogeograf in na območju nekdanje Jugoslavije nekoč najboljši poznavalec Prokletij **dr. Branimir Gušić** je v poročilu o odpravi v albanske Prokletije leta 1947 napisal, da »kota 2693 m, ki na vseh kartah nosi ime Maja Jezerce, pri prebivalcih tistega kraja nima posebnega imena in to najvišjo skupino prokletijskih vrhov tamkajšnji pastirji živinorejci poznajo samo pod skupnim imenom Poppluqes.« (6) Kot že vemo, je to ime za glavni vrh uporabil tudi Sleeman (33), medtem ko ga **Debelakova**, ki ga je leta 1933 z vrha Maje Roshit imela na »dosegu roke«, v besedilu in na karti imenuje Maja Popvuks Jezerce (3). Slovenec **Srečko Vatovec**, tedaj študent veterine v Zagrebu, v članku iz leta 1936 imeni Maja Jezerce in Maja Popluk – po zagotovilu domačinov – uporablja za druga vrhova, najvišji vrh pa – z vprašajem – imenuje Maja Popluka Jezerce, a ga zaradi svetlih pasov v sicer temni severni steni krsti kar za »(Veliki) Prugavac«. Na sam vrh se on in sopotnik zaradi neugodnega vremena nista povzela (36).

Pozna ura in oddaljeno nočišče sta priganjala k odhodu. Spuščala sva se po zahodnem grebenu, po katerem sva tudi prišla, vendar zgrešila vstop na severno stran, zaradi česar sva morala preplezati nekaj skoraj navpičnih stopenj, kar pa zaradi dobrih oprimkov ni bilo posebno težavno. Vzela sva prtijago in se spustila na dno kotline Lugu Grads. Sonce se je znižalo pod oblačni pokrov, tako da so v podvečerni svetlobi zažarele trate s Zoisovo vijolico, ki se je skupaj z belovenčno

zlatico *Ranunculus crenatus* razcvetela ob talečem se snegu. Rastlinstvo snežne dolinice, ki se je oblikovala med škrapljišči, bi me sicer zanimalo, a zanj ni bilo več časa. Marash je čez ozko škrbino na zahodni strani Maje Kokervhake odhitel k zgornjemu ledeniškem jezzeru (in od tam prinesel pupke), jaz pa sem po že znanim snežišču oddrsal do njegovega konca in takoj po 20. uri dosegel Jezerski prelaz. Ujel sem še posnetek s »škrlatiško« obarvanima Majo Kokervhake in Jezerskim vrhom, katerega konica se je zagrnila v oblak. Počakal sem na Marasha, nakar sva ob 20.15 odhitela proti planini.

Medtem je ugasnilo sonce tudi na vrhovih Vezirove Brade na drugi strani doline in skoraj se je stemnilo, ko sem se, že blizu planine Fusha e Rudnicës, spotaknil. Marash je priklical ljudi s planine, ki smo jo nato dosegli v soju žepne svetilke. Planšarji so naju spet zelo prijazno sprejeli, jaz pa sem naslednjega dne poškodovano desnico čez Qafo e Pejës prinesel v Thethi, se dan pozneje pripeljal v Bogo in še dan pozneje iz Boge čez Skadar v Podgorico. Minila je še ena noč, nakar me je letalo iz Tivta poneslo na Brnik. Tako so od padca minili skoraj štiri dnevi, preden sem se zglasil v ljubljanskem Kliničnem centru.

Tudi tako se lahko konča pot v gore. Ali pa se šele zares nadaljuje, kot to pripoveduje ta članek.

LITERATURA

Seznam je sicer obsežen, a še zdaleč ne popoln. Pripravil sem ga, ker sem želel napisati dobro dokumentiran prispevek, ki utegne kdaj biti koristen slovenskim obiskovalcem albanskih Prokletij, da bodo imeli podatke o izvorni literaturi. Tem obisk albanskih Prokletij vsekakor močno priporočam. Zadevne časopise in knjige, nekaj tega sem imel že od prej tudi v lastni knjižnici, sem dobil v knjižnicah Planinske zveze Slovenije, Oddelka za geografijo Filozofske fakultete v Ljubljani, Od-

delka za geologijo Naravoslovnotehniške fakultete v Ljubljani, Zemljepisnega muzeja Slovenije v Ljubljani, Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Avstrijskega planinskega društva (sekcija Austria) na Dunaju, Oddelka za geologijo Prirodoslovnega muzeja na Dunaju, Knjižnice Franceta Bevka v Novi Gorici in Britanske knjižnice v Londonu. Ker gre mnogokrat za dobesedno »teško dostopno« literaturo v drugi vrsti visokih polic, se tudi zaradi tega knjižničarkam/knjižničarjem iz navedenih ustanov za pomoč iz srca zahvaljujem. Vse navedene naslove sem imel v rokah in se tudi posebej potrudil za natančno citiranje. Nepopolni in celo netočni citati v starejših delih so mi namreč večkrat povzročali precej težav pri iskanju. Po 2. svetovni vojni so v albanskih Prokletjih delovali tudi Čehi, vendar njihovih člankov do oddaje rokopisa uredniku Vestnika nisem uspel dobiti, kar velja tudi za nekatere druge iskane naslove, obenem pa nisem navedel vseh naslovov, ki so mi na voljo. Čisto na koncu bi rad še izvedel, ali je bil še kdo mojih rojakov na najvišjem vrhu Prokletij.

- (1) **Bauer, B., L. Obersteiner & R. Richter**, 1936: Zur Erschließung der Nordalbanischen Alpen. Zeitschrift des Deutschen und Österreichischen Alpenvereins 67: 216–229. Stuttgart.
- (2) **Černik, A. & J. Sekyra**, 1969: *Zeměpis velehor*. Academia, Praha. 393 str.
- (3) **Debelakova, M. M.**, 1934: Aus dem jugoslawischen Teil der Nordalbanischen Alpen: Die Prokletije. Österreichische Alpenzeitung 56: 329–334.
- (4) **Ghigione, P.**, 1941: *Montagne d'Albania*. Edizioni Distapurt. Tirana. 117 str.
- (5) **Gušić, B.**, 1935: U Bjelicu. Planinski vestnik 35: 146–155, 172–175. Ljubljana.
- (6) **Gušić, B.**, 1949: Naučna ekskurzija u sjevernoalbananske planine. Ljetopis JAZU 55: 93–96. Zagreb.
- (7) **Gušić, B.**, 1964: Brada u Prokletijama. Naše planine 16: 49–70. Zagreb.
- (8) **Gušić, B.**, 1964: »Pečki put«, najviši prijelaz preko Prokletija. Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena 42: 537–557. Zagreb.
- (9) **Gušić, B.**, 1973: Iz najinega življenja z gorami. Planinski vestnik 73: 485–490 + 7 slik v prilogi. Ljubljana.
- (10) **Gušić, B.**, 1974: Po Prokletijama kroz pola stoljeća. Tokovi 9 (Zbornik radova sa Simpozijuma o flori i vegetaciji Jugoistočnih Dinarida koji je održan od 8. do 13. jula 1973. god. u Andrijevići): 11–46. Ivangrad.
- (11) **Heinsheimer, G.**, 1931: Jezera. Österreichische Alpenzeitung 53: 539–542. Wien.
- (12) **Heinsheimer, G., E. Hofmann & H. Schatz**, 1931: Eine Bergfahrt in das nordalbanische Gebirge (1930). Zeitschrift des Deutschen und Österreichischen Alpenvereins 62: 158–178. Innsbruck.
- (13) **Hoffmann, E.**, 1931: Albanienexpedition 1931. Der Bergsteiger, April 1931 bis September 1931: 327–328. Wien.
- (14) **Hoffmann, E.**, 1931: Maja i Shtogut. Österreichische Alpenzeitung 53: 608–612.
- (15) **Hoffmann, E.**, 1932: Jezera, höchster Berg der Nordalbanischen Alpen. Österreichische Alpenzeitung 54: 182–188. Wien.
- (16) **Hoffmann, E.**, 1935: Fahrtenbericht aus den Nordalbanischen Alpen. Österreichische Alpenzeitung 57: 21–22. Wien.
- (17) **Kotlajić, B.**, 1958: Karanfil – pronalazak i osvajanje. Kroz planine 12: 10–15. Beograd.
- (18) **Kotlajić, B.**, 1964: Črnogorske Prokletije. Planinski vestnik 64: 360–369, 408–411. Ljubljana.
- (19) **Lattmann, W.**, 1936: Vergessenes Bergland. Die Alpen 12: 137–142. Bern.
- (20) **Leutelt, R.**, 1931: Die beiden Maja Vijavet in den nordalbanischen Alpen. Der Bergsteiger, April 1931 bis September 1931: 328–329. Wien.
- (21) **Leutelt, R.**, 1932: In den Nordalbanischen Alpen. Österreichische Alpenzeitung 54: 171–182. Wien.
- (22) **Leutelt, R.**, 1932: Die Radohinesgruppe in den nordalbanischen Alpen. Die Alpen 8: 179–185. Bern.
- (23) **Liebert, E.**, 1909: Aus dem Nordalbanischen Hochgebirge. Zur Kunde der Balkanhalbinsel: Reisen und Beobachtungen 10. Sarajevo. 74 str.
- (24) **Marković, M.**, 1957: Neke bilješke o planinama na granici Crne Gore i Albanije. Naše planine 9: 221–241. Zagreb.
- (25) **Marković, M.**, 1958: Kronika Prokletija. Prokletije, almanah povodom desetogodišnjice planinarskog društva »Đerovica«: 27–47. Peć.
- (26) **Marković, M.**, 1962: Prokletije – Bjesket e Nemuna. Planinski vestnik 62: 500–506, 553–558. Ljubljana.
- (27) **Nopcsa, F.**, 1908: Das katholische Nordalbanien. Posebni odtis iz Földrajzi Közlemények. Wien. 56 str.
- (28) **Nopcsa, F.**, 1910: Aus Šala und Klementi: Albanische Wanderungen. Zur Kunde der Balkanhalbinsel: Reisen und Beobachtungen 11. Sarajevo 1910. 116 str.
- (29) **Nopcsa, F.**, 1929: Geographie und Geologie Nordalbanien. Geologica Hungarica, ser. geol. 3: 1–620. Budapestini.
- (30) **Obersteiner, L.**, 1935: Fahrtenbericht aus den Nordalbanischen Alpen. Österreichische Alpenzeitung 57: 18–21. Wien.
- (31) **Poljak, Ž.**, 1952: Prokletije. Naše planine 4: 53–65, 116–133. Zagreb.
- (32) **Poljak, Ž.**, 1994: Hrvatska planinarska književnost: Antologija/Biografski leksikon. Hrvatski planinarski savez. Zagreb. 250 str.
- (33) **Sleeman, C. M.**, 1930: The Mountains of Albania. The Alpine Journal 42: 55–69. London.
- (34) **Steinmetz, K.**, 1905: Ein Vorstosz in die Nordalbanischen Alpen. Zur Kunde der Balkanhalbinsel: Reisen und Beobachtungen 1. Wien und Leipzig. 61 str.
- (35) **Stojanović, I.**, 1957–1958: Hronika Prokletija. Kroz planine 11: 6–8 (1957), 12: 16–17 (1958). Beograd.
- (36) **Vatovec, S.**, 1936: U Prokletijama. Hrvatski planinar 32: 79–86, 108–116, 148–152, 183–188. Zagreb.
- (37) **Wraber, T.**, 1988: Zum Vorkommen von *Centranthus longiflorus* Steven auf der Balkanhalbinsel. Biološki vestnik 36 (3): 93–105. Ljubljana.
- (38) **Wraber, T.**, 1989: Botanična ekskurzija u gusinjske Prokletije. Proteus 51: 291–297. Ljubljana.

INTERNET IN PLANINSKA DEJAVNOST – 2

BOJAN ROTOVNIK

V prejšnji številki smo začeli objavljati pregled planinske dejavnosti na internetu, v tej številki to nadaljujemo. (Op. ur.)

VODNIŠKE SPLETNE STRANI

Z razvojem prostovoljne in avtonomne vodniške organizacije znotraj PZS se v okviru društev ustanavlja vedno več vodniških odsekov. Žal ima samostojno predstavitev na internetu samo Vodniški odsek PD Ljubljana Matica. A je vzpodbudno dejstvo to, da je mnogo vodniških odsekov dobilo svoj kos interneta pod streho spletnih strani matičnih planinskih društev. V Sloveniji imamo tudi profesionalno vodniško organizacijo, ki se že kar nekaj časa predstavlja na internetu.

• **Vodniški odsek PD Ljubljana Matica** (<http://www.planid.org/PD/Lj-Ma/VO/00.htm>): program izletov in vzgojno-izobraževalnih dejavnosti ter seznam članov odseka.

• **Združenje gorskih vodnikov Slovenije** (<http://www.pzs.si/pzs/e-imenik.nsf/ZGVS>): to združenje je na internetu že skoraj od začetka spletnih strani PZS. Najdemo lahko opis dela gorskih vodnikov, vodniške tarife, program šolanja, seznam gorskih vodnikov ter program dela posameznih vodnikov.

ZIMSKE DEJAVNOSTI

Na svetovnem spletu obstaja tudi nekaj spletnih strani, ki so bolj tematske. Med te zagotovo sodijo tudi spletne strani o zimski dejavnosti v gorah.

• **Turno smučanje** (<http://www.slog.net/~frances/tursmuk.html>): ene izmed prvih spletnih strani s planinsko tematiko pri nas! Predstavitev turnih smukov v Sloveniji in tujini, fotografije in nasveti za turne smučarje. Strani ureja **Metod Koželj**.

• **Ledno plezanje** (<http://www.ad-pecjak.si/ice/>): osrednje spletne strani slovenskih lednih plezalcev. Dostopne informacije o lednem plezanju, tekmah, srečanjih, zgodovini te dejavnosti, kombiniranem plezanju in slovenskih slapovih. Strani urejata zakonca **Pečjak**.

• **Kombinirano plezanje** (<http://www.klub-plezoholik.si/mix.html>): veliko koristnih podatkov, novic in fotografij za ljubitelje kombiniranega plezanja.

• **Ice extrem Solčava 2000** (http://www.geocities.com/solcava_ice_extreme/): vse o tem tekmovanju, ki je bilo 22. in 23. januarja letos v Solčavi na posebni ledni steni. Dodane so tudi novice o 8. poletnih dnevih turizma na Solčavskem.

• **Gorska smuka** (<http://gosmuk.homepage.com/>): nekaj o gorski smuki oz. alpinističnem smučanju.

• **Turni klub Gora** (<http://www.slog.net/~tkgora/>): aktivnosti ter splošni podatki o klubu.

SPLETNE STRANI POSAMEZNIKOV

V to skupino spletnih strani ne sodijo osebne spletne strani, ampak spletne strani, ki so jih izdelali posamezniki, da del planinske dejavnosti pokažejo širši internetni javnosti. Spletne strani so naključno razvrščene, saj je vsaka izmed njih po svoje zanimiva in pomembna.

• **Gorske strani v Sloveniji in po svetu** (<http://www2.ijs.si/~stritar/gore.html>): **Andrej Stritar**, avtor nekaterih planinskih vodnikov, že dolgo časa zbira internetne povezave na spletne strani s planinsko tematiko. Ima bogat seznam strani, ki so razvrščene po dejavnosti in državah.

• **Brezpotja** (<http://www2.arnes.si/~ssplbris/>): avtor **Lado Brišar** predstavlja svoje videnje nekaterih zelo zanimivih in manj znanih brezpotij v naših gorah. Dodatno si lahko ogledamo tudi nekatere »cvetke« iz planinskih vodnikov in njegov komentar napisanemu. Zanimive strani za vse, ki radi zahajajo na brezpotja.

• **Slovenija, dežela slapov** (<http://www.burger.si/factsabout.htm>): kot že naslov pove, te strani vsebujejo različne podatke o slapovih v Sloveniji. Ker je večina slapov v gorskem svetu, sodijo te strani tudi v planinsko tematiko. Strani ureja **Boštjan Burger**.

• **Gorništvo – lezenje po domačih in tujih gorah** (<http://www2.arnes.si/~sodurust/gore.html>): **Uroš Rustja** je pripravil obsežen opis Himalaje z veliko slikovnega gradiva ter reportaže iz Visokih Tur in Dolomitov z galerijo fotografij.

• **Slovenia outdoors** (<http://rubin.ijs.si/Docs/Outdoors.html>): **dr. Simon Sirca** je v angleškem jeziku pripravil opis naših gor, favne in flore ter opise gorskih jezer.

• **Izleti po slovenskih gorah in hribovju** (<http://users.over.net/bostjan/>): **Boštjan Borštnar** je pripravil opise nekaterih izletov v slovenske gore. Predvidel je tudi možnost iskanja izletov po kriterijih, a dokler baza podatkov o izletih ne bo večja, je to le slab pripomoček. Vsekakor zanimive in truda vredne spletne strani.

• **GORE... LJUDJE – kronika strani** (<http://www.planid.org/SSS/sss-kro.htm>): bogata zbirka slovenskih planinskih spletnih strani, razvrščenih po datumu nastanka. Strani ureja **Franci Savenc**.

• **Planinske povezave** (<http://mypage.goplay.com/planinske-povezave/>): avtor tega prispevka je pripravil posebne spletne strani, kjer je objavljen članek z vsemi povezavami.

POKRAJINA

Turizem se v Sloveniji vedno bolj razvija in vedno več turistov in planincev za iskanje podatkov o lokaciji dopustovanja uporablja internet. Zato ni čudno, da se na internetu tedensko pojavljajo novi opisi krajev, gor, dolin, občin, regij ipd. Ti so izredno bogati in grafično zelo dodelani, saj jih večinoma vzdržujejo profesionalci. Opravi sem izbor nekaterih izmed teh strani, ki so

TRIGLAVSKI NARODNI PARK

TRIGLAV NATIONAL PARK, SLOVENIA, EUROPE

SI-4260 Bled, p.p. 12 ... tel. ++386 (0) 64 / 74 11 88 ... fax. ++386 (0) 64 / 74 35 68 ... tel. Tretna: ++386 (0) 65 / 89 330 ...
 Email: Triglavski-narodni-park@tnp.gov.si

TRIGLAVSKI NARODNI PARK -- TRIGLAV NATIONAL PARK -- NATIONAL PARK TRIGLAV -- PARCO NATIONALE DEL TRIGLAV --

Start | Prejeto | SEMIN | Internet | TNP...

17.02

Spletne strani Triglavskega narodnega parka

zanimive tudi za planince. Naslov vsake strani pove dovolj, tako da opisi niso potrebni.

- **Bohinj** (<http://www.bohinj.com/?x=2-98>);
- **Drežnica** (<http://www.kobarid.si/dreznica/>);
- **Gore v Posočju** (<http://www.sigov.si/uetolm/gore/index3.htm>);
- **Gornje Posočje** (<http://www.sigov.si/uetolm/posocje/index2.htm>);
- **Jezerko** (<http://www.seite.si/>);
- **Kališče** (<http://www.myfreehost.com/mrekar/>);
- **Kranjska Gora** (<http://www.kranjska-gora.si/>);
- **Kriška gora** (<http://www.geocities.com/RodeoDrive/5467/kriska1.htm>);
- **Krn** (<http://galerija.tol.sik.si/krn/>);
- **Levstikova pot** (<http://www.geocities.com/Colosseum/Dugout/8682/Levstik.htm>);
- **Logarska dolina** (<http://www.logarska-dolina.si/>);
- **Osp** (<http://www.capris-d.si/vasi/osp/>);
- **Porezen** (<http://www2.arnes.si/~krklubs2/marjan/Porezen/>);
- **Posoški razgledi** (<http://galerija.tol.sik.si/razgledi/>);
- **Šmarna Gora** (<http://www.come.to/smarnagora/>);
- **Šmarna Gora** (<http://www.smarnagora.com/>);
- **Uršlja Gora** (<http://www.kopa.si/gora/>);
- **Velika Planina** (<http://www.geocities.com/velplan/>).

SPLETNE STRANI DOLOČENE DEJAVNOSTI

V okvir planinstva sodi ogromno dejavnosti, saj planinstvo ni le hoja v gore, ampak mnogo več. Ta »mного več« sem poskušal zajeti v tem poglavju. Vsekakor bi sem sodilo še ogromno drugih strani, a te že imajo svoje skupine.

- **Triglavski narodni park** (<http://www.sigov.si:90/tnp/>): naš edini narodni park ima vsebinsko zelo bogate spletne strani, na katerih je moč najti veliko koristnih podatkov.

- **Slovenski planinski mejni prehodi** (<http://www.mnz.si/slo/up/meja/planine.html>): Ministrstvo za notranje zadeve RS je pripravilo pregled planinskih mejnih prehodov z Avstrijo (opis in izsek karte z označenim prehodom) in objavilo vsebino sporazuma z Avstrijo o planinskih mejnih prehodih.

- **Kartografija in orientacija** (<http://www.o-4os.ce.edus.si/projekti/geo/index.htm>): na zelo poučen način predstavljeni kartografija in orientacija. Na teh spletnih straneh se bo dobro znašel vsak začetnik in tudi poznavalci bodo dobili kakšen zanimiv podatek ali idejo, kako učinkoviteje predstaviti ti dve temi. Ene izmed najboljših strani na tem področju!

- **Slovensko planinsko orientacijsko tekmovanje 2000** (<http://mypage.goplay.com/spot-2000/>): orientacijska dejavnost je znotraj PZS vedno bolj razvita in tudi orientacijska tekmovanja pridobivajo pomen. Najpomembnejše tekmovanje na tem področju v okviru PZS, ki je vsako leto meseca maja, je dobilo tudi svoje spletne strani. Poleg podatkov o samem tekmovanju je objavljena tudi zgodovina tekmovanj, pravila in nekateri drugi dokumenti s tega področja.

- **Tekmovanje Mladina in gore 1998** (<http://mypage.goplay.com/MIG1998/>): v okviru državnih osnovnošolskih tekmovanj Mladina in gore je bilo to jubilejno, 10. tekmovanje in hkrati prvo, ki je bilo predstavljeno na internetu.

- **Tekmovanje Mladina in gore 1999** (<http://www.fortunecity.com/greenfield/eagles/979/>): v letu 1999 je bilo že 11. tekmovanje MIG, in sicer v Framu. Domači planinci so pripravili tudi posebne spletne strani, kjer lahko najdete rezultate in fotografije s tekmovanja.

- **Regijsko tekmovanje Mladina in gore – Ilirska Bistrica 1999** (<http://www.geocities.com/mladinaingore99/>): ker se zaradi vremenskih razmer primorski mladi

planinci niso udeležili državnega tekmovanja MIG, so organizirali svoje tekmovanje, ki se ga je udeležilo kar nekaj ekip. Predstavljeno je tekmovanje in rezultati.

• **Planinski orel** (<http://www2.arnes.si/~sopsore/Orel/Oindex.htm>): vse o sedaj že bolj redki živali, planinskem orlu. Vsebinsko in spletne strani so izdelali učenci OŠ Zali Rovt iz Trziča.

ZALOŽNIŠTVO

Slovenska planinska literatura ima bogato zgodovino in je ena izmed obsežnejših tudi v svetovnem merilu. A žal se le redki avtorji tiskanih del odločajo za delno ali celotno objavo svojega dela na svetovnem spletu. V tej skupini so zbrane tiste spletne strani, ki nam prinašajo delček tiskane literature tudi na monitorje.

• **Plezalni vodniček po Zasavju** (<http://www.kiss.uni-lj.si/~k4fm0089/>): predstavitev knjižice s prikazom, kako so plezališča opisana v vodniku.

• **Skrivnosti nedotaknjenih strmin** (<http://www.tris-a.si/knjiga>): kratka predstavitev knjige, ki je zapolnila manjšo vrzel na področju literature za turno smučanje.

• **Sto slovenskih vrhov** (<http://www.educa.fmf.uni-lj.si/izdel/ponudba/1996/hribi/kamninske.htm>): opisi nekaterih izletov v Kamniško-Savinjskih Alpah iz knjige **Stanka Klinarja**.

• **Sto slapov v dolini Loške Koritnice** (<http://www.maranatha.krajnik.si/maranatha/100slapov>): predstavitev knjige treh avtorjev in zanimive fotografije.

• **Sidarta** (<http://www.tris-a.si/sidarta>): poleg Planinske založbe najpomembnejši založnik planinske literature v Sloveniji. Škoda je le, da spletne strani niso vsebinsko bogate, saj bi ta založba širši internetni javnosti imela kaj predstaviti.

MEDIJI

Vsako dejavnost spremljajo tudi mediji, ki večinoma odločajo, katera dejavnost je bolj oz. manj popularna. Ker je planinstvo med Slovenci zelo razširjena dejavnost, se zanj najde prostor v kar nekaj medijih. Vsem medijem iz naše dejavnosti je skupno to, da svoje prispevke premalo objavljajo na svetovnem spletu. Med predstavitev pogrešam spletne strani Planinskega vestnika, ki ni našel svojega koščka interneta niti pod streho spletnih strani PZS.

• **VEČER – rubrika Gore in ljudje** (<http://bog.czp-vecer.si/vecer99-1/0.asp?kaj=68>): strani so že opisane v poglavju *Splošne spletne strani*.

• **GRIF – revija za raziskovalce nekoristnega sveta** (<http://www.motomedia.si/grif/>): večino prostora namenijo ta revija planinski dejavnosti. Del prispevkov je možno najti tudi na internetu.

• **NONSTOP online** (<http://www.delo-revije.si/nonstop.htm>): priloga revije Stop prinaša zanimivosti iz planinstva ter opise nekaterih izletov v okolici Bleda, Bohinja in slovenske morske obale.

• **Ongrčki – glasilo PD Onger Trzin** (<http://sirena.dns.org/hp/onger/Ongrecki.htm>): vsekakor vsebinsko najbogatejše društveno glasilo pri nas. Velik del prispevkov lahko preberete tudi na njihovih spletnih straneh.

• **Planinske novice v Primorskih novicah** (<http://www.prim-nov.si/cgi-shl/slo.pl/novice/vodnik/plani.html>): primorska planinska društva objavljajo svoje aktivnosti v tej rubriki in podatki so dostopni tudi preko interneta.

• **Radio Ognjišče – doživetja gora** (<http://www.ognjisce.si/radio/planin.htm>): oddaja, ki predstavlja del svojih prispevkov tudi na internetu.

• **Xpress – časopis za pogumne** (http://www.kiss.uni-lj.si/xpress/stalni_dokumenti/impresum.htm): prinaša novice s področja športnega plezanja in alpinizma. Strani so zelo neredno obnovljene.

OSEBNE SPLETNE STRANI

Osebnostne spletne strani so namenjene večinoma predstavitvi tistih posameznikov, ki nekaj pomenijo v določeni dejavnosti. Sam sem izmed kopice takšnih strani izločil tiste, ki poleg suhoparnega naštevanja osebnih podatkov vsebujejo tudi splošno zanimivo planinsko dejavnost posameznika.

• **Tomaž Humar** (<http://www.humar.com/>): poseben opis tega svetovno znanega alpinista ni potreben, saj vsi poznamo njegove podvige. Več o njem in njegovi alpinistični dejavnosti lahko izveste na njegovih spletnih straneh.

• **Slovenian ski extrem** (<http://www.slog.net/extreme/kazalo.htm>): osebna predstavitev **Dava Karničarja** ter opis njegovih dosedanjih alpinističnih podvigov.

• **Mountain experiences** (<http://www.promel.si/branko/climbing/>): grafično zelo dovršena predstavitev **Branka Ivaneka**, alpinista in oblikovalca več spletnih strani. Predstavitev je v angleškem jeziku.

• **Gorski in kolesarski izleti po Sloveniji** (<http://members.xoom.com/mcelik/>): z uvodnim sloganom »S kolesom, gozdarji in turnimi smučmi po Sloveniji« nam avtor v bistvu pove skoraj vse o teh spletnih straneh. Opisani so predvsem zahtevnejši planinski izleti, dva turna smuka in nekaj gorsko-kolesarskih izletov ter dodana galerija fotografij.

• **Spantik** (<http://www.amebis.si/prezelj/spantik/>): zbirka fotografij **Marka Prezljaja**.

• **Akadem'c** (<http://fov.uni-mb.si/~ufopra13a/aa0/hp.html>): **Uroš Mesarič** predstavlja svoje alpinistične podvige.

• **Marjan Kovač** (<http://www.geocities.com/marjan-kovac/>): osebna predstavitev alpinista in njegove odprave.

• **Dušan Golobič** (<http://www.sk-branik.si/dusan/index.html>): opisi odprav, turnih smukov in trekingov, ki jih je opravil ta mariborski alpinist.

• **Miran Kladnik** (<http://www.ijs.si/lit/galerij1.html-12>): profesor na Filozofski fakulteti v Ljubljani, ki veliko svojega časa namenijo goram in fotografiji. Na svetovnem spletu predstavlja kar nekaj svojih fotografij z motivi gorá.

• **Matej Pivec** (<http://matej.amebis.si/>): planinec, alpinist in gornik iz Medvode predstavlja svojo dejavnost. Objavljenih je tudi nekaj fotografij z njegovih potepanj po hribih.

- **Igor Puhan** (<http://www.geocities.com/igorpuhan/CLIMB.html>): v okviru svojih spletnih strani Igor predstavlja tudi novice in zanimivosti s področja plezanja, lednega plezanja, odprav in izobraževalnih akcij. Temu je dodal tudi nekaj fotografij.
- **Rok Brilej** (<http://www2.arnes.si/~ssdrbril/index.html>): nekaj malega o njegovi planinski aktivnosti ter izbrane fotografije.
- **Miha Mramor** (<http://www.angelfire.com/biz/mrmiha/triglav.html>): opis poti na Triglav, kot jo vidi štirinajstletnik.
- **Anže Čok** (<http://www.geocities.com/Yosemite/Campground/3280/>): predstavljena je Anžetova alpinistična dejavnost in prikazanih nekaj slik z njegovih vzponov.

SPLETNE STRANI SLOVENSkih PODJETIJ, POVEZANIH S PLANINSTVOM

V zadnjem času so postale spletne strani podjetij skoraj nujna za preživetje v konkurenčnem boju. Zato so komercialne spletne strani na visoki grafični ravni in vsebina se vedno bolj širi. Tisti najbolj drzni so se lotili tudi »on-line« nakupov, kar pomeni, da je možno njihove izdelke naročiti in plačati kar prek spletnih strani oz. interneta. Vsekakor se trend komercialnih spletnih strani močno povečuje, tako da bomo lahko že čez kakšno leto ali dve preko svetovnega spleta preverili ponudbo in cene skoraj vseh slovenskih prodajalcev planinske opreme. Izbira bo mnogo lažja in hitrejša, a še vedno bo za mnoge artikle potrebno iti v trgovino in se osebno prepričati o kvaliteti in ustreznosti izdelka za vsakega posameznika.

- **Alpina** (www.alpina.si): proizvajalec planinske obutve. Možen tudi on-line nakup.
- **City wall** (<http://www.citywall-sp.si/index.html>): izdelovalec dvoranskih plezalnih sten.
- **Iglu šport** (<http://www.iglusport.si/>): zastopnik mnogih blagovnih znamk za Slovenijo in zelo razširjena prodajna mreža trgovin s planinsko opremo.
- **On-line** (<http://www.on-line.si/>): proizvajalec planinskih oblačil.
- **Pink point s.p.** (<http://www2.siol.net/ext/pink-point>): trgovina v Kranju, ki prodaja tudi opremo za gore (narhrbniki, šotori ipd.).
- **Planika** (<http://www.planika.si/index1.html>): proizvajalec planinske obutve. Možen je tudi on-line nakup.
- **Promontana** (<http://www.promontana.si/>): zastopnik nekaterih blagovnih znamk za Slovenijo in prodajna mreža trgovin s planinsko opremo.
- **Rjavina – trgovina** (<http://www.papler.si/rjavina/>): trgovina z alpinistično opremo iz Bohinja.
- **T.E.R.R.A.** (<http://www.planid.org/TERRA/index.htm>): uvoznik in distributer gorniške opreme.
- **Vrh Slovenija** (<http://www.vrh-sp.si/>): proizvajalec planinskih oblačil.

RAZNO

Kljub razdelitvi planinskih spletnih strani na mnoge skupine še vedno ostajajo nekatere strani, ki jih nisem mogel razvrstiti v opisane skupine. Zato so pod skupi-

no razno resnično zelo različne spletne strani – tako po vsebini kot po grafičnem videzu.

- **Extremekanal** (<http://www.extremekanal.com/>): na teh straneh je predstavljeno nekaj pustolovskih oziroma ekstremnih dejanj Slovencev, kamor pogosto spadajo tudi alpinistične odprave.
- **Sekcija za gorniško medicino Slovenskega zdravniškega združenja** (<http://www2.mf.unilj.si/~gore/SGM/Ust-smg.html>): sekcija, ki je bila ustanovljena leta 1998, na svojih spletnih straneh objavlja statut, pristopno izjavo in podatke o vodstvenih članih sekcije.
- **Gorniški klub Skala – program izletov** (<http://www.geocities.com/boyan65/skala.html>): z naslova lahko razberemo vse, kar ta stran ponuja. Dodan je še seznam članov Slovenskega gorniškega kluba.
- **Miheličev dom na Govejku** (<http://govejek.8m.com/index.html>): dom je v lasti PD Obrtnik Ljubljana, predstavljeni so osnovni podatki o domu.
- **Počitniški dom Možnica** (<http://www.ipris.si/>): podjetje iz Nove Gorice daje v najem počitniški dom. Na spletu predstavljajo dom, dolino in bližnjo okolico. Izveste lahko za ceno najema ter dobite tudi dodatne informacije.
- **Miroslav Svetičič »Slavc« – IN MEMORIAM** (<http://www.geocities.com/svecic/>): nekaj znanih slovenskih alpinistov je pripravilo spominske spletne strani Slavcu, ki je umrl na Gašerbrumu IV leta 1995.
- **Moja Trenta** (<http://www.caspis.si/expo/mm/>): na internetu predstavljene slike slikarke **Mihaele Maraž** z motivi doline Trente.

ZAKLJUČEK

Preučevanje določenega segmenta interneta je zaradi zelo hitrega razvoja in ogromnega obsega zelo težko delo. Sam sem poskušal zajeti vse, kar vsebinsko sodi v planinstvo na območju Slovenije. Vsak sam bo lahko ocenil, koliko mi je to uspelo.

Vsekakor je to nikoli zaključen projekt, saj je internet »živ« organizem, ki se nenehno razvija. Nekateri deli odmirajo, medtem ko nastaja kopica novih. Vse to spremljati ni lahko, kaj šele voditi ažurno evidenco. Zato prosim vse, ki so ugotovili pomanjkljivosti tega seznama, da mi sporočijo svoje ugotovitve po elektronski pošti: Rotovnik@siol.net. Poslane pripombe bom poskušal upoštevati pri urejanju posebnih spletnih strani, ki vsebujejo vse navedene povezave.

P. S.: Opisane povezave sem našel na naslednjih spletnih straneh (razvrščene po količini uporabljenih povezav): **GORE...LJUDJE** (glej 3. poglavje), **Gorske strani v Sloveniji in tujini** (glej 10. poglavje), **EON** (<http://www.eon.si>), **Mat'kurja** (<http://www.matkurja.com/>), **Slowwenija** (<http://www.slowwwenia.com/>), **PZS** (glej 3. poglavje), **MO PD Šoštanj** (glej 5. poglavje), **AO Rašica** (glej 6. poglavje) ter z drugih spletnih strani in iz lastnega arhiva. Kar nekaj koristnih nasvetov sem dobil od Francija Savenca, za kar se mu zahvaljujem.

KRATKI NASVETI ZA HOJO V HRIBE

MIHAEL DEMŠAR

Zakaj ljudje hodijo v hribe, planine in gore, ni bilo še nikoli pojasnjeno in menda tudi ne bo. V hribe preprosto hodiš – vleče te ali pa ne. Ker nasvetov za hojo v hribe – če ste že eden od tistih, ki to morajo početi – ni nikoli preveč, se mi zdi kar dolžnost, da povem nekaj lastnih izkušenj iz hribolazenja, ki bi lahko komu prišle prav.

1. nasvet: Pred leti sem hodil na tečaj iz hribolazenja. Bilo je zelo koristno, vendar mi je v spominu ostalo samo to, da je pri hoji navzgor vedno treba stopati na celo stopalo (podplat) in nikoli samo na prste. Preizkusil sem in ugotovil, da se res veliko manj utruiš, če hodiš po celih stopalih, čeprav sem na predavanju dobil vtis, da predavatelj misli samo na to, da bodo čevlji enakomerno obrabljeni.

2. nasvet: Nikoli ne hodite vzravnani kot sveča. Ne poravnajte hrbtenice pri vsakem koraku, ki ga naredite na planinskih poteh. To vas bo silno utrudilo, ker morate ob vsakem koraku težišče svojega telesa visoko dvigniti. Brez potrebe previsoko dvigati 80 ali 100 kilogramov pa ni nobena šala. Težišče telesa je treba imeti čim nižje. Poskusite hoditi v rahlo skrčeni hoji, skoraj malo v počepu. S tem ste težišče telesa znižali za najmanj sedem centimetrov, kar je glede na telesno težo že ogromno. Zelo natančni preizkusi so pokazali, da n. pr. 300 metrov razlike v nadmorski višini s takšno

hojo skrajšate za najmanj šest minut. Pri večjih višinah in daljši hoji so rezultati še veliko boljši. Ne gre pa samo za čas, gre tudi za to, da se pri hoji »v rahlem počepu« neprimerno manj utrudite in ste ob prihodu v kočjo še sposobni pozdraviti oskrbnika.

3. nasvet: Dihanje je izredno pomembno. Pri hoji čez Komarčo mi je nekoč star hribolazec (zelo živ je še danes) svetoval, naj si na začetku poti vtaknem med zobe zobotrebec in naj ga držim čelo pot lepo med zobmi, pa ne bom nikoli zadihan. Dihanje je zelo pomembno. Znak nepravilnega dihanja je, da vam začne puščati nos, ko pa vam začno iz ust nekontrolirano teči sline, je z vami že zelo narobe. Takrat se rajši obrnite v dolino, da ne bodo imeli drugi sitnosti z vami.

4. nasvet: Potenje je zelo nerodna stvar. Človek ne ve, ali bi se brisal ali bi pustil vse skupaj na miru in se obrišal šele doma. Na kratki turi še gre, na dolgi pa je stvar bolj neprijetna, saj se je treba tudi preobleči. S srajcami in majicami običajno ni težav pri preoblačenju. Pri naporejših turah pa so nemalokrat od potenja mokre tudi spodnjice. Hrbtenica je odličan žleb, po katerem tečejo potne srage naravnost – ve se kam. Da ne boste v planinski kočji sedeli v mokrih gatah, sta možni dve rešitvi. Prva je ta, da spodnjih hlač sploh ne nosite in torej ne bodo mokre. Ta rešitev ni najbolj sodobna in higienska (je pa praktična), zato bolj kaže pred hojo navzgor zadaj za pas zatlačiti kakšno manjšo ali večjo brisačo, odvisno od tega, koliko meri vaš zadnji del.

Ukazi

VERA PIPAL

*Da ne smem, si ukazala,
tebe več se dotaknit';
zvedela si, siva skala,
kako znam pokoren bit'.*

*Moram da, si ukazala,
hojo k tebi opustit';
zvedela si, siva skala,
kako znam pokoren bit'.*

*Moram da, si ukazala,
tebe se povsod ognit',
zvedela si, siva skala,
kako znam pokoren bit'.*

*Zraven si mi ukazala,
da te moram pozabit';
'bogal bi te, siva skala,
ak' bi moglo se zgodit'.*

Novo leto prihaja

ALEŠ TACER

*Leto letu je podobno,
mnogi morda porekó;
novo le še bolj turobno
in brezplodno, češ, da bo.*

*A jaz rad bi vam drugače
o vsem tem spregovoril;
nekoliko po domače
v verze misli svoje vtil.*

*Staro leto se poslavlja
in na pragu sreča novo;
zavist se mu v očeh pojavlja,
strup v besedah zagotovo:*

*»Kaj sedaj mi v zelje hodiš,
sámo vse sem postorilo;
ko ti bogve koder blodiš,
obilje sem ljudem delilo.«*

*»Daj, daj, kaj se le šopiriš,
staro si že in uvelo;
bolje bo, da se pomiriš,
zdaj poprimem jaz za delo!*

*Mlado sem, poleta polno,
svoj pripravljen imam načrt;
ti pa si betežno, bolno,
leži na mrtvaški prt!«*

*Prišel prepir je do vrelišča,
v lase sta dami si skočili;
bilo je jokanja in vrišča,
kričeč sta nohte si lomili.*

*Že ura polnoč je odbila
in dušo spušča staro leto,
a novemu so zrastle krila,
pričara naj nam sreč nešteto!*

5. nasvet: Človek je vedno v dvomih, ali naj vzame s seboj pelerino, dežnik ali nič, če vremenska napoved ni najboljša. Najboljše je lepo vreme. Pa še takrat prežijo na vas padavine, ki se jih niste nadejali. Ko sem se pred leti grel na soncu pod napuščem kože na Rativcu, mi je točno na glavo priletel masten in tekoč iztrebek vrane, ki se je tudi sončila na strešnem žlebu nad mojo glavo. Zato priporočam: imejte s seboj dežnik, po možnosti iz plastike (ne kovinski), in pazite tudi, kako se obnašajo vrane, kavke in druge leteče planinske lepote.

6. nasvet: Palice ali ne, to je zdaj vprašanje! Za mene ni. Priporočam palice, in sicer leskove. Dobiš jih lahko kjerkoli, posebno v Bohinju, kjer bodo nekdanje senožeti kmalu vse poraščene z leščevjem. Te palice so zelo poceni in nastavljive po velikosti. Leskovo palico lahko držiš kjerkoli, bolj visoko ali malo bolj nizko. Lahko jo malo odrežeš ali pri naslednjem grmu izbereš malo daljšo. V nahrbtnik jih ni treba tlačiti, ker jih je povsod dovolj. Pa še varuhi narave vas bodo veseli, ker ne boste povzročali zoprnega kovinskega hrupa, ki ga delajo kovinske palice, ko udarjajo ob kamenje. Leskovka je zajamčeno neslišna.

7. nasvet: Prehrana in odvajanje sta lahko velik problem. Poseben križ je z veliko potrebo. Ko ravno mislite, da ste daleč naokoli sami, se pojavi kakšen nebodigatreba in vam prekriža vaše zahrbtnne namene. Ne onesnažujte čiste gorske narave in ne spreminjajte njenih vonjav! Potrpite do doma! Če boste, boste zanesljivo prej doma, kjer so vas gotovo že težko čakali.

8. nasvet: Nekje sem prebral, da sta pozdravljanje in drevesni mah v tesni povezavi. Tam, kjer ne raste mah, se ljudje pri srečevanju ne pozdravljajo, nasprotno pa se tam, kjer so drevesa bogato obložena z mahom, prav vljudno in glasno pozdravljajo. Mogoče je pozdravljanje odvisno tudi od nadmorske višine. Zame je bolj vprašanje, kdo naj prej pozdravi, ali tisti, ki se že vrača v dolino, ali tisti, ki se šele muči navzgor. Ne strinjam se s pisanjem v Planinskem vestniku, naj bi prej pozdravil tisti, ki gre navzgor. Revež, ki se šele vzpenja, je velikokrat težke sape in potreben lepega pozdrava. Zato naj prvi pozdravi tisti, ki gre od zgoraj navzdol. Ta ima bolj lahko sapo, lažje pozdravi, pa še vzgojno je, da ne bo domišljav, češ, jaz sem pa že bil prvi na vrhu.

odmevi

Nazaj v planinski raj

V uvodnem članku PV 9/2000 z naslovom »Nič več v planinski raj« je dr. Vladimir Škerlak prekucniško zapovedal planinskim društvom, da naj na svojih občnih zborih nemudoma spremenijo ime v gorniška društva. Tako da pač veleva znanstvena resnica, na podlagi katere se sedaj odločamo in obenem odpuščamo našim prednikom, ki pač niso bili dovolj razgledani oz. niso zmogli uveljaviti znanstvene resnice.

1. Tradicija in zgodovinske korenine nas zavezujejo, da ohranjamo v rabi planinsko društvo.

Iskanja bistva našega početja, motivov, ciljev in tudi pojmov, ki bi to najbolj pravilno izražali, potekajo na straneh Planinskega vestnika občasno že več kot 100 let. Zato bi pričakoval od nekoga, ki svoj prispevek označuje za znanstveno resnico, da bo bolje poznal že napisano in da za utemeljevanje svojih stališč ne bo uporabljal besed »baje«, »kolikor sem slišal«, »ne vem«. Na tem mestu bom citiral le dva prispevka.

Članek, objavljen v 4. številki PV 1929. leta izpod peresa dr. Josipa Tominska, briljantno, vsekakor bolje kot članek dr. Škerlaka, pojasnjuje uporabo besede planinstvo in razčlenjuje pojme, povezane z njim. Naj povzamem zgolj njegov zaključek: »Mi Slovenci imamo Planinsko društvo, smo planinci in gojimo planinstvo ne samo v Alpah (Planinah), ampak v vseh gorah-planinah, pa tudi v pokrajini, ki je med gorami. Naše domače ime nam zadostuje za vse slučaje.« Nazadnje so se planinska društva do tega vprašanja opredelila v Vodilih, sprejetih oktobra 1999 na skupščini PZS. Tam smo zapisali takole: »Slovenski jezik je bogat s pojmi, ki označujejo obiskovalce gor (planinec, gornik, hribolezec, plezalec, alpinist...), njih uporaba pa je odvisna od krajevnih značilnosti. V vsakdanjem jeziku je uveljavljena beseda planinski, ki opredeljuje naše početje v gorah z vsemi njenimi izvedenkami. Več kot stoletno izročilo in raba, kot npr. Slovensko planinsko društvo in mnoga planinska društva ter Planinski vestnik, ki več kot sto let širijo planinstvo, nas zavezujejo, da ohranjamo planinstvo kot besedno rabo za naše početje. S tem se na

najbolj izviren način držimo naših korenin in ohranjamo »slovensko lice slovenskim goram«.

Pri tem pa ne nasprotujemo tistim planincem, ki svoja početja v gorah poskušajo imenovati drugače predvsem z namenom, da pokažejo, da je njihovo doživljanje gora pač način njihovega življenja. S tem največkrat želijo tudi izraziti razlike v zahtevnosti njihovih ciljev od ciljev množic, ki običajno ostajajo na nižjih vrhovih in položnejših poteh (avant-turisti, alpinisti/šodrovci, planinci/gorniki). Taki pojavi v organizaciji pričajo, da je planinstvo ponovno pred kvalitetnim razvojnim skokom, ki ga mora organizacija tenkočutno zasledovati in podpirati.

2. Pojmovati planinsko društvo zgolj kot klub tistih, ki hodijo v gore iz športnih nagibov, je zmotno; pomeni oženje njegove funkcije.

Slovensko planinsko društvo je bilo od samega začetka ustanovljeno za celovito pokrivanje gorskega prostora. To niso bili klubi po vzoru angleškega Alpin Cluba, ki združujejo zgolj ljubitelje gor. Razlika v konceptu se je ohranila do danes. Vse planinske organizacije, ki delujejo v alpskih predelih, imajo or-

ganizacijo, kadre in znanje naravnano v celovito gospodarjenje gorskega prostora. V zgodovini so v planinskih društvih delovali avanturisti, hribolazci, alpinisti, jamarji, fotografi, smučarji, markacisti, gorski reševalci, gorski stražarji, cici-bani-planinci, gospodarji, v zadnjem času pa tudi jadralni padalci, športni plezalci, gorski kolesarji itd. Vsem je dajalo in daje planinsko društvo zavetje, ker se je opredelilo kot društvo, ki bo prijazno do vseh interesov, ki jim je medij gora. Tudi zato, ker smo kompletni v svojem delovanju, imamo slovenski planinci med ljudmi velik moralni ugled in množično izraženo pripadnost, ki nas uvršča na šesto mesto na svetu.

3. Predlog dr. Škerlaka, pa najsi je to on hotel ali ne, je tudi strankarsko obarvan, zato ga zavračam.

Pred leti so ustanovili Slovenski gorniški klub Skala – zvezo gorniških klubov, ki je interesna frakcija ene od večjih političnih strank. Ker Planinska zveza Slovenije poudarja svojo nestrankarsko držo, je na tej točki razkorak med njima največji. Na slavnostni akademiji ob ustanovitvi je bilo pojasnjeno, da gornik hodi po brezpotjih za razliko od kravjih, ovčjih, kozjih in konjskih pastirjev – planincev. To so sicer delitve, ki jih poznamo iz časov, ko je z Roussojevimi načeli »nazaj k naravi« ozaveščena gospôda obiskovala gorske predele, po brezpotjih pa so jih vodili in jim poti nadelovali domači prebivalci, ki so s tem služili dodaten denar za preživetje. Takrat smo dejali, da bo zgodovina pokazala, ali bo meja med »planinsko rajo in gorniškim meščanstvom« tekla prav med Planinsko zvezo Slovenije in Gorniškim klubom Skala. Morda ustanavljanje mreže gorniških klubov ni steklo tako, kot so si zamišljali nje strategji, zato se lahko načrt izpolni tudi tako, da se katero od obstoječih planinskih društev preimenuje v gorniški klub.

Zavoljo tega je zaključek članka dr. Škerlaka zame predvsem provokacija in kot predlog povsem neukosten in nesprejemljiv.

Andrej Brvar

Triglav z drugimi očmi

Triglav je vse čase veljal za simbol slovenstva, veljal je za našega očaka in še mnogo drugih laskavih naslovov si je prislužil s svojo lepoto in mogočnostjo.

Zadnje čase pa se o njem sliši vse mogoče, kar nas ljubitelje naših planin zelo moti.

Med ljudmi se slišijo besede, kot so: Kaj pa je priti na Triglav, tja lahko pride vsaka stara baba!

Ko si tam, srečuješ vse mogoče ljudi, ki nasedajo takšnim in podobnim neumnostim. Hodijo v platnenih teniskah, brez vsake opreme, brez toplih oblačil, pelerin in podobne »navlake«, ki jo mi vlačimo s seboj. Srečaš človeka, ki ga je tako strah,

da mu je slabo, saj med vsem govorjenjem, ki ga je o Triglavu slišal, ni bilo niti besedice o zahtevnosti poti, o prepadih, ki tam dejansko so, čeprav je pot dobro varovana.

Nihče mu ni povedal (ali pa je preslišal), da je pot nevarna, zahtevna in da ni za vsakogar. Srečaš spet drugega, ki zelo glasno in prav divje proslavlja svoj prvi (in verjetno zadnji) vzpon. Ob poti vidiš smeti, ki jih izčrpani in neuki prvciki puščajo za seboj. Če naravo spoštuješ, ji ne moreš in ne smeš puščati svinjarije. Nobenemu prijatelju namenoma ne delaš škode, narava, ki je v gorah še res čista in prvinska, pa je naš prijatelj. Ljudje smo del narave in tisti, ki ne čutijo tako, nimajo tam kaj iskati. Samo da lahko rečejo, da so bili na Triglavu – in že so srečni. Pozabijo na tiste planince, ki z vrečami hodijo za njimi in pobirajo njihove odpadke.

Še vedno se čudimo, da je toliko nesreč. Pri takšnih planincih, kakršne srečaš tu gori, je čudno, da jih ni še več. Kar dobri so, da lahko brez vsake opreme, brez znanja, izkušenj in kondicije prilezejo tako daleč.

Takšni in podobni »planinci« od Triglava nimajo nič drugega kot samo hvalisanje. Lepot, ki nam jih nudi, v svoji zavzetosti niti ne opazijo. Divjajo na vrh, kar prehitevajo drug drugega, rožic, ki rastejo ob poti, niti ne opazijo. Ne vidijo čudovitega razgleda, ki se nam odpira že med potjo. Nimajo se časa ustavititi ob

poti in v miru pogledati gamse, ki se pasejo v bližini. Vse te malenkosti so ostale našim očem. Nekateri še vidimo lepote Triglavskega pogorja, ki so ga nekateri že popolnoma razvrednotili. Gamsov je čedalje manj ob poteh, saj jih z vpitjem preganjajo v bolj mirne kotičke. Planik že nekaj let ob poteh okrog Triglava ni videti, tudi oveneli odtrgani šopki niso redkost.

Kaj si lahko bolj želimo kot to, da bi Triglav spet postal naš, planinski, ne pa zbirališče nekaterih divjakov, ki niso v ponos niti sebi niti planinstvu, kaj šele svoji domovini, na katere simbol so si s svojo drznostjo upali stopiti.

Davorka Lamut

iz planinske literature

V znamenja ujeti čas na Polhograjskem

Vse, ki jih pot vodi po slovenski deželi, usmerjajo znamenja od smerokazov in markacij do značilnih skal ali dreves na brezpotjih. Prav povsod pa popotnika pričakujejo še drugačna znamenja – kapelice in križi. Mnogo jih je, novih in lepo obnovljenih, ali pa starih, razpadajočih, skritih na najbolj samotnih predelih, stran od ljudi in obsojenih na pozabo.

Polhograjsko hribovje, bogato z belimi cerkvicami na gričih in v pobočjih, je bogato tudi z znamenji. Množica križev in kapelic popotnika pozdravlja na križpotjih, ob poteh ali na samotnih gozdnih krajih. Jožica in Jože Kavčič, domačina, sta šla na pot, se ustavljala ob teh znamenjih, jih popisovala, zapisovala, kaj so ljudje povedali o njih, poiskala zgodovinske vire, dodala še mnogo lastnega navdušenja in luč sveta je zagledala bogata, lepa in obsežna knjiga »V znamenja ujeti čas na Polhograjskem«. Resnično, znamenja so mnogo več kot le umetniška stvaritev, skozi njihove govore dogodki, ki so privedli do postavitve, skozi njihove govore ljudje, ki so tod mimo hodili, ljudje, ki ta zna-

V znamenje ujet delček časa na Polhograjskem

Foto: Marjan Bradeško

menja še danes oskrbujejo. Veliko so povedali prav domačini, sosedje, in tako se ljudsko izročilo ohranja trdneje kot le v govorici, če je tudi zapisano. Avtorica besedila Jožica Kavčič je z natančnostjo in zanosom zabeležila, kar je še ohranjenega med ljudstvom. Prehitro tone naš kulturnozgodovinski spomin in vsa pohvala in sreča, da imamo take navdušence, kot sta avtorja pričujočega dela.

Na polju znamenje stoji... je pel pesnik **Simon Gregorčič** in takšen naslov nosi tudi prvi del knjige. Pregled znamenj v tem delu je urejen po vaseh – vsaka vas župnije Polhov Gradec je predstavljena s črno-belim letalskim posnetkom, izsekom iz zemljevida in uvodno ljudsko modrostjo. Četudi mesta znamenj na zemljevidu niso označena, jih bo zemljevida večš popotnik bržkone večino našel prav hitro. Opisi sosednjih domačij in poti do njih so dovolj natančni, da ne bi smelo biti večjih težav. Sicer pa lahko popotnik vedno stori tako, kot sta storila avtorja – povpraša tod živeče ljudi in morda izve še kaj novega. Čar je prav v iskanju in spraševanju. Kdo je bil in kdaj? Popotnika, ki se ustavi pred znamenjem, četudi le za trenutek, vanj ujeti čas preprosto potegne nekam v preteklost, v čisto drugačne čase, med ljudi in navade, ki so nam da-

nes kar nekam tuji. Skozi omenjeno knjigo se nevsiljivo soočimo z verskimi, sociološkimi, etnografskimi in gospodarskimi značilnostmi preteklih časov, domišljijo nam razburkajo pretresljive in nenavadne zgodbe, povezane z nastankom opisanih znamenj. Vsako znamenje je predstavljeno tudi z lepo barvno fotografijo (avtor je Jože Kavčič) in podrobnimi podatki o materialu in merah.

V drugem delu knjige med »Utrinki iz časa in kraja« brskamo po gradu, hodimo po gozdovih in zajemamo vodo iz »žegnanih« studencev, se ustavimo ob »zjali peč« in v starih domačijah videmo orodja, ki so jih uporabljali pri že izumrlih obrteh. Popotnike bo verjetno najbolj pritegnil opis nekdanjega življenja na Polhograjski gori (Gora, Sv. Lovrenc), ko so tam ljudje še stalno živeli. Gledano iz današnjega časa so bili potrebni neverjetni napor, obenem pa so bili ti ljudje tako samooskrbni in vraščeni v naravo, da se od njih še danes lahko marsičesa naučimo.

Knjiga je prava skrinja (»skrinja zaveze«, kot v uvodu pravi **dr. Stanko Gerjolj**), iz katere se napaja bralčeva duša. Da v življenju potrebuje človek tudi umetnost, lepoto, nekaj, kar za sam fizični obstoj ni nujno potrebno, so vedeli tudi naši predniki: umetelno oblikovani portali, lepe »hišne kapelice« (niše) in freske na mnogih starih domačijah o tem zgovorno pričajo. In vsa ta znamenja so tudi našla pot v knjigo, ki bo vsakemu obiskovalcu Polhograjskega hribovja dala še nekaj več: izročilo, ki ne bo utonilo v pozabo, dediščino, ki nas bogati, znamenje, ki nas usmerja in kaže pot na križiščih življenja. Dobesedno in v prenesenem pomenu.

Knjiga je združila mnoge, od avtorjev in vse imenovanih domačinov, ki so prispevali k ohranjanju znamenj in ljudskega izročila, do mnogih strokovnjakov, s katerimi je avtorica, zgodovinarica, tesno sodelovala. V uvodni besedi je župnik **Bogdan Oražem** zapisal: »Popotnik, skozi življenje greš, postoj, pomoli. Premisli pot svojih prednikov in svoje življenje. Preteklo in sedanje, njihovo in tvoje se na tem znamenju zliva v eno...«

Popotnik po polhograjskih poteh se bo imel ob čem ustaviti.

Podatki o knjigi: Jožica Kavčič, Jože Kavčič: V znamenju ujeti čas na Polhograjskem, založba Salve Ljubljana, 2000 ISBN 961-211-192-8.

Marjan Bradeško

Seven summit – Sedem vrhov

Pri založbi Mitchell Beazley je **Steve Bell**, sam med osvajalci najvišjih vrhov kontinentov, izdal pripovedi izbranih avtorjev o najbolj dramatičnih doživetjih pri njihovih epopejah. Slovencem je v posebno čast, da je med štirinajstimi avtorji tudi **Viki Grošelj**, ki je po desetih osemtisočakah preplezal še najvišje vrhove vseh celin. Ob celinah kot inačica ali dodatek nastopa še Oceanija, saj je najvišji vrh Nove Gvineje precej višji od najvišje točke Avstralije. Morda je vprašljiva postavitev Elbrusa v Evropo namesto Mont Blanca, a če je zdaj še morda nekoliko bolj v Aziji, bo s priseljevanjem Azijcev v Evropo ta pomislek počasi odpadel.

Na kratko: po trije, štirje članki ali obravnave so namenjeni Everestu (8848 m, Azija), Aconcagui (6960 m, Južna Amerika), Mc. Kinleju (6194 m, Severna Amerika), Kilimandžaru (5895 m, Afrika), Elbrusu (5642 m, Evropa), Vinsonu (4897 m, Antarktika), Carstensz Piramidi (4884 m, Oceanija) in Kosciuszku (2228 m, Avstralija). Prav zadnja dva vrhova veljata, če je le eden od njiju, še bolje pa je, če sta oba. Tako je pred letom 2000 doseglo vse vrhove 25 alpinistov, samo z Oceanijo 49 in samo z Avstralijo 41. Med njimi je tudi Viki Grošelj, ki opisuje vzpon na najvišji vrh Antarktike s **Stanetom Klemencem**, **Rafkom Vodiškom** in **Stipetom Božičem** 5. januarja 1997. Takrat je z vrha tudi smučal, preplezali pa so še vrsto vrhov in smeri, tudi prvenstvene.

Med pisci je nekaj zelo znanih imen, poleg Grošlja na primer še **Ginette Harrison** (ki je 1999. leta 551

umrla na Daulagiriju), norveški ladjar **Arne Naess**, Nemeč **Gerhard Schmatz** (ki mu je leta 1979 žena umrla na Everestu), **Doug Scott** (gotovo najbolj moderen – alpski stil – alpinist med vsemi, steber britanskega himalajizma) in **Junko Tabei** (prva ženska na Everestu).

Vsako poglavje ima ob osnovni zgodbi še kratko zgodovino gore, geografski spis, zemljevid, skico in opis smeri, rastlinstvo in živalstvo. Knjiga je bogato opremljena z lepimi fotografijami, portreti avtorjev in kratkimi življenjepisi, tabelami vrhov, smeri in alpinistov ter vrstnim redom držav »osvajalk«.

Lepa in zanimiva knjiga z dodatno vrednostjo, ker Slovenca poudarjeno uvršča med tvorce svetovne alpinistične zgodovine. Knjigo »Seven summit« predstavlja (in prodaja) Mladinska knjiga v Konzorciju.

Tone Škarja

Petdesetletnica PD Zabukovica

Planinsko društvo Zabukovica praznuje petdeset let. Vrstijo se različne prireditve, od slavnostne seje do srečanja planincev na Homu in razvitja novega prapora. Praznujemo 30-letnico prvega slavnostnega sprejema najmlajših v planinstvo. To obdobje lahko obeležimo z besedami enega izmed govornikov na svečanem razvitju novega prapora: »Poslavlja se prapor, ki je vihral na pohodih ob spomenikih NOB, ki je bil razobešen na proslavah in prireditvah, s katerim smo se ob odprtem grobu poslovili od tega in onega člana društva. S tem se zaključuje bogato obdobje petdesetih let na poti življenja našega društva in ob novem praporu društvo stopa v novo petdesetletnico.«

Ob jubileju je bilo vprašanje, kako obeležiti prehojeno pot in ali bi izdali knjigo. Mladi so predstavili mladinske tabore, orientacijo, v društvu obstaja kronika. Knjigo bi bilo mogoče napisati. Vendar se je vodstvo soglasno odločilo, da izdamo dve zloženk, prvo ob 5. aprilu 2000, na rojstni dan društva, ob svečani seji,

Cerkev sv. Magdalene in Dragov dom na Homu stojita v naselju Matke ob srednjem toku Kolje.

drugo septembra, ko je bilo srečanje in razvitje prapora. Zloženkij naj bosta ilustrirani s slikami iz življenja društva.

Zloženkij sta izšli in doživeli lep sprejem.

Prva predstavlja postojanko Hom. Opisano je delo markacistov, gorske straže in vodnikov, ob tem opozorjeno na natresk in jeglič, ki raste na Kamniku. Škoda, da so pozabili na gamse, ki se prav tako pasejo na Kamniku. Pri delu vodnikov sta opisana oba tradicionalna pohoda na Hom, ob dnevu žensk in jesenski pohod na Hom, ki letos praznuje 20 let.

Opisane so hoje po transverzalah, pozabljeno pa je, da je letos 15 let, kar so hodili po Jugoslovanski planinski transverzali in se povzpeli na Olimp in Musolo.

V zloženkij je predstavljena Savinjska planinska pot in delo mladinskega odseka, zapisano, da mladim ni neznana planinska šola, akcija ciciban planinec, mladi planinec in orientacija.

Druga zloženka je zgodovinsko obarvana. Poleg kronološkega pregleda, kako so gradili kočjo in kakšni so razgledi od nje, je opisana zgodovina cerkve, ki stoji poleg planinskega doma. Avtorica zloženke opozori na dejstvo, da je cerkev ena od najstarejših v dolini in da je zgrajena v gotskem slogu. V zloženkij je odgovor na vprašanje, zakaj stoji zvonik ločeno od cerkve: v prvi zvonik je udarila strela, drugi zvonik so odmaknili od cerkve, da bi jo zavarovali, če bi zagorelo v zvoniku. Opisana je zgodovina in usoda zvonov. V zvoniku so bili trije zvonovi. Najstarejši, ki ni ohranjen,

je imel letnico 1360. Ta in še en zvon sta bila plen avstro-ogrške vojske, ki je po cerkvah pobirala zvonove. Zvon, ki se je ohranil v I. svetovni vojni, je okupator v drugi svetovni vojni odpeljal v Avstrijo.

V prvi svetovni vojni so iz orgel, ki so bile po cerkvah, pobirali tudi bronaste piščali. Homske orgle so ostale brez 28 kg bronastih piščali.

Zloženka opozarja na zgodovino tega območja, na veliko prazgodovinsko gomilno grobišče iz obdobja halštata – starejše železne dobe. Naselbina nekje na pobočju Homa je tu živela med letoma 800 in 400 pred našim štetjem. Objavljena je slika žare, ki so jo izkopal v eni izmed gomil, in slika bronaste drobne ženske figurice s stiliziranimi rokama v ročki.

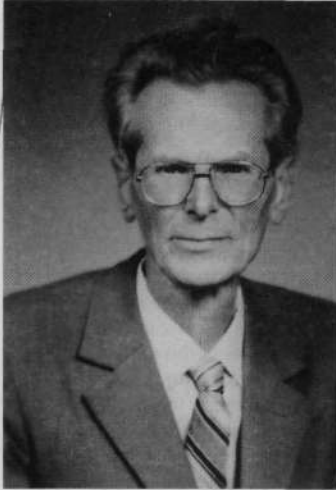
Zloženka se konča z legendo, ki govori o tem, kako je sv. Magdalena rešila dekle pred grajskimi lovci. Druga legenda govori o tem, da so bile na pobočju Homa ravbarske jame, kamor so razbojniki, ki so ropali na cesti v dolini, shranjevali svoj plen.

Obe zloženkij sta lepo ilustrirani, slike lepo dopolnjujejo tekst. Res je, da ni izšla knjiga, ki bi podrobno opisala delo in življenje društva, izšli pa sta zloženkij, ki lepo opozarjata na planinstvo, naravne znamenitosti itd.

V knjižni obliki je pred nekaj leti izšla raziskovalna naloga o zgodovini društva.

Zanimivi sta vabili, ki sta letos vabili na eno izmed prireditev. Na njem je odtisnjeno originalno vabilo, ki vabi na ustanovni društveni občni zbor.

Franc Ježovnik

društvene
noviceProf. dr. Cene Malovrh
(1915–2000)

V letošnjem letu se je iztekla plemenita, bogata in napredna življenjska pot univerzitetnega profesorja dr. **Ceneta Malovrha**.

Rodil se je na Gorenjskem, v Predosljah pri Kranju, v vasi z najlepšimi pogledi na Storžičevo skupino, Grintovce in Kamniške planine. Že z dobrimi dvajsetimi leti je začel zahajati v gore, Storžič pa je bila njegova prva in vseskozi najbolj priljubljena gora.

Za Kranjčane je Cene najpomembnejša predvojna alpinistična osebnost, saj je bil ob plezalnih vzponih tudi dosleden pri zapisovanju in hkrati edini registrator kranjskega plezalstva. Že kot 20-letnika ga zasledimo 9. oktobra 1935. leta vpisanega na Veliki Koroški Babi, kamor so bili takrat pristopi plezalnega značaja. V leta 1959 izdani knjigi »Stene in grebeni« **Borisa Režka** je zapis o zahodni steni Kočne, ki jo je Cene Malovrh preplezal s **Cirilom Hudovernikom**. Leta 1937 sta se Cene in Ciril odločila za novo smer nekoliko južneje čez Oltarja, kjer sta zašla v peto težavnostno stopnjo. Cene je bil aktiven v akademski planinski sekciji, pa tudi član Kranjske podružnice SPD.

V šestdesetih letih se je v PV ob 60. obletnici kranjskega planinstva pojavilo dragoceno Cenetovo spisje »Preprosti vzponi«. Gre za registracijo kranjskega predvojnega alpinizma, ki mu Cene počita: »Kranjčani sami smo največkrat po opravljenem delu v gorah s prstom na ustih godli sami vase in razpredali bajke o čaru osebnih doživljanj v strmoglavi pustinji skalovja in zametenih grebenskih razih« – za zapise o plezalnih vzponih, prvenstvenih smereh in drugih alpinističnih dogodkih pa se v Kranju ni in ni našlo volje in časa. Zatorej vse priznanje in zahvala Cenetu, da vsaj del alpinistične zgodovine ni šel v pozabo.

Konec tridesetih let si je Cene zamislil šotoriščno bazo pod Savinjskim sedlom in Jezerskim sedlom, kar je bilo izhodišče za plezalne vzpone. Izmed preprostih vzponov sta bila tudi vzpona v Štajersko Rinko in preplezan raz severovzhodnega stebra Štajerske Rinke. Z enakim elanom se je Cene s soplezalcem podal v vzhodno steno Kržiža – Koroške Rinke, preplezal pa je tudi severno steno Kranjske Rinke.

Cene je imel poleg Cirila za soplezalca še odličnega kranjskega alpinista **Bena Anderwalda**, s katerim je preplezal Zajedo, ki loči Štruco od Dolgega hrbta. Preplezala sta tudi vzhodno ostenje Dolgega hrbta. V tem zanesenem osvajanju jezerskih severnih ostenj je premagal tudi zahodni steber Dolgega

hrbta, nekaj smeri pa je opravil solo, kot npr. v letu 1935 severozahodni raz Štruca. Uspejo mu je v drugem poizkusu s Cirilom Hudovernikom pozimi preplezati imeniten severozahodni greben Kočne, t. j. Velikega Vrha, in prečenje obeh Kočen. Vrh vsega je zanesljivo v zimskem času preplezana Slovenska smer v Steni. To je bil vsekakor finalni dosežek in vrhunec kranjskih alpinistov Ceneta s tovariši Anderwaldom, **Jordanom** in **Slaparjem**, ki so ga opravili od 11. do 13. februarja 1939, ko so preplezali Slovensko smer v Severni triglavski steni.

Cene nas je zapustil prav v izteku 60-letnega jubileja, ko je bila Severna triglavska stena praktično prvič preplezana pozimi. Hvaležni smo mu, da je podrobno in natančno orisal ta podvig, ki je bil res dogodek nad dogodki. Prav Cene je bil v tem dejanju vseskozi prvi v navezi. Tako kot ta jubilej je šel v Cenetovem slogu mimo tudi v planinski organizaciji.

Ob spominu na tako mogočno osebnost, kot je bil Cene Malovrh, pa moramo obuditi tudi spomin, da se je Cene z Benom Anderwaldom podal leta 1940 v Aschenbrennerjevo smer; spoznala sta takratni alpinistični maksimum in po štirih raztežajih sestopila; skromnost in pomanjkanje, ki sta bila Cenetova »sopotnika«, sta bila kriva, da sta imela na voljo le dva klina.

Cene narave ni samo užival, temveč se je vanjo in v njene zakonitosti resnično poglabljal. Bil je

Prof. dr. Cene Malovrh (največji na fotografiji) 13. februarja 1939 na Kredarici

pravi hribovec in alpinist z vsemi standardi. Na žalost pa ga niso pritegnili v »katedralo« slovenske planinske organizacije. Enako lahko poodčitamo tudi Kranju in sebi. Jesen življenja je preživel v »županstvu« Velike planine in še najbolj dolgo v nedrih Kravca od Ambroža do Križa in Jezera.

Za slovensko planinstvo je pomembna Cenetova znanstvena aktivnost od leta 1956 dalje, ko je doktoriral na prirodoslovno-matematični fakulteti v Ljubljani s tezo o metodi geomorfološke analize gorate pokrajine z vidika ekonomske, še posebej agrarne geografije. Znane so njegove študije metodologije in sistemov za geomorfološko analizo reliefa gorate pokrajine. Veliko časa je namenil izrazoslovju, tudi planinskemu, njegova specialnost pa je bila tudi preučevanje problematike regionalnega planiranja.

Prof. dr. Cene Malovrh je vsekakor bil in ostaja srčnež in častilec slovenskih gora, ostenj in narave. Njegovi opisi naravnih pojavov so bili vedno razumljivi in logično predstavljeni. On in njegovo ustvarjanje temeljev slovenskega alpinizma bosta ostala v večnem spoštljivem spominu.

Franc Ekar

In memoriam: Andrej Rajh

Med planinci PD Planika iz Maribora, še posebno med tistimi, ki smo se 12. julija letos vračali s čudovitega letovanja na otoku Obonjanu pri

Šibeniku, je strahovito odjeknila vest, da našega vodnika in prijatelja **Andreja Rajha** ni več med nami.

V trenutku, ko smo zvedeli za to strašno novico, so bili v pozabo potisnjeni vsi lepi spomini z morja. Svojih misli nikakor nismo mogli usmeriti drugam, nenehno so plavale k Andreju.

Andrej je bil vedno poln energije in življenjske radosti. To svojo energijo je prelival tudi na nas, in ko nismo zmogli več poti naprej, nas je bodril, naj vztrajamo, saj se splašča potruditi, da osvojiš vrh in s tem sam sebi dokazeš, da si tega sposoben. Nikoli mu ni bilo težko nositi tudi tujega nahrbtnika, če je njegov lastnik pod njim omagal. Vedno je bil pripravljen priskočiti na pomoč. Tako smo se te njegove energije in radosti počasi tudi mi nalezli in s prav takšno vnemo, kot jo je imel on, pričeli uživati v naravi.

Že kot majhnega dečka ga je oče, ki je prav tako planinski vodnik in ljubitelj narave, začel voditi v planine, ki jih je nato tudi on sam vzljudil. Ne bi mogla naštetih vseh vrhov, ki jih je Andrej obiskal tako v domovini kot tudi v tujini. S planin in z gora je črpal tisto moč in mir, ki ju lahko dá samo narava.

Kadar je le mogel, se je podal v gore, pa če je bil to skupinski izlet ali jih je šlo samo nekaj.

Ko si je ustvaril družino, tega ni mogel več v tolikšni meri početi, kajti imel je nove obveznosti, pa tudi služba v mariborskem gledališču je zahtevala vedno več odgovornosti, saj je bil tudi od njega odvisen potek predstave. Seveda pa si je še vedno našel čas za gore. Te svoje ljubezni ni mogel zapustiti.

Njegova življenjska pot se je prehitro končala. Bila je kratka, a zelo bogata.

Andrej je bil osebnost: dober po srcu, pošten in pravičen ter velik prijatelj narave. Gore so izgubile svojega velikega oboževalca, mi pa dobrega prijatelja in odličnega vodnika.

Prvi vrh, ki ga je Andrej dosegel že kot majhen deček, je bil Okrešelj. Njegov zadnji pohod v gore, ki je bil 1. julija letos, je bil prav tako na Okrešelj.

Zato smo se planinci PD Planika 30. julija odpravili na pohod na ta vrh, nato pa smo v Ljubenskih Rastkah sodelovali pri spominski sveti maši, ki jo je za Andreja daroval g. **Martin Pušenjak**, ki ga je osebno poznal, ga krstil in kasneje tudi poročil.

Ta pohod bomo vsako leto odslej namenili Andreju, saj spomin nanj nikdar ne bo utonil v pozabo. Njegovo mesto v našem društvu bo ostalo prazno, saj ga nihče ne bo mogel zapolniti in ga nadomestiti.

Marinka Sinič

Janez Hribernik osemdesetletnik

Janez Hribernik, v dvajsetem letu 20. stoletja rojen v loškem gorovju, v Lavtarskem vrhu nad Javornikom, je primer skromnosti, preprostosti in tudi zaprtosti vase. Njegov stik z gorami se je začel v kranjski Iskri z včlanjenjem v kranjsko PD 19. marca 1946. leta. Malo celo »velikih« planincev se težko spominja prvega vpisa v planinsko organizacijo. Janez se ga; prav ta skrbnost in pripadnost do gorá mu pomeni vse, tudi smisel življenja kot življenja z goro. Ko se je v petdesetih letih peljal z vlakom v Planico, je srečal iskraše ter člana kranjskega PD **Janeza Zajca** in **Vikija Kosca**, s katerima se je že kar na vlaku dogovoril, da bodo preplezali Hornovo smer v Jalovcu. To je bil njegov prvi alpinistični vzpon, hkrati pa tudi odločitev, da se zapiše med alpiniste AO Kranj. Bil je alpinist klasik, ki je ničkolikokrat sam preplezal smeri v Severni triglavski steni, v ostenju Grintovcev, Savinjskih gora, Julijskih Alp in Visokih Tur, spomine pa obuja tudi na Matterhorn, Vališke Alpe, Centralne Alpe, poseben spomin ga veže na odpravo v kosovsko-črnogorski del Komovi v šestdesetih letih.

Janez je zanimiva osebnost, ki je do alpinistov kričačev in superlativcev imel in ima svoje mnenje. Spoštuje delo in pripadnost celovitosti in popolnosti. V organih društva je bil vedno na voljo v NO in UO PD, pa tudi fizičnega dela se ni izogibal. Že v petdesetih letih je

Janez Hribernik letošnjega avgusta, ko je bil star 80 let, na vrhu Grossglocknerja.

sodeloval pri poseku lesa za planinski dom na Kališču, bil je glavni po številu ur, vloženih v natančno delo pri izgradnji bivaka pod Krvavo Pečjo v Kočni. To je praktično njegov spomenik iz petdesetih let, ki bi se upravičeno lahko imenoval Janezov bivač, kajti Iskri so se za material in vse drugo morali ododložiti z delom. Iz petdesetih in šestdesetih let imajo Janeza v spominu tudi markacisti, še predvsem, ko so na Krvavškem in tudi Kokrskem sedlu postavljali zimske markacije in smerne table. Dvakrat je prehodil mednarodno alpsko pot prijateljstva, ob 70-letnici je z mlajšim alpinistom Juretom preplezal Slovensko smer v Steni.

Ob letošnjem praznovanju osmih križev mu je uspel vzpon na Veliki Klek, na Grossglockner, na katerem je bil doslej kar desetkrat. Iz Kalsa sta se s **Stanetom Rotarjem** vzpenjala sedem ur do vrha v eni etapi in v sestopu z vrha prevedrila v Glocknerski koči pod vrhom Grossglocknerja.

Lahko si srečen, če si tako srečo zagotoviš in urediš. Janezu je s skromnostjo in preprostostjo uspelo najti srečo nad srečo s samim seboj. Planinci in alpinisti želimo Janezu še na mnoga leta, še predvsem tisti, katerim je v šestdesetih letih nasajal jesenova torišča na stare, vendar še uporabne cepine »ašenbrenerje«, hvaležni pa smo

mu tudi za zmeraj dobre napotke in misli.

Kaj pa pravi Janez Hribernik o preimenovanju bivaka pod Kočno?

»Ker ta bivač stoji v pobočju Kočne, smo bili tisti, ki smo ga delali, za to, da se imenuje bivač v Kočni. Če bi bil na vrhu Kočne, bi bil na Kočni, ker je neke nižje spodaj, smo pa djal' 'bivač v Kočni' in smo se s tem vsi strinjali. Ne vem, kdo je bil prvi pobudnik za to, ker je že toliko let, ampak mnenja sem, naj to ime ostane; če je bilo toliko let, naj bo še naprej tako. Če smo bili za to tisti, ki smo največ sodelovali pri tem, naj bo bivač v Kočni in naj to ime ostane še naprej.

Bivač so res izdelovali v Iskri, vendar ga ni delala tovarna Iskra, ampak planinci, ki so bili v Iskri zaposleni; s prostovoljnimi delom smo ga dobili. Za tisto, kar je bilo treba plačati, so pa kaj delali, da se je prodalo in da so za tisti denar lahko kupili. Se pravi, da je bilo odvisno samo od tistih, ki so bili ljubitelji gorā, da ta bivač stoji, da so se tisti, ki so šli na Kočno, tam lahko odpočili in potem šli naprej. Zato mislim, da je pravilno, da se bivač imenuje bivač v Kočni,« je prepričan Janez Hribernik, ki mu za 80-letnico seveda čestitamo.

Franc Ekar

Licence UIAA za prostovoljne vodnike PZS

PZS je v letu 1999 pri gorniški komisiji UIAA s programom izobraževanja prostovoljnih vodnikov PZS kategorij A, B, D kandidirala za potrditev licence UIAA vodnika za pohodništvo v gorah. Prošnjo PZS sta obravnavali delovna skupina za standarde prostovoljnih vodnikov in inštruktorjev UIAA 5. 11. 1999 ter gorniška komisija UIAA 6. 11. 1999 na sestanku v Granadi (Španija). Tam je bil PZS določen tudi delegat gorniške komisije, ki naj bi si v letu 2000 ogledal enega izmed tečajev prostovoljnih vodnikov PZS. Sestanka gorniške komisije UIAA v Granadi sem se kot novi član – predstavnik PZS udeležil tudi sam. Že v Granadi sem izkoristil priložnost in komisiji ter delovni skupini okvirno predstavil programe izo-

braževanja prostovoljnih vodnikov PZS.

V letu 2000 smo za **Karla Schraga** pripravili vse zahtevane dokumente in usklajevali datum njegovega obiska, ki je bil končno postavljen na termin od 28. do 30. 7. 2000. Karl Schrag si je ogledal del tečaja za prostovoljne vodnike A kategorije PZS v organizaciji MK PZS (II. izmena letošnjih tečajev MK v Bavšici). Pri izvedbi obiska smo sodelovali **Klemen Medja**, **Borut Peršolja** (podpredsednik PZS), **Rudi Skobe** (načelnik KVIZ) ter vodja tečaja **Pavle Lesjak** skupaj s celotnim vodstvom in udeleženci tečaja.

V okviru obiska smo **Kartu Schragu** predstavili celoten sistem prostovoljnega vodništva v PZS, ogledal si je IC Bavšica in konkretno naslednje vsebine tečaja: praktični del izpita iz tem Reševanje in Prva pomoč, teoretični del izpita iz tem Reševanje in Orientacija ter izvedbo izpitne ture. Ogledali smo si tudi lokacije praktičnega dela ter ga peljali na ogled muzeja TNP v Trenti.

V projektu pridobivanja mednarodne licence je sodelovalo veliko zagranjih članov PZS. Vsi sodelujoči so prispevali k zelo dobri končni oceni tehničnega poročila Karla Schraga, ki ga je 13. 9. 2000 poslal gorniški komisiji UIAA.

V splošnih opombah poročila je Karl Schrag tudi zapisal: »Užival sem v ogledu zelo visokih standardov izobraževanja, v delu kvalitetnih inštruktorjev in visoko motiviranih udeležencev. Izobraževanje je zelo celovito in dosegla vse zahteve UIAA.«

Na podlagi te ocene je PZS dobila potrditev vodnika PZS kategorij A, B, D za vodnika UIAA za pohodništvo v gorah (UIAA mountain-walking leader). Gorniška komisija UIAA je uradno potrditev sprejela dne 15. 9. 2000 na sestanku gorniške komisije UIAA v Renu (ZDA).

Dne 13. 10. 2000 nam je predsednik gorniške komisije UIAA **Alain Blackshaw** poslal tudi uradno potrdilo, v katerem je navedeno: »Gorniška komisija UIAA je zadovoljna, da vodnik PZS kategorij A, B, D do-

sega standard vodnika za pohodništvo v gorah UIAA«. Dopis opredeljuje tudi uporabo znaka UIAA na izkaznici vodnika PZS ustreznih kategorij. UIAA od PZS zahteva zagotavljanje odškodninske odgovornosti vsakemu vodniku UIAA, kar imamo znotraj PZS že urejeno. Potrdilo UIAA velja pet let, nato ga bomo morali obnoviti.

Klemen Medja

Pohod na Tromejo – Peč

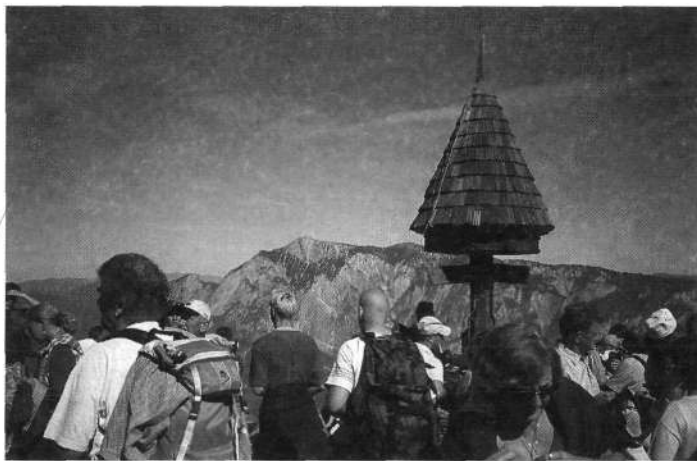
Letošnji 21. pohod na Tromejo – Peč (1509 m) sredi septembra je bil v zares lepem sončnem in toplem vremenu. Zato je bila tudi udeležba množična, na vrh se je namreč povzpelo kar okoli 1500 planincev z avstrijske, italijanske in slovenske strani.

Pohod, ki je tradicionalen, vsako leto organizirajo turistična društva iz Rateč, Kranjske Gore, Podkloštra in Trbiža. Vsak na svoji strani meje poskrbijo za bogato glasbeno in gostinsko ponudbo. Avstrijci skuhamo golaž, Italijani paštašuto, naši pa že po tradiciji še iz prejšnjih časov ponudijo čevapčiče in klobase na žaru, ki gredo predvsem Avstrijcem zelo v slast.

Na Peči se vsako leto srečajo tudi župani vseh treh občin, ki mejijo na tromejo, to je Kranjske Gore, Podkloštra in Trbiža. Tu je pred leti nastala tudi ideja o olimpijskih igrah treh dežel.

Od letošnjega poletja pa je na Tromeji uradno odprt tudi gorski mejni prehod, tako da se planinci lahko tudi takrat, ko ni pohoda, prosto gibljejo v vseh treh državah v okolici tromeje.

Franci Erzlin

Srečanje planincev na tromeji, na Peči, zadaj Dobrač

Pogled na Peč s Sovške planine na avstrijski strani

Srečanje mladih treh dežel

Mladinska komisija pri Planinski zvezi Slovenije (MK PZS) oziroma njen odbor za mednarodno sodelovanje je v program dela za leto 2000 zapisal tudi srečanje mladih planincev treh dežel, ki je bilo uspešno in z velikim zadovoljstvom tudi izvedeno v planinskem učnem središču Bavšica od 13. do 15. oktobra letos.

Ideja o srečanju mladih je bila izrečena na Srečanju treh dežel v Wolfsbergu v Avstriji oktobra 1998. Ta srečanja so tradicionalna in jih izmenično prirejajo planinci iz Furlanije-Juljske krajine, avstrijske Koroške in Slovenije. Letos je bilo srečanje v planinskem učnem središču v Bavšici 28. in 29. oktobra.

Vsako srečanje ima poudarek na družabnosti in medsebojnem druženju, na vsakem pa pripravijo tudi okroglo mizo oziroma posvetovanje o določeni problematiki. Na srečanju leta 1998 je bila glavna tema pogovorov delo mladih v planinskih društvih. V okviru te teme so predstavniki mladih planincev iz Slovenije pripravili zelo odmeven koreferat o tem gradivu. Na srečanju so bili mladi deležni mnogih pohval za delo in hkrati spodbudnih besed. Prav tako so nekateri drugi predstavniki dali idejo o posebnem srečanju treh dežel za mlade planince.

Tako smo si za leto 2000 v okviru Mladinske komisije PZS zadali velikopotezen projekt organizacije prvega srečanja mladih planincev treh dežel. Organizacijo je prevzel Odbor za mednarodno sodelovanje (OMS) MK PZS, ki je priprave začel že v minulem letu. Ključni pri organizaciji so bili **Bojan Rotovnik**, (vodja OMS MK PZS), člana organizacijskega odbora **Mitja Peternel** in **Zdenka Mihelič** (sovodji organizacijskega odbora srečanja ter člana OMS MK PZS), celotno predsedstvo MK PZS in **Ožbej Marc** (član OMS MK PZS).

Srečanje je finančno podprl tudi Urad Republike Slovenije za mladino.

Temeljna ideja srečanja je bila druženje in spoznavanje mladih pla-

nincev iz Furlanije-Juljske krajine, avstrijske Koroške in Slovenije ter medsebojna izmenjava izkušenj. Pripravili smo tudi okroglo mizo »Delo mladih v planinskih društvih – realnost ali utopija«, za kar je napisal gradivo **Roman Ponebšek**, kjer je prišlo do neposrednega izmenjavanja mnenj, izkušenj, predlogov in tudi do praktičnih rešitev določenih problemov. V prihodnje nameravamo izvesti tudi kakšen skupen projekt in sodelovati na ravni mladinskih odsekov; dogovorili smo se tudi, da bomo vsak na svoji strani pripravili spisek mladinskih odsekov, ki imajo željo sodelovati ali že sodelujejo z mladimi preko mejá. Upamo, da se bo nabralo čimveč takih MO – le pogum!

Natalija Marovt, podpredsednica MK PZS, sicer pa vodja PO MO Savinjske, je dijake in študente iz Furlanije-Juljske krajine ter s Koroškega povabila na njihov dijaško-študentski tabor leta 2001; po navdušenem odzivu sodeč bo to pravi mednarodni tabor.

Srečanja se je udeležilo 10 predstavnikov iz Furlanije-Juljske krajine, dva iz avstrijske Koroške in 13 iz Slovenije (iz Posočja, Gorenjske in Koroške ter predsedstvo MK PZS in člani OMS MK PSZ).

Seveda smo si ogledali tudi nekaj znamenitosti in lepote naše Trente. Ogled muzeja in multivizije v Centru TNP v Trenti, izlet do izvira Soče in njenih velikih korit, krajša tura v čudovitem nedeljskem dopoldnevu na planino Za skalo in družabni večeri pa so tisto, kar si bomo prav gotovo vsi še posebej vtisnili v spomin.

Tako lahko na koncu v imenu vseh sodelujočih res rečem, da smo s srečanjem izredno zadovoljni. Naj povzamem besede predstavnika Furlanije-Juljske krajine, ki je dejal: »Če ne bi verjeli v delo mladih na planinskem področju in nasploh, ne bi bili tu. Vesel sem, da smo se lahko srečali z vsemi vami tu v Bavšci. Sedaj, ko smo začeli s srečanji, moramo to tudi nadaljevati in naj ta srečanja postanejo tradicionalna!«

Naslednje srečanje mladih treh dežel bo tako v Furlaniji-Juljski krajini leta 2001.

Zdenka Mihelič

Deževen dan ni pokvaril slovesnosti na Mozirski planini.

Foto Ciril Sem

Dostojni nasledniki slavni prednikov

Zadnji konec tedna v septembru in istočasno prvi v oktobru je bila Zgornja Savinjska dolina kljub obilnim padavinam in turbni megli planinsko doživeta, saj sta kar dve planinski društvi, mozirsko in gornjegrajsko, praznovali polstoletni jubilej. Mozirjani so se ob tej priložnosti zahvalili in nagradili prizadevne in zaslužne člane, v Gornjem Gradu pa so praznovanje Abrahama povezali z odprtjem novega društvenega prostora. Oboji, tako mozirski kot gornjegrajski nasledniki **Franca Kocbeka** in drugih pionirjev savinjskih Grintovcev, so se izkazali kot dostojni nasledniki ravno zaradi zgodovine obeh društev, ki korenini v Kocbekovi Savinjski podružnici slovenske planinske organizacije, zato je skoraj sočasno praznovanje več kot le naključna simbolika.

Megla in deževne pršice so prenekaterega občudovalca planin odvrnile od sobotnega pohoda na Mozirsko planino – pred kočjo so se zbrali najbolj srčni mozirski zaslužniki in ob njih **Andrej Brvar**, predsednik Planinske zveze Slovenije, **Adi Vidmajer**, podpredsednik osrednje organizacije, Kocbekov naslednik **Martin Aubrecht** in številni prijatelji iz sosednjih društev. Gotovo ni mogoče oporekati **Franciju Steinerju**, mozirskemu predsedniku: planinstvo je način razmiš-

ljanja in življenja, neskončna ljubezen do božjega stvarstva. Čeprav rana, ki jo je povzročila selitev MDO v Celje, še vedno ni povsem zaceljena in ne pozabljena prisvojitve pravnega nasledstva Savinjske podružnice, ki po mnenju Steinerja in zgornjegrajskih planincev pritiče vsem članom meddruštvenega odbora in nikakor le celjskim planincem. Dejstvo je, da so planinci bili in ostajajo po pravilu najmnogičnejši društveni dejavniki v vseh krajih; tudi Mozirje ni izjema, zato je njihov prispevek k razvoju bistven – po letu 1984 je ponovno v njihovih rokah kočja na Mozirski planini; veliko ur prostovoljnega dela je bilo potrebno od tistikrat, da lahko danes tudi varno in toplo zavetišče slehernemu, ki se nameni po poteh Mozirske planine. Jubilej je seveda tudi lepa priložnost, da se zahvalijo posameznikom, ki so dodali kamenček v mozaik mozirskega planinstva, tako še živečim ustanovnim članom, šolam in podjetjem kakor onim, ki se jim je na predlog matičnega društva oddolžila Planinska zveza Slovenije.

Kljub slabemu vremenu je bil na Mozirski planini lep dan in ob še obilnejših padavinah enako tudi naslednji dan v Gornjem Gradu. Tri stotnije domačinov in gostje so zbrano sledili izbornemu programu. Gornjegrajski so praznovanje polstoletnega jubileja združili s predajo novega društvenega prostora na-

menu. Dosedanji se je moral umakniti prepotrebemu mostu čez Dreto, pridobitev pa bo služila vsem društvenim potrebam. Ni naključje, da sta društveni prostor predala v uporabo najstarejši gornjegrajski član planinske organizacije in eden od ustanoviteljev društva **Nande Rifelj** in sedanji predsednik **Matej Zavolovšek**, ki pripada mlajši generaciji.

Edi Mavrič - Savinjančan

Dan planincev SMDO na Resevni

V soboto, 26. avgusta, je bil »šentjurski Triglav« prizorišče drugega srečanja planincev iz širše celjske regije. Prispeli so tudi planinci iz drugih območij Slovenije, tudi predsednik PZS **Andrej Brvar** z družino iz Ljubljane.

Planinsko društvo Šentjur je bilo letos poleg Savinjskega meddruštvenega odbora planinskih društev glavni organizator praznovanja dneva planincev na tem območju. Zbrane je nekaj po 11. uri pozdravil in nagovoril predsednik društva **Ivan Straže**. Orisal je delo društva v minulih 49 letih delovanja. Omenil je precej težav z upravljanjem in vzdrževanjem doma in da so imeli to leto skoraj pol leta blokiran žiro račun. Naštel pa je kar lepo število pridobitev za planince in druge, ki si želijo sodobneje in lepše preživeti prosti čas. V zadnjih nekaj letih je bilo v ta šentjurski 682 metrov visoki vrh vloženih blizu 20 milijonov tolarjev. Omenil je investicije, kot so postavitve 20 metrov visokega kovinskega razglednega stolpa, napeljava vodovoda iz 100 metrov nižjega zajetja, telefonija in javne govorilnice, prestavitve elektrike pod zemljo, opravljena je bila tudi popolna adaptacija štirih sanitarij in ureditev ogrevanja na centralno kurjavo preko nove kmečke peči. Sredstva smo zbirali vsa leta in jih še zbiramo, saj še dolgujemo izvajalcem preko 500.000 SIT. Mnogo sta prispevali občina in tovarna Alpos iz Šentjurja. Prispevali so tudi nekateri podjetniki, obrtniki, društva in planinci. Opravljenih je bilo tudi mnogo prostovoljnih delov-

nih ur nekaterih planincev. S pridobitvami so poleg planincev zadovoljni tudi drugi obiskovalci Resevne in spomenikov padlim na Resevni iz časa NOB 1941–1945. Vzporedno občina vlaga tudi v cesto, saj so letos položili 300 metrov asfalta proti Resevni.

Nato je planince nagovoril predsednik Savinjskega meddruštvenega odbora **Martin Aubrecht** in povedal, da ta meddruštveni odbor združuje 45 planinskih društev iz 31 občin, kjer je 11.000 planincev. Pohvalil je še delovanje društva in sodelovanje v okviru SMDO ter povabil vse prisotne na stolp in dodal, da je ta stolp najlepši in najvarnejši v Sloveniji.

Po nastopu mladih iz Šentjurja je zbrane pozdravil – tokrat prvič na tem vrhu – predsednik Planinske zveze Slovenije **Andrej Brvar**. Povedal je nekaj besed o delu Zveze v preteklem obdobju in nekaj misli o

Tak je bil znak dneva planincev SMDO na Resevni.

aktualnih ekoloških vprašanjih, povezanih s planinarjenjem in pohodništvom.

Nato je povezovalka programa **Marjana Novak** povabila k mikrofonu prvega moža občine Šentjur – župana **Jurija Malovrha**. Pozdravil je množico preko 300 prisotnih planincev od blizu in daleč, predstavil občino Šentjur, zgodovino in kulturne spomenike. Program je nadaljevala mlada domača pevka **Maja Slatenšek**. Nekateri planinci so prihajali z avtomobili do spomenika, mnogi pa poldrugo uro peš iz Šentjurja – tako je prišel tudi predsednik PZS.

Za prijetno planinsko vzdušje je skrbel duo Jože in Sonja iz Ribnice,

za lačne in žejne pa oskrbnika Simona in Brane s planinci.

Ivan Straže

Izpopolnjevanja za vaditelje orientacije

V planinskem domu na Jančah je bilo 9. septembra prvo izpopolnjevanje vaditeljev orientacije in posvet orientacistov. Izpopolnjevanje je razpisal odbor za orientacijo pri MK (OO MK PZS). Vodja izpopolnjevanja in predavatelj je bil **Aleš Glavnik**, tehnični vodja in predavatelj **Božo Jordan**, predavatelj pa še **Bojan Rotovnik**. Predstavili so novosti na področju orientacije – GPS, internet in računalniške programe, kar je posredoval Rotovnik, in novosti iz literature, karte, tehnične pripomočke (razen GPS), tekmovanja in izobraževanja, kar je predstavil Jordan. Merjenja na karti, vrisovanje kontrolnih točk z razlago in obdelavo treh nalog za SPOT (1998, 1999 in 2000) je posredoval Glavnik. Za zaključek so obdelali še skico, skico poti in kompasni poligon. Skico poti je treba narisati za seminarsko nalogo, zato je bilo posredovano, kaj vse mora vsebovati, podan pa je bil tudi predlog, kako naj bi izdelek ocenjevali (zelo uspešno, uspešno in neuspešno). Do sedaj so ocenjevali samo z uspešno in neuspešno. Vse seminarske naloge, ki so bile sedaj izdelane, so bile ocenjene pozitivno (41 jih je bilo).

Za udeležence so vsi trije predavatelji pripravili pisno gradivo v obliki skript (25 strani). Vseh nas je bilo 15 iz 10 planinskih društev (Domžale 1, Litija 1, Maribor Matica 1, Mozirje 1, Polzela 2, Ptuj 1, Rečica 2, Sežana 1, Šoštanj 3, Vrelec 2), ti so prvi opravili pogoj za podaljšanje naziva. Med udeleženci sta bila dva planinska vodnika iz Savinjskega MDO, ki sta prišla le utrdit svoje znanje za orientacijska tekmovanja, eden je bil s Ptujja in se s tem delom že dolgo ukvarja. S prvega seminarja je bilo 6 udeležencev (vseh je bilo 20), z drugega 3 (15) in s tretjega eden (6).

Udeleženci so bili zadovoljni s praktičnim vrisovanjem KT in so predlagali, da bi tudi praktično postavili

KT in srečanje podaljšali na vikend. Zadovoljni so bili tudi z gradivom. Na obisk je prišel predsednik MK **Matjaž Hafner**, kar zanimivo smo pokramljali, za prijetno bivanje v domu je poskrbel vodja odbora za orientacijo **Matjaž Mandelj**.

B. J.

Na Banjšicah je bilo zopet živahno

Turistično društvo Banjšice je v sodelovanju s Planinskim društvom Nova Gorica v sredini oktobra organiziralo že 13. tradicionalni pohod po obronkih Banjške planote, ki je letos spadal tudi v sklop akcij Zavoda za šport Živimo zdravo za zabavo.

Kljub ne najbolj obetavnim vremenskim napovedi se je pri okrepčevalnici Žbogar v zaselku Lohke zbralo preko 180 pohodnikov in drugih ljubiteljev narave z Goriške in Tolminske. Že tradicionalno pot so prizadevni domači planinci še razširili, tako da je le-ta pohodnike pod vodstvom planinskega vodnika **Jožeta Sedevečiča** vodila preko vseh večjih vrhov Banjšice vse do najvišjega Vetrnika (903 m), v nadaljevanju pa tudi mimo cerkve sv. Duha, kjer je leta 1802 kot kaplan služboval **Valentin Stanič**, naš pisatelj, pesnik ter veliki raziskovalec in ljubitelj gorá.

Zaključek pohoda so domačini s pomočjo sponzorjev pripravili na razgledni točki Zaškol (po domače Debu Hrič), s katerega nam seže pogled po vrhovih nad Soško dolino vse do Benečije in Julijskih Alp. Ob jedaci in pijači je za dobro razpoloženje skrbela tudi harmonika, tako da so pohodniki zapuščali Banjšice z lepimi vtisi in spomini. Da pa bi lepote in znamenitosti teh krajev čim bolj približali tudi posameznikom in naključnim obiskovalcem, so se v turističnem društvu odločili, da bodo v prihodnosti izdali tudi zgibanko – vodnik po Banjški planoti.

Darko Božič

Sevniška planinska pot

Planinsko društvo »Lisca« iz Sevnice je leta 1974 odprlo in označilo svojo planinsko pot, speljano po obronkih in hribovih v občini Sevnica in njeni okolici.

Pot je dolga približno 120 km in povezuje znamenitosti in spominska obeležja na tem območju. Polovica poti vodi po desnem in druga po levem bregu Save. Med potjo vidimo preko deset kulturnih obeležij in spomenikov, šestnajst obeležij in spomenikov v spomin na dogodke med NOB, spoznamo pa tudi dvajset cerkvá in sakralnih objektov. Urejene in prijazne zaselke ter vasi s prijaznimi prebivalci srečujemo na vsej poti. Na desni strani Save nas

pot vodi med vinogradi in zidanicami, kjer je pot tudi zložnejša. Na levem bregu Save je pot speljana po gričih vse do osrčja Bohorja in preko Sevnicične na pobočje Rudenika in Lisce. Konča se v dolini

Žig in emblem Sevniške planinske poti

Save, v Loki pri Zidanem mostu. V spomladanskem času videvamo na pobočju Bohorja in Lisce kar 11 od 28 zaščiteneh cvetic slovenskega gorskega sveta. Znan je Lovrenc z encijanom, pa Veliko Kozje s kraljevo rožo in avrikljem, zlato lilijo in drugimi, ki krasijo ta del poti.

Pot je označena s Knafelčevimi markacijami, ki so bile obnovljene v tem letu, ko je bila pot pod vodstvom **ing. Vinka Šeška** in sodelavcev v celoti obnovljena.

Sedemtrideset dosedanjih žigov, shranjenih po domačijah, so zamenjali s štirinajstimi novimi žigi, ki so na samostojnih podstavkih ali na hišah ob poti. Pohodnik si sam od-tisne žig, s seboj pa mora imeti blazinico z barvo. Žigi so kovinski, v ličnih okvirjih iz nerjavečega jekla, ki so dostopni slehernemu popotniku.

Obnovljeno pot je mogoče prehoditi v štirih etapah, prvo iz Sevnice preko Brunka v Šentjanž in v Trzišče; od tu je možno odpotovati tudi z vlakom. Ta dan je deset ur hoje. Druga etapa je Trzišče–Malkovec–Telče–Bučka–Sevnica, potrebno je osem ur hoje. Tretja etapa za sedem ur hoje: Sevnica–Lamperče–Ajdovski gradec–Zabu-kovje–Skalica–Planina. Tu so avto-

Pohodniki med sestopom z Vetrnika (903 m)

busne zveze proti Šentjurju. Četrta etapa se začne na Planini in vodi preko Rudenika na Lisco, od tu na Lovrenc in v Loko pri Zidanem mostu, kjer je tudi zveza z vlakom. Ta etapa je dolga osem ur hoje. Za skupno prehojeno pot rabimo približno 33 ur zmerne hoje.

Pot je vrisana v Pregledni karti občine Sevnica – planinska izdaja. Dobi se pri PD Lisca in v knjigarni v Sevnici.

Vsak pohodnik si nabavi Dnevnik Sevniške planinske poti pri društvu ali v Tončkovem domu na Lisici. Ko ima pot prehojeno in v dnevniku odtisnjene vse žige, prejme pri društvu lično značko v spomin na prehojeno pot.

Obisk poti priporočamo predvsem v jesenskem in pomladanskem času, ko je okolica najlepša in polna cvetja ali jesenskih dobrot. Zanimiva je tudi hoja pozimi, saj so vse poti prehodne tudi v snegu.

V obnovo poti je društvo vložilo kar zajetna sredstva, tudi za nove žige in dnevnike, pa tudi nove značke so lepše, kot so bile do sedanje. Kar lepo število članov na čelu z že imenovanim Šeškom se je skoraj leto dni trudilo, da je bila obnovljena pot 4. junija v Loki pri Zidanem mostu dana v uporabo.

Lojze Motore

Pohod po Loško-zbelovski planinski poti

V nedeljo, 17. septembra 2000, je Planinsko društvo Loče pripravilo prvi pohod po Loško-zbelovski pla-

ninski poti. Kar nekaj truda je bilo treba vložiti v organizacijo in pripravo poti.

Zjutraj so se v centru Loč začeli zbirati planinci in ostali pohodniki iz bližnje in daljne okolice. Prišli so celo iz Ljubljane, Maribora, Celja, Ptuja in še od drugod. Kljub nekoliko hladnemu vremenu se jih je zbralo kar 73. K tej številki lahko prištejemo še 15 domačih planincev, ki so skrbeli za nemoten potek prireditve. Ženske, moški in otroci, vsakih je bilo nekaj in vsi so z dobro voljo krenili na pot, dolgo 21 kilometrov. Ozračje se je med potjo segrelo, oblaki so se umaknili soncu in prav prijeten dan je spremljal planince. Da pa jih ni grelo samo sonce, ampak tudi kakšen kozarček mošta, ki so jim ga ponudili gostoljubni stanovalci ob planinski poti, vedo povedati oni sami.

Vsi pohodniki so bili mnenja, da so loški planinci dobro organizirali ta pohod. Med potjo so se sklepala prijateljstva, in sicer med ljudmi, ki so se ta dan prvič videli. Ravno to je čar planinstva in pohodništva. Večina jih je zatrdila, da bodo še prišli in s sabo pripeljali tudi prijatelje.

In še mnenje predsednika PD Loče **Vilija Kovačiča**: »Vesel sem, da nam je ta prireditev dobro uspela, saj s tem naše planinsko društvo po nekajletnem zatišju zopet postavljamo na noge. Nekaj stvari je na naši poti treba še popraviti, sama organizacija pa je delovala brezhibno. Tudi z udeležbo smo zadovoljni.«

Jože Gumzel, PD Loče

Zamenjava energenta v planinskem domu na Gospinci

V letošnjem letu so po velikih finančnih težavah končno zamenjali energent v planinskem domu na Krvavcu: za ogrevanje doma smo prešli od kurilnega olja, ki ga na Krvavcu ne smemo več skladiščiti zaradi morebitnega onesnaženja vira pitne vode, na plinski vir energije.

Planinski dom na Gospinci na Krvavcu

Tako so sedaj v domu na Krvavcu cisterne za plin za ogrevanje doma in ostalo potrošnjo v kuhinji. Plinske cisterne so vkopane v zemljo tako, da je estetika planinskega okolja skoraj nespremenjena, pri tem pa bomo tudi poskrbeli, da bo okolica pogozdovana z avtohtonimi planinskimi drevesnimi sadikami.

Poleg ureditve plinarne in namestitve peči za centralno ogrevanje z inštalacijami pa saniramo in obnavljamo tudi skladiščne prostore planinskega doma na Gospinci, ki privablja planince, v zimski sezoni pa tudi smučarje in skupine otrok, ki se odločijo za smučarske šole in ostalo.

Dom je tako pripravljen na zimsko sezono, za katero je tudi veliko povpraševanja turnih smučarjev, saj je Krvavec izhodišče za turno smučanje na območju Kalškega grebena, Šutne, Korena in Mokrice.

POGLEJTE OBE FOTOGRAFIJI!

*Ali Planinski vestnik ne bi
bil lepši v barvah?*

*Doslej smo na straneh
Planinskega vestnika
gledali take fotografije,
kot je na desni.*

*Ali ne bi bil Planinski
vestnik še pestrejši, če bi
bile na prav vseh straneh
natisnjene fotografije,
kakršna je zgornja?*

Foto: Ang Dordži

Ljubljana, **SPORT EXTREME**
Emporium, spodnja etaža
Šmartinska 152
tel./fax: 01 585 26 73

Maribor, **SPORT EXTREME**
City center, drugo nadstropje
Vita Kraigherja 5
tel./fax: 02 237 25 53

Novo mesto, **MAYA MAYA**
TPC Hedera
Ljubljanska 26
tel.: 07 393 11 28

sport
extreme

MAYA MAYA

- trgovine z opremo in oblačili za aktivnosti na prostem
- trgovine za pohodnike, planince, plezalce, tabornike...
- trgovine z najboljšimi oblačili iz najboljših materialov

S predložitvijo tega oglasa ali člansko izkaznico PD vam v decembru ob nakupu priznamo 10% gotovinski popust. Če želite katalog izdelkov MAYA MAYA, nas pokličite na brezplačno številko 080 11 66, e-mail: mayamaya@itu.si

SPONZOR PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

NACIONALNA FINANČNA DRUŽBA

Pooblaščená družba za upravljanje investicijskih skladov